

The Project Gutenberg eBook of Jäämerellä

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Jäämerellä

Author: Franz Hoffmann

Release date: May 26, 2008 [eBook #25613]

Most recently updated: January 3, 2021

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK JÄÄMERELLÄ ***

Produced by Tapio Riikonen

JÄÄMERELLÄ

Kirj.

Franz Hoffmann

Suomennos Saksan kielestä ["Leo"].

(Myydään Helsingin Suomalaisen Alkeisopiston hyväksi.)

Helsingissä, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa. 1872.

SISÄLLYS.

- I. Huone rannalla
- II. Hyvä työ, hyvä hedelmä
- III. Jäähyväiset kodille
- IV. Perämies
- V. Kuuntelia
- VI. Konrad Elshöft
- VII. Älä johdata meitä kiusaukseen!
- VIII. Karhun-ajo
- IX. Venhe
- X. Erokkaat
- XI. Katteini Bertram
- XII. Loppu

ENSIMÄINEN LUKU.

Huone rannalla.

"Ponnistappas nyt voimiasi, Vilho — enemmän oikeallepäin, ett'emme hiekalle joudu — niin poikaseni! Sillä tapaa saamme koko tämän runsaan saaliimme hyvään turvaan. Äiti on riemuitseva, kun pääsemme kotiin, sillä nyt hänen ei koko tänä viikkona enää tarvitse pitää huolta tulevasta päivästä! Vähintäänkin kolme taaleria saan minä Bremenissä kaloistamme, sillä aika ukkoja on niitten joukossa. Katsoppas vaan tätä turskaa, Vilhoseni! Se yksistänsä painaa yhdeksän tahi kymmenen naulaa — ja lisäksi vielä nuot toiset ja tämä kasa koljuja — hei vaan, lopulta tuon minä vielä enemmän rahaa muassani kotiin. Pane ketjut kiinni, Vilho! Sinun ei tarvitse muuta kuin kiertää ne pari kertaa paalun ympärille ja panna lukkoon. Kas niin — ja autappas nyt minua, kun kaloja kotiin kannan!"

Se, joka lausui nämät sanat, oli noin kahdeksantoista vuoden vanha, kaunis ja voimakas nuorukainen, joka nuoremman veljensä, Vilhon, kanssa oli ollut ulkona merellä kalastamassa. Koko venheen muoto, yhteen kootut verkot, noitten molempain somien nuorukaisten puvut, kaikki osoitti aivan selvästi, että he harjoittivat kalastajan keinoa, jopa silminnähtävästi sitä taidolla harjoittivat, niinmuodoin myöskin menestyksellä. He sälyttivät nyt saaliinsa hartioilleen, ja Vilho tahtoi paitsi sitä ottaa airotkin mukaansa, josta kuitenkin vanhempi veli häntä kielsi.

"Anna niitten vaan olla," sanoi hän. "Huomenna ani varhain minun kuitenkin täytyy lähteä Bremen'iin, eikä kukaan yöllä taida tulla niitä kiikuttamaan; en kumminkaan minä siihen ketään kehoittaisi!"

Vilho heitti aivot takaisin venheesen ja astui uljaasti veljensä kanssa rantaa ylöspäin ja sitten oikealle kädelle, jossa tiheään koivikon keskeltä vähäinen, yhden-kertainen, punaisella tiilikatolla varustettu huone ystävällisesti haamoitti.

Armas lukija, sinä olet varmaan jo monta kertaa nähnyt jonkun huoneen, niin puhtaan, niin sievän, niin soman, niin mieluisan, sanalla sanoen niin kodikkaan, että olet itseksesi sanonut: jospa tuo vaan olisi minun ja jos saisin kaiken elin-aikani siinä asua! Kas, juuri semmoinen oli se pikkuinen huone, jota kohden molemmat veljet nyt astuivat.

Aurinko oli jo aikaa laskemaisillaan ja sen äärimmäinen reuna koski jo milt'ei meren pintaa. Koko taivaan kanta verhoili lämmin, kirkas ja kuulakas rusko, joka väikkyi hiljan aaltoilevassa meressä, ikään kuin kuvastimessa. Yksityisiä, ruusun-punaiselta hohtavia pilviä vierähti vitkaan kirkastuneitten ilmojen lävitse, ja veden kalvolla liikkui, purjeet levitettyinä, joiden häikäisevä valkeus komeasti erisi purpuran-värisestä, läntisestä taivaasta, muutamia laivoja, viiltäen kimaltelevia aaltoja, niinkuin summattoman suuret joutsenet, vienosti ja kuitenkin joutuisasti eteenpäin kulkien. Niinkuin leveä, paljastettu miekka laskeuivat auringon viimeiset säteet veden pinnalle ja liikkuivat siitä vielä edemmäksi, jäähyväisiensä lähettäkseen myöskin pikkuiselle huoneelle, joka korkealta rannalta katseli kauvas, kauvas merelle. Huoneen hohtavaksi puhdistetut ikkunat heiskuivat auringon paisteessa, jonka kirkasta valoa suotuisalla ja silmiä virvoittavalla tavalla heikensivät ainoastaan niiden viini-köynnösten leveät lehdet, jotka suikertelivat ylös aivan kattoon asti ja viheriäisenä kehänä ikkunoita ympäröivät.

Oltiin juuri ihanan Toukokuun alkupuolella, ja kaikki, mitä oli viheriää, puut, pensaat ja puutarhan puhkeavat kukat näytti elähtävän raikkaalta ja armaalta. Aivan keskellä tätä vihantaa seutua oli tuo vähäinen huone. Aimo lehmus varjosti sitä muhkeilla lehvillänsä; ihan sen takana, mutta oikealle ja vasemalle puolelle ulottuen paljoa edemmäksi kuin huone, oli puutarha ja sen lehtimajat selja-puista sekä vehmastot, täynnänsä punakukallisia kuusamoita, sinisiä syreni-puita ja valkoisia heisi-pensaita; perimmäisenä siinsi koivikko hopean-valkoisin, solevin runkoineen, hienoin oksineen ja tuhansittain iltatulessa kuiskentelevin, vaalean-viheriäin lehtineen. Mailleen menevä aurinko valaisi koko tätä ihanaa maisemaa, kutoen viimeisiä säteitensä kultaisina säikeinä tämän uhkean lehdikon vienoon, viheriään vaippaan.

Todellakin sievä oli tämä huone ja, vaikka pienoinen ja ahdas, aina kylläksi suuri tyytyväisille asukkailleen, hyvälle Martta eukolle ja hänen pojillensa, Leolle ja Vilholle. Mutta mikä sen vasta oikein viehättäväksi ja kodikkaaksi teki, oli sen oivallinen asema ja aava katsanto jalon komealle merelle, tämän ikuisiin vaihdoksiin ja tuhansiin kauneuksiin.

Huoneen edustalla laski Leo taakkansa maahan, ja pyhki hnokeammin hengittäen hiki-pisarat otsastansa.

"Toimitappas nyt kalat oikein sisään, Vilho," sanoi hän veljelle. "Minä menen vielä kerran alas verkkoja noutamaan. Sano vaan äidille, että minä tulen koht'sillään takaisin. Kuuletkos?"

Vilho nyykähytti päätänsä, ja Leo meni rivakkalla askelilla takaisin meren rantaan. Tien poikkeuksessa kohtasi häntä mustiin puettu, vanhan-puolinen mies, joka vähäisellä noikkauksella tervehti häntä kysyen: "Asuuko rouva Martta Rembrandt huoneessa tuolla ylhäällä?"

Leo katseli tarkoin vierasta, vastaustansa viivyttäen ei juuri epä-kohteliaisuudesta, vaan sentään, että hän ajatuksissaan itseltänsä kyseli: "kah, mitä nyt tämä mies äidiltäsi tahtonee?"

"Noh, oletkos mykkä, vai etkös tiedä, kuka siellä asuu?" huudahti vieras vähän suuttuneena.

"Kaiketi minä sen tiedän, missä oma äitini asuu," vastasi Leo. "Astukaat vaan suoraan ylöspäin, jollei hän ole huoneessa, löydätte hänen varmaan puutarhasta. Taikka neuvoo Vilho teitä perille. Minä tulisin itse takaisin teidän kanssanne, mutta minun täytyy, näettekö, korjata verkkoni ja panna ne kuivamaan, sillä muutoin ne kenties kosteudesta pahentuvat."

Vieras ei vastannut enää mitäkään, vaan alkoi astua tietä myöten huonetta päin, sillä välin kuin Leo sukkelaan riensi vieremää alaspäin rantaan, viskasi raskaat verkot ilman suurta vaivaa vahvoille hartioilleen, ja palasi yhtä reippaasti taas huoneen luoksi. Hän oli hyvin utelias saadaksensa tietoa siitä syystä, joka oli saattanut vieraan hänen äitinä huoneeseen, ja hän aikoi jo melkein jättää verkkojen ahtamisen vähän myöhemmäksi. Mutta velvollisuus oli kuitenkin kaikkia muita kalliimpi. Joutuisaan kävi hän työhönsä käsiksi ja oli vähän ajan perästä sen päättänyt. Sitten astui hän nopeasti huoneeseen, tapasi etuhuoneessa Vilhon ja kysyi äitiä ja vierasta.

"Hän on tuolla ulkona lehtimajassa," vastasi Vilho.

"Etkös tiedä, mikä hänen tänne saattoi?"

"Enpä tiedä, Leo. Mutta sen minä olen nähnyt, että hänen taskunsa oli täpötäynnä papereita, joita kaikkia hän levitti pöydälle tuolla ulkona."

"Hm! Minä tahdon kuitenkin vielä kerran katsoa häntä," arveli Leo. "Tämä mies ei miellytä minua; hän oli kovin pikapäinen, kun tapasin hänen tiellä, verkkoja noutaessani. Minä tahdon toivoa, ett'ei hän tee äidillemme mitään kiusaa, muutoin hän saa nähdä, ett'en siinä asiassa mitään leikkiä ymmärrä."

"Voi, jää ennemmin tänne, Leo," pyysi Vilho. "Matti lähetti minun puutarhasta pois, kun vieras tuli, ja arvattavasti suostuu hän yhtä vähän siihen, että sinä lähdet sinne. Katsoppas — minä luulen vieraan jo lähtevän tiehensä!"

"Oikein, hän se on!" sanoi Leo, katsoen ikkunasta ulos. "Nyt tahdon kohta kysyä äidiltä, mikä tuuli hänen on tänne tuonut!"

Ripeästi riensi Leo puutarhaan. Siellä istui vielä äiti lehti-majassa, mutta nyt hän ei tapaansa myöten puuhannut ahkerassa työssä, vaan murheellisiin mietteisiin vaipuneena, painoi hän päätänsä kättänsä vastaan. Verkko, jota hän nähtävästi iltapäivällä oli kutonut, oli puoli-valmiina hänen vieressänsä, ja hänen edessään oli iso kirjoitus, johon hän alakuloisesti katsoa tuijotti. Leon tullessa hän säikähtyi ja koetti kiireesti temmata paperia hänen näkyvistään. Mutta Leo oli jo nähnyt sen, ja havaitsi nyt myös sen syvän surun, joka varsin selvästi kuvautui äidin lempeissä kasvoissa.

"Mitä on tapahtunut, rakas äiti?" sanoi Leo hämmästyneenä. "Sinä itket? Mitä tuo vieras sinusta tahtoi? Totisesti, jos hän on loukannut sinua — kauvas hän ei vielä liene ehtinyt — ajan minä häntä takaa ja polvillansa hänen pitää sinulta anteeksi anoman!"

"Ei, ei, Leo," vastasi äiti, tarttuen poikansa käteen. "Mies ei ole syypää murheeseni, vaan teki ainoastaan velvollisuutensa, kun hän toi minulle surullisen, syvästi huolettavan sanoman. Anna hänen rauhassa mennä matkoihinsa, poikani."

"Mikä sanoma se on?" kysyi Leo. "Varmaan se on kovin surullinen, koska se pusertaa kyyneliä sinun silmistäsi. Voi, älä salaa minulta mitään, rakas äiti! Sinä tiedät kyllä, että saat minuun luottaa."

"Se ei paljon hyödyttäisikään, että minä salaisin sen sinulta, hyvä poikani!" vastasi äiti. "Muutamien viikkojen kuluttua sinun kuitenkin täytyy saada tieto kaikista, ja kovemmalta vaan tämä kohtaus silloin tuntuisi sinulle, jollet tietäisi sitä edeltäpäin odottaa. Leo, eräs ilkeä mies, joka jo on paljon rikkonut sekä minua että myös sinun isä-vainajaasi vastaan, tahtoo nyt riistää meiltä viimeisetkin, tämän pikkuisen huoneemme, ja säälimättä syöstä meitä kurjuuteen."

Leo pelästyi, mutta rohkaisi kohta jälleen mielensä. "Kuka se mies on?" kysyi hän kiivaasti. "Onko hänen myös oikeus ryöstää meiltä meidän omaisuutemme? Jollei oikeus ja laki ole hänen puolellansa, niin tosiaankin hän saa nähdä, että hänen on minun kanssani tekemistä!"

"Hänellä on kyllä valta, jos kohta minä vielä epäilen, että hänellä on oikeus," vastasi äiti, surullisena

ja toivoton päätänsä pudistaen.

"Laki on jo kerran ratkaissut asian hänen eduksensa ja minä pelkään, ett'ei sen päätös tälläkään kertaa käänny hänen vahingoksensa. Oi, hän saisi mielellään ottaa kaikki — jos vaan hän jättäisi tämän pikkuisen huoneen, meidän viimeisen turva-paikkamme, jossa me jo monet monituiset vuodet olemme levollisessa tyytyväisyydessä eläneet — ja tämän puutarhan, jossa sinun hyvä isäsi kuoleman-untansa nukkuu! Sydämeni pakahtua, jos minun täytyy luopua siitä, jollen saa rukoilla hänen haudallansa, eikä enää kukilla koristaa hänen viimeistä lepopaikkaansa!"

"Ei milloinkaan saa kukaan ajaa sinua täältä pois, jos minä vaan voin sen estää," sanoi Leo, syvästi liikuttuna. "Häijy ihminen se todellakin on, joka julkenee köyhältä leskeltä kiskoa hänen viimeisen omaisuutensa. Mutta kuinka hän voi sitä tehdä? Ovathan huone ja puutarha sinun!"

"Sitä minäkin uskoin ja toivoin, poikani," vastasi äiti, "mutta vieras, joka vast'ikään lähti minun tyköäni, on vienyt senkin toivon minulta. Tämä on, näetkö, surullinen juttu, jonka minun sopii nyt yhtä hyvin kuin joskus muulloin kertoa sinulle. Sinun isäsi oli, niinkuin tiedät laivuri; hänellä oli vähäinen huone Bremen'issä ja sen lisäksi haaksi, jolla hän rehellisesti elätti itseänsä. Jospa vaan hän ei olisi antanut houkutella itseänsä parantamaan tätä yksinkertaista tilaa, jossa me elelimme aivan onnellisesti ja tyytyväisesti! Mutta kuinka kävikään. Sinä olit juuri seitsemän ja Vilho viiden vuoden vanha, kun kiusaaja lähestyi isääsi. Tämä ehdotteli hänelle, että hän myisi haahtensa, ja saaduilla rahoilla ostaisi suuremman laivan. Mitä rahoja puuttui semmoisen laivan ostamiseen, ne tahtoi hän antaa, ja sitten heidän oli määrä yhdessä toimittaa kauppa-asioita. Tämä ehdotus näytti isästäsi hyvin etuisalta. Hän suostui siihen, ja paljon rahoja hän todellakin tällä uudella elatus-keinolla ansaitsi. Osan niistä käytti hän tämän huoneen ja puutarhan ostamiseen, täällä majaa pitääksensä laivanlastiaan tuodessaan ja viedessään, ja kun huoneen asema ja tämä ihana seutu suuresti minua miellytti, vietimme tavallisesti kesämme täällä.

"Mutta nyt tapahtui, niinkuin sinä arvattavasti vielä muistat, että isä kääntyi kovasti kipeäksi. Hänen täytyi jättää laivansa muiden kuljetettavaksi, ja kova onni teki, että laiva tavaroinensa päivinensä meni hirmuisessa myrskyssä meren pohjaan. Kun tämä sanoma tuotiin isällesi, hän tosin säikähtyi, mutta hänen mielensä ei kuitenkaan siitä lannistunut. 'Tappio ei ole niin suuri, kuin tuota luulisi,' arveli hän minulle. 'Sekä laiva että tavara olivat täyteen arvoon vakuutetut, ja jos vähäisen voimia ponnistetaan, on vahinko vuoden päästä kokonaan palkittu. Kun minä vaan ensin terveeksi pääsisin!' Voi, tätä sinun isäsi toivoa Jumala käsittämättömässä viisauudessaan ei sallinut toteen käyväksi. Joko nyt sanoma laivan hukkumisesta koski isääsi kipeämmin kuin hän itse tahtoi myöntää, vai pahentuiko hänen tautinsa muista syistä — sen Jumala yksin tietää. Kauheasti vaan kiihtyi kova kuume, isäsi meni tainnoksiin, ja tuskin kului muutamia viikkoja laivan hukkumisesta, kun hän jo vaipui vaineeseen.

"Leo, vaikea, suruisa, huolettava oli tämä aika minulle! Sinä ja sinun veljesi olitte liian nuoret ymmärtämään tätä onnettomuutta; mutta minuun se sattui koko ankaruudellansa, ja minä olin milt'ei siihen nääntyä. Ainoastaan se tieto, että ensimmäinen velvollisuuteni käski minun elää teitä, orpo-raukkoja, varten, sai minun pystyssä pysymään.

"Mutta ei siinä kyllä; Jumala tahtoi koettaa minua vielä enemmän, vielä toinenkin onnettomuus, jota minä en silloin tietänyt ensinkään odottaa, oli minua kohtaava.

"Isä-vainajasi puhetta myöden luulin minä, ett'ei meidän tarvitsisi taistella suurinten huolten kanssa, joita suinkin sopii olla, nimittäin köyhyyden kanssa. Olihan hukkunut laiva vakuutettu, ja puoli sen hinnasta piti minulle maksettaman. Paitsi sitä jäisi vielä meidän talomme Bremen'issä minulle, ja tämä pikkuinen huone, jossa nyt asumme. Mutta monta viikkoa vierä, ennenkuin isäsi kauppa-kumppani antoi itsestäänsä mitään tietoa. Viimein, kun minä kirjoitin hänelle, ja käskin hänen suorittaa meidän välimme, koska minun tuli pitää huolta sinusta ja sinun veljestäsi, vastasi hän kovin lyhyesti, ettei minun ollut mitään vaatimista häneltä, sillä hukkunut laiva oli kyllä ollut vakuutettu, mutta ainoastaan hänen eikä isävainajasi kustannuksella, josta syystä hän myöskin lain nojalla oli pitänyt koko vakuutus-summan omanansa. Lisäksi oli hänellä, sanoi hän, muitakin saatavia isältäsi, ja jollen minä nyt jättäisi häntä rauhaan, niin hän, saadaksensa näitäkin velkoja maksetuiksi, kääntyisi minuun taikka oikeammin sinun isäsi jällelle jääneeseen omaisuuteen. Nyt katsoin minä velvollisuudekseni neuvoitella erään lakimiehen kanssa, joka, paha kyllä, ei voinut antaa minulle juuri suuria toiveita. 'Se mies on ilmeinen konna!' sanoi hän. 'Ei kukaan ihminen usko, että laiva oli ainoastaan hänen omilla varoillansa vakuutettu, eikä hän olisi väittänyt sitä ensinkään, jos teidän mies-vainajanne olisi jäänyt henkiin. Kuitenkin saa hän nyt pitää rahat, sillä hän voi epäilemättä näyttää todeksi, että hän on totuutta puhunut. Ken on kerran rikkauden tähden poikennut oikeuden poluilta, hän keksii aina keinoja petoksensa päättämiseksi, eikä maalliset tuomarit useinkaan ennenkuin vasta pitkän ajan perästä, toisinaan eivät ensinkään, voi pakoittaa häntä rikoksestansa vastaamaan. Vaan taivaallista tuomaria hän ei milloinkaan saa vältetyksi.' — 'Mutta mihin keinoon nyt on ryhtyminen?' kysyin minä lakimieheltä. Me päätimme nyt haastaa tuon petollisen miehen oikeuteen. Mutta niinkuin edeltäpäin arvasimme, niin kävikin. Petturi

toi esiin asiakirjoja, joita hän väitti todenmukaisiksi, ja joiden johdosta tuomarin täytyi ratkaista asia hänen eduksensa, vaikka hän, niinkuin kaikki muutkin, varmaan tiesi, että julmaa petosta tässä harjoitettiin. Se ylenkatse, jolla häntä kohdeltiin, vaikutti kumminkin sen verran häneen, ett'ei hän iljennyt saattaa perille luultua oikeuttansa isäsi omaisuuteen. Hän jätti nyt asian silleen, ja minun täytyi myydä meidän huoneemme Bremen'issä keräjäkulungeita suorittaakseni ja voidakseni kumminkin niin kauvan pitää huolta teistä, lapsistani, kunnes jaksaisitte omin neuvoin elättää itseänne. Jumalan avulla on se onnistunutkin. Rahat ovat kyllä jo aikaa sitten loppuneet, mutta tämä kalastus, johon sinä, Leoseni, olet ryhtynyt, on kuitenkin aina varjellut meitä köyhyydestä. Vielä nytkin olisimme eläneet levollisina ja onnellisina, jollei tämä pahanilkinen mies taas olisi häirinnyt meidän rauhaamme. Hän sanoo sinun isäsi vielä olleen velkaa hänelle kolme sataa taaleria, ja, jollen minä maksa niitä, aikoo hän myydä huoneen, puutarhan ja kaikki, mitä meillä on. Tämän tiedon toi se mies minulle, joka äsken kävi täällä. Siitä syystä olen minä nyt kovasti suruissani, sillä oikeuden edessä hän epäilemättä pääsee voitolle, ja me — me saamme avuttomina ja varattomina lähteä mieron teille. Voi, suuri Jumala, mihin nyt joudumme, kun sinun nyt viedään venheesi, verkkosi, ja niin muodoin ne ainoat apukeinot, joilla olemme pelastaneet itsemme kurjuudesta?"

"Ei, äiti, se ei saa milloinkaan tapahtua, niin kauvan kuin minä elän!" sanoi Leo hammastansa purren. "Sen miehen minä tahtoisin nähdä, joka riistää minulta minun omaisuuteni — minun omaisuuteni, sanon, sillä venhe ja verkot ovat minun, minun omien kätteni työllä rehellisesti hankitut. Älä ole milläsikään äiti! Huomenna minä soudan kaupunkiin, ja silloin tahdon kuulustella, mitä voi tehdä asiaan. Nimitä vaan minulle se lakimies, joka ennen on ottanut sinua puolustaaksensa, ja myös se viheliäinen mies, joka on sinua pettänyt. Minun tarvitsee tietää molempain nimet, että voin asiaa ajaa!"

"Tämän kunnollisen lakimiehen nimi on Liborius, ja hän asuu lähellä raatihuonetta — joka lapsi osaa neuvoa sinua hänen luoksensa" — vastasi äiti. "Toisen nimi on Elshöft; hän on laivuri ja isäsi likimmäinen sukulainen."

"Häinkö, äiti?" huudahti Leo hämmästyneenä. "Nyt kaikki selvenee minulle! Sentähden en saanut enää mennä serkkuani tervehtimään, kun Bremen'issä kävin. Mutta mistä syystä olet sinä niin kauvan salannut minulta, äiti, mitä pahaa tämä mies on tehnyt meille!"

"Varjellakseni sinun nuorta sydäntäsi liian aikaisesta vihasta, poikani!" vastasi äiti. "Sinä et olisi koskaan saanut tietää, kuinka monta katkeraa hetkeä, kuinka monta surullista, kyynelissä valvottua yötä tämä mies on minulle tuottanut. Voi, hänen olisi teidän isänne kuoltua pitänyt oleman sinun ja Vilhon suojelijana, mutta, luonnon ääntä tukeuttaen, on se juuri hän, teidän lähin sukulaisenne, joka on ollut vikapää meidän kovimpiin kärsimyksiimme!"

Kauvan seisoivat Leo mietiskellen, ja nojautui äänetönnä lehtimajan seinää vastaan. Sitten hän sanoi: "Älä epäile, äitini! Pahojen ihmisten himot häätyvät usein häpeään Jumalan edessä, ja mekin saamme toivoa, että Jumala auttaa meitä hädässämme, eikä salli, että valhe voitollisesti totuutta sortaa. Kävi miten kävi, — elinkautesi saat sinä pitää tämän huoneen ja puutarhan. Luota siihen, äiti!"

Turhaan ahdisti alakuloinen äiti poikaansa, että tämä ilmoittaisi hänelle, mitä keinoja hän aikoi käyttää poistaaksensa sitä onnettomuutta, joka uhkasi heitä kaikkia. Leo pysyi äänetönnä, kertoi vaan sanojansa, ja rauhoitti omalla luottamuksella äidin sortunutta sydäntä. Kun ilta pimeni ja viileä tuuli alkoi mereltä hengehtiä, pani äiti kokoon työkapineensa ja meni Leon kanssa sisään. Leo pysyi kaiken iltaa tyynenä ja umpimielisenä, mutta selvään näkyi, että hän tuumaili jotakin, joka epäilemättä saattaisi hänen serkkunsa Elshöft'in pahuuden mitättömiin.

TOINEN LUKU.

Hyvä työ, hyvä hedelmä.

Varhain seuraavana aamuna lähti Leo matkallensa, ja saapui jo puolipäivän aikaan Bremen'iin. Eräs tuttava höyrylaivan katteini oli ottanut hänen venheensä laivansa perään, ja sillä tapaa kävi matka väleen ja huokeasti. Kohta kaupunkiin päästyänsä sai Leo hyvällä hinnalla kalansa myydyksi, ja meni nyt herra Liborius'en luokse kysymään neuvoa siinä riidassa, johon hän oli joutunut serkkunsa Elshöft'in kanssa. Sangen pian löysi hän lakimiehen talon, ja herra Liborius kuunteli häntä suurella huomiolla ja tarkkuudella, kun hän asiaansa selitti. Sitten pyysi asian-ajaja saadaksensa katsoa Elshöft'in velkakirjaa, ja luki sen, päätänsä pudistaen.

"Asian laita on aivan samanlainen, kuin kahdeksan taikka yhdeksän vuotta takaperin," lausui hän sitten. Minä olisin valmis henkeni uhalla näyttämään todeksi, että tämä velkaseteli on väärä. Mutta kuitenkin voittaa tämä kelvoton riidan, jos niiksi tulee, sillä ainoa ihminen, joka voi kumota hänen valheensa, nimittäin sinun isä-vainajasi, ei voi enää Tuonelan tuvilta palata. Kuitenkin tahdon minä ottaa sinun asiasi ajaakseni, Leo! Meidän täytyy kumminkin koettaa, tahtooko hän uudestansa vannoa väärän valan, vai ei. Kenties hänen paatunut omatuntonsa viimein heltyy, ja hän luopuu väitetyistä vaatimuksistaan, kun hän näkee, ett'ei hänen uhkauksensa meitä peloita."

"Ei, ei, sitä hän ei tee, siksi hän on liian ahne!" arveli Leo. "Se on parempi, että minä hankin rahoja ja maksan hänen!"

"Sitäkö varten, että hän parin vuoden perästä tulisi takaisin vaatimaan kukaties tuhat taaleria kolmen sadan sijasta," sanoi herra Liborius. "Jumala varjelkoon! Tähän petollisuuteen on salpa saatava, ja nämät kolme sataa taaleria olkoon viimeinen saalis, jonka hän teiltä vie. Jätä vaan huoli minulle, poikaseni! Tuolle valheelliselle ja petolliselle konnalle on paras ilmoittaa, että hän kääntyköön minuun, jos hän tahtoo pitää kiinni vääristä vaatimuksistaan."

"Mutta jos sitten mennään oikeuteen, niin se varmaan maksaa paljon," arveli Leo ujosti. "Minä en luullakseni voi hankkia enemmän rahoja, kuin nämät kolme sataa taaleria."

"Älä siitä ensinkään nuoli, poikani," vastasi herra Liborius ystävällisesti Leoa olkapäälle taputtaen. "Nämät kulutukset minä maksan. Sinun isä-vainajasi on aikoinaan monta kertaa osoittanut minulle hyväntahtoisuuttansa ja avullisuuttansa, ja voimani takaa tahdon minä siitä palkita hänen lapsiansa. Ollaan tästä asiasta puhumatta. Sano vaan, ystäväni, mistä aiot hankkia nuo kolme sataa taaleria, joita tuo konna teiltä vaatii?"

Tässä asiassa Leo ei tahtonut puhua suutansa oikein puhtaaksi; mutta herra Liborius ahdisti häntä niin vakavasti, että hän viimein avasi sydämensä ja ilmoitti aikomuksensa hyvälle ystävälleen.

"Minun naapurini, Steffens Rohrteich, on kertonut minulle," sanoi hän, "että erän rikas kauppias, nimeltä herra Melchior Rankendorf, on varustanut suuren laivan, jonka hän tänä kesänä lähettää valaskalan pyynnille. Häneltä puuttuu vielä merimiehiä, jotka ovat halukkaita ryhtymään niin vaaralliseen yritykseen, kuin purjehtimiseen pohjois-navalle, vaikka kyllä herra Rankendorf on luvannut melkoiset palkat. Nyt tahdon minä ruveta merimieheksi ja lähteä matkaan, jos siinä on perää, että jokainen, joka onnellisesti palaa jäämereltä, saapi palkinnoksi kolme sataa taaleria."

"Hm! hm!" mutisi herra Liborius — "rakkaudesta äitiäsi kohtaan sinä et siis kammoisi pohjois-navan kylmyyttä, jäätiköitä ja karhuja! Hyvä, poikaseni, siinä sinä teet kunnollisesti ja se miellyttää minua, mutta, totta puhuen, sinä olet vielä liian nuori näkemään semmoisia vaivoja ja kestäämään niin monta uhkaavaa vaaraa. Kuka sitten hoitaisi sinun äitiäsi, kun sinä olet poissa?"

"Vilho! Minun veljeni Vilho!" vastasi Leo nopeasti. "Se on aimo poika, ja osaa jo kalastaa sangen hyvin ja on kylläksi vanha, sillä hän täyttää kohdakkoin seitsemäntoista vuotta. Ei, äitini tila ei minua ensinkään huoleta, kun vaan Vilho jää hänen luoksensa."

"Mutta luuletkos äitisi suostuvan siihen, että sinä näin heittäyt lukemattomiin vaaroihin?" kysyi herra Liborius, arvelevaisesti päätänsä pudistaen. "Ei Grönlannin rannikoille leikillä matkusteta, Leo, ja minä pelkään, että sinä kadut tätä äkillistä päätöstä, kun ei enää käy muuttaminen, mitä on tehty."

"En minä sitä kadu, vaikka henkeni menisi," vastasi Leo. "Ei, ei, minun hyvä äitini, joka jo on monet huolet kokenut, ei saa kadottaa viimeistä, mitä hänellä on kallista ja rakasta. Minä olen terve ja raitis, herra Liborius, ja uljas, vankka sydän, niin kumminkin luulen, sykkii minun rinnassani. Olkoon sen vuoksi noiden seutujen kylmyys vaikka kahta vertaa ankarampi, ja ne vaarat, jotka minua ympäröivät, vielä suuremmat, ja vaivat, joita minun on kestäminen, vielä raskaammat — kaikki, kaikki tahdon minä mielellään kärsiä, jos vaan minä sillä voisin haihduttaa surun äitini mielestä. Voi, ennen tahtoisin kuolla, kuin tietää, että hän on suruissaan. Pian kuluu yksi vuosi umpeen, ja jos Jumala minua varjelee, jota kyllä toivon, niin minä palaan takaisin kotiin onnellisempana kuin ennen. Herra Liborius, minun äitini täytyy tulla autetuksi, ja ennen muita tulee minun tehdä hänen hyväksensä, mitä minä voin."

"Aivan sikein, poikaseni, ja olkoon kaukana minusta, että millään tavalla koettaisin evätä sinua tästä yrityksestä," vastasi herra Liborius. "Kuitenkin — pelkään minä, ett'ei ole paljon apua sinun uhrauksestasi! Matka suittaa kestää hyvinkin kauvan, laiva ja miehistö ehkä joutuvat hukkaan, ja sinä kenties et ollenkaan enää palaa, jos nimittäin Jumala matkalla sinun päiväsi katkaisee. Minä en tahdo sitä luulla, vaan päinvastoin luotan minä siihen, että Jumala niin hyvässä ja jalossa asiassa runsaasti antaa apuansa, mutta kaikissa tapauksissa meidän tulee odottaa kovimpiakin, rakas poikani. Entä jos et sinä enää tule takaisin? Silloin menetät sinä palkkasi, ja äitisi kadottaa kelpo pojan, jonka voimakas

nuoruus suojelisi häntä kaikkina hänen elin-päivinänsä."

"Se on tosi, ja minä olen kyllä sitä ajatellut," vastasi Leo lempeällä vaikka surullisella äänellä. "Mutta, hyvä herra," lisäsi hän mieltänsä vähäisen rohkaistuaan, "matkan menestyminen riippuu Jumalan tahdosta, ja minun aikomukseni on kumminkin hyvä! Jos Jumala niin säätää, ett'en minä enää palaa, on hänellä kyllä muita keinoja, joilla hän voi poistaa suurimman surun minun äitini puolelta, eikä minun veljeni Vilho milloinkaan jätä häntä, sillä hän rakastaa äitiänsä yhtä paljon kuin minä. Mutta, herra Liborius, minulla on suuri ja luja luottamus Jumalaan, ja kun ei muita neuvoja ole minulla tarjona, joilla voisin pelastaa äitiäni tuon petollisen miehen vainoomisesta, niin tahdon minä mielellään panna henkeni alttiiksi. Jumala on varmaan minua auttava!"

"Sinun päätöksesi on siis järkähtämätön, Leo!" kysyi herra Liborius vähän liikuttettuna. "Äitisi tähden sinä et siis huolisi mistään vaarasta, mistään vaivasta, sinä et kammoksuisi Pohjan kauheaa kylmyyttä?"

"Ei, sitä minä en tee, minä en pelkää mitään, vaikkapa minun olisi vielä kovempiakin kestettävä, jos vaan tietäisin, että sillä voisin olla hyödyksi äidilleni," vastasi Leo vakavasti.

"Noh, olkoon menneeksi," sanoi sitten herra Liborius — "ei minulla itselläkään ole suuria varoja, mutta, poikaseni, sen minä lupaan sinulle, ett'ei sinun äitisi tarvitse jättää huonettansa, vaikk'et sinä koskaan palaisi retkeltäsi jäämereltä. Lohdutukseksi sinun matkallasi tahdon minä kumminkin luvata sen, ja sinä saat nähdä, ett'ei vanha Liborius sanaansa syö. Tule nyt myötäni! Minä saatan sinua herra Rankendorf'in tykö. Sinä olet vielä sangen nuori, ja se on mahdollista, ett'eivät suostu sinun pyyntösi, jollei sinulla ole ketään puolustajaa muassasi. Tule nyt, poikaseni! Herra Melchior Rankendorf on minun hyvä ystäväni, ja minä toivon, että he pitävät arvossa, mitä minä sanon sinun jalosta käytöksestäsi."

Herra Liborius pani nyt toisen takin yllensä, otti hattunsa ja sauvansa ja lähti Leon kanssa mainitun, rikkaan kauppiaan luokse. Leo hämmästyi, kun hän astui sisään tämän miehen asuntoon; sillä siinä oli aivan paljon ihmisiä, joilla oli asioita herra Rankendorf'in kanssa, paljon apu-miehiä, oppilaita ja palvelioita hääri edestakaisin, ja tämmöisessä väen tungoksessa ja liikkeessä olisi varmaan Leon rohkeus kadonnut, eikä hän olisi saanut asiaansa toimitetuksi, jos hän olisi ollut yksinänsä. Mutta herra Liborius avasi ripeästi itselleen tien koko tämän hälisevän joukon välitse, tarttui holholaistansa käteen, ja pääsi eräasen jotensakin tilavaan suojaan, jossa herra Rankendorf istui muutamien kirjurein kanssa suuren pöydän äärellä, vuorotellen katsoen asiakirjoihinsa, taikka kauppa-toveriaan puhutellen, taikka maksaen ulos ja ottaen vastaan rahoja — sanalla sanoen, kovasti toimiinsa kiintyneenä. Herra Liborius'en havaittuansa, keskeytti hän kohta työnsä, pani silmä-lasinsa oikein paikalleen ja kiirehti asian-ajajan työ, ystävällisesti hänen kättänsä pusertaen.

"Mikä tuuli teidän nyt tänne tuo, hyvä ystävä Liborius" kysyi hän.

"Pohjan tuuli," vastasi hymyillen asian-ajaja. "Tehkäätkä hyvin ja katsokaat tätä nuorta miestä! Eiköhän tämä ole pulskea nuorukainen?"

Herra Rankendorf loi pikimmältään silmänsä Leoon, ja nyykäytti myöntyen päätänsä. "Mikä siis hänen asiansa on? Tuskin te suotta olette tuoneet hänen tänne. Haetaanko kenties minun apuani? Sanokaat vaan asia suoraan, Liborius."

"Te erehdytte kovin, ystävä," vastasi asian-ajaja. "Tämä minun nuori ystäväni on päinvastoin se, joka tarjoaa apuansa. Hän tahtoo nimittäin lähteä mukaan pohjois-navalle, ollaksensa avullisena valaskalan pyynnissä."

"Hm! hm!" sanoi herra Rankendorf, kerran vielä häntä kiireesti kantapäihin asti tarkastaen. Leo ei hämmästynyt ensinkään tästä tutkimuksesta, vaan katseli rohkeasti, ja samalla kuitenkin kainosti kauppiasta silmiin, aivan niinkuin hän olisi tahtonut sanoa: "Koettakaat vaan kerran minua, hyvä herra! Minun uskollisuuteni, minun vilpittömän intoni ja rehellisyyteni kautta voisitte saada suuria aikaan."

"Hiukan nuori, vaikka kohta hyvinkin terve ja voimakas," sanoi herra Rankendorf hiljemmällä äänellä asian-ajajalle. "No hyvä, saadaan nähdä. Hm, Liborius, mahtaa olla joku keskinäinen suhde teidän ja tämän nuorukaisen välillä, muutoin te tuskin olisitte ottaneet häntä mukaanne. Tahdotteko mainita sitä, vanha ystävä?"

Liborius pudisti päätänsä, vei rikkaan kauppiaan nurkkaan, ja puhui hetken hiljaisella äänellä hänen kanssansa. Herra Rankendorf nyykäytteli, pani tavan takaa "hm," muutti silmä-lasejansa edestakaisin, katsahti välistä Leoon päin, ja likisti viimeiseltä sydämellisesti asian-ajajan kättä.

"Hm! hm! Kaiketi saa hän lähteä matkaan," sanoi hän. "Mitä hänen palkkaansa tulee, niin se tekee minun yhtä, maksaako sen nyt kohta, vai myöhemmin. Jalo poika! Hm! hm! Taivas on kyllä häntä suojeleva, hän palaa kyllä takaisin! Jos hän ei tee sitä, niin vähäpä siitä, jos tämä kalastus-retki on

vienyt minulta pari sataa taaleria enemmän tai vähemmän. Käskekäätkäät vaan kassanhoitajan maksaa teille rahat, Liborius, ja tyydyttäkäätkäät niillä tuota viheliäistä Elshöft'iä. Muuta neuvoa ei ole, se konna! Mutta ei hän sentään iäksi päivää jää rankaisematta! Hm, vaan missä Bertram viipynee? Aika on jo tullut — hm — noh, tuossa hän on!"

Ovi avattiin, ja sisään astui harteakas, voimakas mies, jonka leveät, miellyttävät, punaposkiset kasvot, kirkkaat, terävät silmät ja suora merimiehen käytös kohta kosketti jokaisen huomiota. Kunnioituksella ja kuitenkin teeskelemättömällä ystävällisyydellä tervehti hän herra Rankendorf'ia, joka heti viittasi häntä luokseen.

"Mitenkä nyt Delphiini'n käy, katteini Bertram?" kysyi hän. "Onko miehistö jo täysi-lukuinen?"

"Piammiten, herra laivan-isäntä!" vastasi katteini. "Kolmekymmentä iloista poikaa on pestattu, pelkkiä kelpo merimiehiä, raittiita, älykkäitä, terveitä ja vieläpä muutamat niistä jo Pohjolan talveen tottuneita. Ainoastaan kuusi puuttuu vielä, ennenkuin saamme miehistön täysilukuiseksi, ja viisi niistä on perämies Martti luvannut vielä tänään hankkia. Minä tahdon ilmoittaa sen teille, ja minä katson parhaaksi, että me nyt kohta lähdemme vesille, vaikk'emme enää tuota kuudetta miestä saisikaan. Aika on jo käsissä, ja mitä varemmin me lähdemme, sitä suuremman saaliin saamme. Jokainen päivä, jonka me lisäksi saamme, on pyynti-päivä."

"Olkoon menneeksi, katteini Bertram!" vastasi herra Rankendorf. "Erittäin kun me jo olemme kuudennenkin miehen saaneet. Katsokaat häntä, katteini! Tämä tässä se on." Katteini Bertram lähestyi nyt Leoa, ja katseli kirkkailla silmillänsä tarkkaan häntä kasvoin. "No, vielä hiukan nuori, mutta kylläksi väkevä ja rintava," arveli hän. "Oletkos ennen ollut merillä, poikani?"

"En, en vielä, vaikk'ei minulta ole halua puuttunut," vastasi Leo. "Minä en ole päässyt pois kotoa, sillä minun on täytynyt pitää huolta äidistäni."

"Mutta mistä syystä tahdot sinä nyt lähteä?"

"Siitä syystä että minun veljeni Vilho on nyt kylläksi suuri täyttämään minun paikkaani. Paitsi sitä niin tulenhan minä jo vuoden perästä takaisin."

"Ei niinkään kauvan taida tämä matka kestää," sanoi katteini. "Noh, jos sinulla vaan on hyvä tahto, niin käypi asia kyllä päisin. Sinä saat kohta tulla minun kanssani."

"Sitä en nyt, hyvä herra, voi tehdä, sillä minun täytyy ensiksi sanoa jäähyväiset äidilleni," vastasi Leo. "Mutta laiva purjehtii meidän huoneemme sivutse, ja silloin saan minä nousta laivaan."

"Missä teidän huoneenne on?"

Leo kertoi nyt tarkkaan, missä hänen äitinsä huone sijaitsi.

"No hyvä, ole vaan huomenna tähän aikaan valmis tulemaan. Oletkos muutoin tarpeeksi varustanut itseäsi matkaa varten?"

Punehtuen täytyi Leon tunnustaa, ett'ei hän, paitsi niitä vaatteita, joihin hän nyt oli puettu, voinut ottaa mukaansa muuta, kuin vähäisen liina-vaatteita.

"Tuollako liina-takilla sinä ai'ot purjehtia pohjois-navalle?" kysyi katteini Bertram. "Kuuleppas, poika parka, nämät tuumat eivät ole mistään kotoisin. Jää pikemmin maihin, ja pysy siivosti tänä talvena lämpimässä kodissasi. Tuommoisissa vaatteissa, kuin nyt olet, sinä et millään muotoa saa tulla mukaan! Ensimmäisessä yövahdissa laivan kannella sinä paleltuisit kuoliaksi."

Kauhistuksesta lensivät Leon kasvot välistä kalmankarvaisiksi välistä tulipunaisiksi, ja vähällä oli, ett'ei kyynleet nousseet hänen silmiinsä. Todella oli suuri onni, että asian-ajaja Liborius oli saattanut häntä herra Rankendorf'in työ. Apua anoen loi Leo nyt silmänsä häneen, ja hymyillen nyykähytti tämä päätänsä vastaukseksi.

"Katteini Bertram," sanoi hän, "tehkäätkäät hyvin ja antakaat minulle luettelo kaikista kapineista, joita Leo matkalle tarvitsee. Niitä saapi sitten vähintäkään viipymättä ostaa ja viedä alas Delphiini'in. Jollemme nyt paikalla voi maksaa niitä, niin me teemme sen, kun Delphiini palaa ja Leolle maksetaan hänen palkkansa. Siksi menen minä takaukseen kaikista, ja sillä tavoin tulisi myöskin tämä viimeinen vastus voitetuksi."

"Aivan ratkaistu asia!" sanoi katteini Bertram. "Mutta näyttää siltä, kuin te erittäin hellästi ottaisitte osaa tämän nuorukaisen kohtaloon, herra Liborius."

"Kyllä, ja onhan minulla syytäkin, jonka ai'on kertoa teille, kun niin sopii, ystävä Bertram. Mutta nyt ei

ole enää aikaa tyhjään haastelemiseen. Lähde sinä nyt Leo kotiin ja rauhoita sinun äitiäsi tuosta meidän yhteisestä asiastamme — ja me, katteini, arvelen minä, menemme noiden kalujen ostoon."

"Olkoon päätetty!" huudahti katteini — "nimittäin, jollei herra Rankendorf'illa ole enää mitään sanomista minulle."

Leo lausui nyt sulimmat kiitokset herra Rankendorf'ille, joita tämä kuitenkaan ei tahtonut ottaa vastaan, vaan muistutti, että jokainen on velvoitettu voimiansa myöden auttamaan hyvää asiaa, ja jätti sitten suuresti iloissaan herra Liborius'en ja katteinin seurassa tämän rikkaan kauppiaan työ-suojan. Ulkona puristi herra Liborius ystävällisesti Leon kättä; mutta katteini katseli häntä mietiskellen ja päätänsä pudistaen.

"Kuule, poikani," sanoi hän — "tuolla sisällä kauppiaan luona en tahtonut puhua asiaa suoraan suustani, sillä minä näin selvään, että tämä tahtoi lähettää sinua mukaan matkoillemme. Mutta kosk'et ollenkaan ymmärrä koko näitä meriasioita ja valaskalan pyytäminen ei ole mitään jäniksen ajoa, niin annan sinulle sen neuvon, että ensiksi jollakulla muulla tavalla totutat itseäsi meri-elämään. Meidän kanssamme sinä et millään tavalla voi tulla, ja siitä olisi vaan vastus minulle, jos sinä sitten matkalla nääntyisit sen moninaiisiin vaivoihin ja vaaroihin. Jää kotiin, poikani, jää kotiin!"

"Minä en voi, minä en saa, minun — täytyy päästä mukaan," vastasi Leo. "Minä olen jo tottunut meri-elämään, eikä kalastaminen aavalla merellä ole mitään leikki-työtä. Ei, ei katteini, te ette saa pyytää minua luopumaan tästä yrityksestä."

"Noh, mieltäsi myöden," sanoi katteini Bertram vähän äreästi. "Mutta vielä sinä kadut, ett'et totellut minua. Tule, Liborius."

Samassa käänsi hän selkänsä päin hämmästyntä nuorukaista. Mutta Liborius kuiskasi tämän korvaan: "mene vaan huoletonna kotiin, Leo! Kun sinä huomenna nouset laivaan, ei tämä kunnon merimies enää murise. Terveisiä äidillesi, poikaseni!"

Suuresti kiitollisena puristi Leo sydämellisesti asian-ajajan kättä, ja lähti matkoihinsa. Mutta Liborius kertoi katteinille ne syyt, jotka olivat saattaneet Leoa pyrkimään mukaan valaskalan pyynnille, ja tämä kertomus muutti kokonaan katteinin mielen.

"Onhan siis tämä nuorukainen oikein oiva poika!" lausui hän. "Minä olen vaan pitänyt häntä kevytmielisenä veitikkana, joka halajaa pois lähteäkseen kotoa, niinkuin useat nuoret pojat, jotka vaan tahtovat päästä pois vanhempainsa kurista. Nyt katson asiaa aivan toiselta kannalta, ystävä Liborius, ja hän saa varmaan nähdä, että hän on joutunut minun ystävyteeni. Mikä tuon ilkiön nimi on, joka niin ilkeästi on poikaparan äitiä pettänyt?"

"Elshöft, katteini! Minä luulen teidän tuntevan hänen."

"Ei, minä en tunne häntä, mutta minä tahdon panna hänen nimensä mieleeni, jos sattuisi niin, että vast'edes joutuisin asioihin sen heittiön kanssa. Vai Elshöft hänen nimensä on? Hyvä, sitä nimeä en saa unohtaa. Mutta nyt olemme jo päässeet perille, ystävä Liborius, ja saamme ruveta ostamaan mitä meidän ylevä-mielinen ystävämmme, Leo, tarvitsee."

He menivät nyt eräisen kauppapuotiin ja ostivat sieltä kaikenlaisia kaluja. Kun asian-ajaja Liborius oli päättänyt ostonsa, valitsi katteini Bertram vielä yhden oivallisen turkin, maksoi sen puhtaassa rahassa, ja pani sen muitten kapineitten lisäksi.

"Kas," sanoi hän, "tämän tahdon minä antaa hänelle lahjaksi, ja luulen, ett'ei se ole juuri niitä joutavimpia kaluja. Poika on hyvä, ja ansaitsee siis tulla autetuksi."

Liborius riemastui tästä turkista, aivan niinkuin hän itse olisi sen saanut. Lempeästi likisti hän katteinin kättä, sanoen: "Jumala teitä palkitkoon, Bertram! Tässä on meillä taas hyvä esimerkki, että vielä löytyy sinisen taivaan alla hyviä ihmisiä. Kuinka tämä nuorukainen on riemuitseva, kun hän saa tietää, että hänen jalo sydämensä, hänen vilpitön, lapsellinen rakkautensa hänen hyvää äitiänsä kohtaan on täysin väärin ymmärretty! Ei ole kuitenkaan yhtä ainoatakaan hyvää tekoa, joka ei myös kanna hyviä hedelmiä!"

"Eikä mitään pahaa, jota ei kaikkivaltias Isä tuolla ylhäällä ennemmin tai myöhemmin rankaise," lisäsi totisesti katteini Bertram. "Liborius, myöskin tuo Elshöft tulee kerran edesvastauksen alaiseksi, jos kohta meidän maalliset tuomarimme eivät voi häntä rangaista! Nyt, Jumalan huomaan, ystävä! Lähettäkäätkäät vaan nuo kapineet vielä tänään laivaan, sillä huomenna aivan varhain lähdemme ankkurista!"

"Onnea ja menestystä matkoillenne, katteini!" vastasi asian-ajaja, ystävällisesti tätä kunnollista merimiestä kätellen. "Lähteköön Jumala teidän avuksenne ja saattakoon hän teitä terveenä takaisin kotiin!"

Molemmat miehet lähtivät nyt eri haaroille, ja monta kuukautta kului, ennenkuin he taas tapasivat toinen toistansa.

KOLMAS LUKU.

Jäähvyäiset kodille.

Sillä välin kuin katteini Bertram ja asian-ajaja Liborius pitivät huolta Leon varustamisesta, kiiruhti tämä iloisena joen rannalle, laski venheensä irti paalusta, johon se oli kiinni pantu, tarttui airoihin, ja riensi nopeasti kotiapäin. Vaikka matka kävi myötä virroin, eikä Leo hellittänyt soutamasta, vaan viilleteli vesiä vikevästi ja tasaisesti, alkoi jo päivä iltaantua, ennenkuin hän pääsi perille.

Venheen vieriellessä vihertiäisillä aalloilla oli Leo kauvan ja tarkkaan tuumiskellut, ilmoittaisiko hän äidillensä kaikki, mitä oli tapahtunut, vai lähtisikö hän salaa kotoa, ainoastaan Vilholle puhuen aikomuksistaan. Alusta kallistui hän ensimmäiseen tuumaan; mutta kun hän ajatteli, kuinka peräti vaikealta eroominen hänestä tuntuisi hänen hellälle äidillensä, kun hän ajatteli mitä kyyneliä tämä vuodattaisi, millä rukouksilla tämä epäisi häntä hänen päätöksestensä, kun hän aikoi jättää kodin ja antaa henkensä alttiiksi myrskyiselle valta-merelle ja Pohjan kovalle kylmyydelle, silloin rupesi hän horjumaan päätöksessään, ja katsoi parhaaksi salata häneltä kaikki. Kotiin hän ei saanut, eikä olisi voinutkaan jäädä. Hänen täytyi lähteä pois äitiänsä varten, joka varmaan olisi katkerasti huonettansa kaipaava, jos hänen olisi siitä luopuminen. Lisäksi oli hän jo luvannut tulla laivaan, jota lupausta hän ei enää millään muotoa voinut peruuttaa. Vasta nyt kysyi hän itseltänsä, oliko se oikein, että hän oli näin tehnyt, äidin suostumusta edeltäpäin pyytämättä? Mutta tieto omasta hyvästä aikomuksesta rauhoitti häntä, ja paitsi sitä tiesi hän sangen hyvästi, ett'ei hänen äitinsä olisi pidättänyt häntä, jos hän kerran olisi sanonut itsensä päättäneen panna tuumansa toimeen. Jo kauvan aikaa sitte oli hän oppinut omin neuvoin menettelemään. Äiti oli aina myöntynyt kaikkiin, mitä hän teki, josta syystä hän ei nytkään epäillyt, että tämä suostuisi tähänkin päätökseen, kun vaan kerran lähdön haikea suru oli asetunut. Arvattavaa oli myöskin, ett'ei Leo varsin kauvan viipyisi poissa. Ennen Joulun-iltaa kenties laiva jo palaisi, ja täysin määrin tulisivat he silloin palkituiksi eron ikävyydestä ja huolista.

Leo ei siis ensinkään katunut päätöstänsä, vaan mitä enemmän hän lähenei kotiansa, sitä paremmaksi hän katsoi, vasta lähdettyään, Vilhon kautta ilmoittaa äidille, mitä hän oli rakkaudesta häntä kohtaan tehnyt.

Kun hän astui huoneesen, istuivat äiti ja Vilho pöydän ääressä, palavan lampun valossa verkkoja parsien. Tämä kaunis hiljaisen perhe-elämän kuva kävi Leon sydämelle, ja hänen mielensä synkistyi, kun hän itsekseen sanoi: "tämä ilta on isoksi aikaa oleva viimeinen, jona sinä saat istua heidän vieressään." Ankara, tuima viha syntyi hänen sydämessään sitä miestä vastaan, jonka pohjaton kullanhimo pakoitti häntä lähtemään tämän pikkuisen perheen helmoista ulos maailmaan, kenties kovaan kuolemaankin. Mutta pian haihtui hänen vihansa, ja jonkunlainen jalo ylpeys saattoi hänen sydämensä keveämmin tykkimään, vuodattaessaan sitä vakuutusta häneen, että hän aina olisi valmis ilolla kärsimään kaikki äitinsä rauhaa ja onnea varten. Tämä tieto antoi myöskin hänelle voimaa astua iloisenäköisenä sisään huoneesen. Äitiänsä, joka huolestuneena ja alakuloina katseli häntä, lohdutti hän sanoen: "Älä sure, meidän vainojamme ilkeät juonet eivät voi enää meitä vahingoittaa." Veljensä Vilhon kättä pusertaen, istuutui hän tämän ja äidin väliin, ja kertoi kuinka hän oli myynyt kalansa hyvällä hintaa, sekä että tuo kunnollinen asian-ajaja Liborius oli luvannut hänelle toimittaa äidin asiaa niin, ett'ei mitään vahinkoa syntyisi siitä hänelle. Itsestään ei Leo puhunut mitään, ja salasi siis että hän seuraavana päivänä aikoi lähteä pitkälle ja vaaralliselle matkalle.

Monta kertaa tunkeutui kuitenkin suru tulevasta erosta häneen, ja hän vaipui hiljaiseen sureksimiseen, josta vasta Vilhon vilkkaat mietteet, taikka joku lempeä kysymys hänen äidiltänsä häntä herättivät. Sitten puhui hän taas rivakasti ja hilpeästi, hymyili, löi leikkiä, ja teki kaikenlaisia tepposia, kattaakseen sydämensä karvastelevaa haavaa. Mutta hellän äidin terävä silmä ei antanut hevillä pettää itseänsä. Hän havaitsit hyvin Leon kummallisen mieli-alan, ja loi tuon-tuostakin tutkien silmänsä häneen. Ei hän kuitenkaan lausunut mitään, vaan päätti vasta seuraavana päivänä ottaa asian puheeksi, kun hän jäisi yksikseen Leon kanssa. Kukaties ei Leo tahtonut, että Vilho saisi tietää kaikki, mikä

ahdisti hänen sydäntänsä; sillä nyt ei äiti enää ensinkään epäillyt, että ylipäätä joku asia Leoa huolestutti.

Viimein oli maata-panon aika käsissä. Korkealla äänellä ilmoitti käki suuressa, yksi-toikkoisesti tikittävässä seinä-kellossa, että päivän kymmenes hetki oli mennyt, ja äiti nousi istualta. Myöskin Leo nousi, lähestyi äitiä, suuteli häntä sydämellisesti, ja sanoi hiljaisella äänellä: "siunaa minua, äiti!"

"Mutta mikä sinun on, Leo?" vastasi äiti leppeästi, ja syleili hartaasti rakastettua poikaansa. "Sinä salaat varmaan, Leo, minulta jotain, joka sinua vaivaa."

"Niin, äiti," vastasi Leo — "joka minua vaivaa, mutta myöskin ilahuttaa. Huomenna tähän aikaan saat sinä tietää kaikki, ja silloin annat minulle anteeksi mitä minä olen tehnyt."

"Onko se mitään pahaa, poikani?" kysyi äiti tuskallisesti.

"Ei, pahaa se ei ole, mutta kenties se surettaa sinua, niinkuin minuakin," sanoi Leo. "Tulipa siitä mitä hyvänsä, rakas äiti, minun aikomukseni oli kumminkin rehellinen; siitä voin Jumalan edessä vastata!"

"Hyvä, poikaseni, minä siunaan sinua, niinkuin myöskin Jumala on sinua siunaava," sanoi äiti vienolla äänellä ja pani kätensä poikansa tumman-kiharaisen pään päälle. "Jumala ei tuomitse itse tekoa, vaan ainoastaan tahtoa, joka sen synnytti. Teit mitä teit, minä annan anteeksi sinulle, jos vaan sinulla on ollut hyvä tarkoitus. Hyvää yötä, Leoseni. Nuku levollisesti. Huomenna sinä ilmoitat minulle kaikki, eikö niin?"

"Niin, äiti, kaikki silloin sinulle selvenee," vastasi Leo kaksimielisesti. Sitten halasi hän vielä kerran äitiä, ja painoi kasvonsa hänen olkapäitänsä vastaan, salatakseen kyyneliä, jotka kiilsivät hänen silmissänsä. Hellittäen äidistänsä lausui hän: "hyvää yötä, hyvää yötä, armas äiti!" ja riensi ylös suojaansa. Vähän väliä tulivat siellä hänen silmänsä täyteen kyyneliä, joita hänen suurella vaivalla täytyi pidättää, ett'ei hänen tuumansa tulisi ennen aikojansa ilmiin. Mutta kyynel-silmin hän hymyili; sillä hänen äitinsä oli siunannut häntä ja ennaltaan antanut hänelle anteeksi, mitä hän oli tehnyt ja nyt oli aikeissa tehdä. Nyt oli hän myöskin päässyt kaikkein vaikeimmasta kohdasta, eroamisesta äidistänsä, sillä viimeiset jäähyväiset oli hän heittänyt äidilleen, kun tämä likisti häntä vasten tykyttävää sydäntänsä.

Seuraavana päivänä auringon noustessa, kun äiti vielä nukkui, aikoi hän veljensä kanssa lähteä merelle kalastamaan, ja venheestänsä sitten nousta Delphiini'in. Sillä välin kuin hän vartoi laivaa, mieli hän jutella Vilholle tuumansa ja käskeä hänen kertoa äidille ja vielä kerran hänen puolestansa anoa häneltä anteeksi tämän rohkean yrityksen, johon ainoastaan tuon häijyn Elshöft'in pahat vehkeet olivat häntä pakoittaneet.

Ennenkuin hän laski yksinkertaiselle vuoteellensa, lankesi hän polvilleen ja rukoili Jumalalta apua itselleen, suojelusta äidille ja siunausta heille kaikille. Hän pyysi myöskin Jumalalta anteeksi, jos hän tässä hankkeessa oli tehnyt väärin; vasta sitten rupesi hän levolle, ja oli ennen pitkää nukuksissa. Hänen omatuntonsa oli rauhassa, ja ilolla ajatteli hän tuntematonta tulevaisuuttansa, lujasti turvaten siihen, että Jumala, joka tutkii sydämet ja munaskuut, laupiaasti katsoi hänen puoleensa.

Tuskin alkoi päivä valjeta, ennenkuin Leo nousi vuoteeltaan, ja herätti veljensä, joka makasi lähellä häntä pienessä suojassa. Vilho kavahti ylös ja astui muutamien minuuttein päästä Leon suojaan.

"Veikkoseni," lausui Leo, "meidän täytyy lähteä merelle. Mene sinä vaan edellä rantaan, minä tulen kohta jäljestä."

Vilho lähti, vaikka hän kummasteli, ett'ei Leo jo eilen illalla pannut verkkoja järjestykseen, jota hän ei milloinkaan muutoin laimin lyönyt. Mutta sillä aikaa kirjoitti Leo muutamia sanoja paperi-palaselkeelle — viimeisiksi terveisiksi äidille — pani sen poimuihin, ja pisti sen vyöhönsä, antaakseen sitä Vilholle, että tämä, kotiin-päästyään, jättäisi sen äidille. Sitten hänkin meni. Mutta sen suojan kohdalla, jossa hänen äitinsä makasi, kenties par'aikaa onnellisissa unelmissa ja varmaan aavistamatta, ett'ei hän pitkään, pitkään aikaan saisi nähdä poikaansa, pysähtyi hän, ja kallisti korvaansa ovea vastaan, voidakseen paremmin kuunnella. Äiti hengitti syvästi ja tyynesti. Leo tunsu sydämensä kuohahtavan, ja hän olisi tahtonut hiljan aukaista ovea — varpaillansa hiipiä äitinsä vuoteelle, ja vihoviimeisen kerran kiinnittää hänen kuvansa sielunsa perimpään pohjaan. Hänen kätensä tarttui jo kääkkään, ja hän nousi seisaalle valmiina aikomustansa perille saattamaan. Mutta — jos nyt äiti heräisi, jos hän kysyisi, mikä häntä näin tavattomaan aikaan hänen luokseen saattoi — valheellako hän silloin viimeisen kerran vastaisi? — Ei, ei, se ei käynyt laatuun! Ei mikään syytös, ei mikään rikos saisi hämmentää kodin suloisia muistoja, vaan iloisalla, puhtaalla sydämellä tahtoi hän aina sitä ajatella. Taas heittäyi Leo polvilleen, ja rukoili taivaan siunausta rakastetulle äidillensä. Sitten suuteli hän kynnystä, jota äidin jalka niin usein oli polkenut, ja sanoi: "elä terveenä, armas, kallis äiti!" ja nyt nousi hän rauhoittuneena seisoalleen, painoi kättänsä silmiään vastaan ja lähti kuulumattomin askelin pois huoneesta. Mutta vielä kerran hän

seisahti, isänsä haudalla rukoillaksensa. Sitten kääntyi hän merelle päin, jonka yli auringon kultaiset säteet nyt kiiltäen välkkyivät, ja astui joutuisasti rantaan. Vilho odotti jo häntä, valmiina laskemaan venettä rannasta. Äänetönnä hyppäsi Leo venheesen, tarttui airoonsa, ja käänsi venheen nokan aavalle merelle päin.

"Emmekö jo täällä laske verkkojamme, Leo?" kysyi Vilho, heidän pitkää äänettömyyttensä keskeyttäen. "Tämä paikka on sangen saalihikas, sen jo toissa-päivänä havaitsimme."

"Ei, Vilho, tänään minä en ole lähtenyt merelle kalastamisen vuoksi," sanoi Leo, ja souti yhä edemmäksi.

Kummastuneena katseli Vilho veljeänsä, pudisti päätänsä, ja rupesi taas mitään virkkamatta soutamaan. Mutta yht'äkkiä heitti Leo aironsa venheesen ja sanoi: "minä olen muuttanut päätökseni, Vilho! Olkoonpa myöskin minun viimeinen tekoni kodissa meidän rakkaan äitimme hyväksi."

"Mutta minkä tähden puhut sinä tänään niin oudosti?" kysyi Vilho.
"Kummallisia ajatuksia mahtaa pyöriä sinun päässäsi, Leo."

"Sinä saat kohta kuulla kaikki," vastasi Leo. "Tehkäämme vaan ensiksi tehtävämme." Vilho oli hiljainen ja harva-puheinen luonnostansa. Ilman mitään veljeltänsä kysymättä, kävi hän työhön käsiksi ja laski verkot mereen. Muutamien tuntein jälkeen olivat he työnsä päättäneet. Leo antoi nyt venheen vapaasti ajella aalloilla, kallisti otsaansa kättänsä vastaan, katsoi mietiskellen eteensä, ja kysyi sitten äkisti: "rakastatko sinä, Vilho, äitiä yhtä paljon, kuin minä?"

"Niin minä luulen," vastasi Vilho.

"Vaikkapa minä en enää olisi teidän luonanne, sinä et kuitenkaan jättäisi häntä, vaan pitäisit yksin huolta hänestä, niinkuin me tähän asti olemme yhdessä tehneet, eikö niin?"

"Olisin kahta vertaa ahkerampi, Leo, sinun poissa ollessasi," vastasi Vilho teeskentelemättä. "Mutta ethän sinä nyt mihinkään lähde, veikkoni?"

"Minun täytyy, minun täytyy," sanoi Leo innokkaasti, estääkseen veljensä vastaan-sanomista. "Kuule, mitä minä sanon, ja sinä itse myönnät, että olen oikeassa."

Myöskin Vilho laski nyt aironsa kädestään, ja alkoi tarkkaan kuunnella veljensä sanoja. Leo kertoi suoraan ja selvästi, mitä hän lehtimajassa oli kuullut äidiltänsä, ilmoittaen myöskin mihin keinoihin hän oli ryhtynyt, häätääkseen heidän serkkunsa Elshöft'in pahoja aikomuksia.

"Ratkaise nyt itse, Vilho, olenko minä tehnyt väärin," lausui Leo, kertomustansa päättäen. "Sinun sydämesi sanoo kyllä, hyväksytkö sinä minua, vai et?"

Vilho katseli kirkkailla silmillään veljeänsä, ja sanoi miettimättä varman mielipiteen vakavuudella: "sinä olet käyttänyt itseäsi jalosti, ja minä kiitän sinua siitä. Joll'et sinä olisi minua vanhempi, lähtisin minä sinun siaasi; mutta minä ymmärrän, että sinun on etuoikeus tässä asiassa. Jumala johdattakoon sinua! Hänen siunauksensa ei ole sinulta puuttuva. Meidän äitimme vuoksi sinun ei tarvitse olla suruissasi. Jos kohta minä en ole niin väkevä ja taitava, kuin sinä, niin ei hänen kuitenkaan tarvitse kärsiä mitään puutetta, sillä minä ai'on olla kahta ahkerampi kuin ennen."

"Mutta mitä äiti sanoo, Vilho, kun lähden pois, jäähyväisiä hänelle heittämättä?"

"Hän varmaan suree ja vuodattaa runsaasti kyyneliä, mutta hänen siunaustansa sinä et kuitenkaan jää vaille," vastasi Vilho. "Luota myöskin siihen, että minä voimiani myöden koetan lohduttaa häntä. Kun kerran hänen surunsa on vähennyt, kasvaa hänen rakkautensa sinua kohtaan vielä suuremmaksi. Sinä olet tehnyt hyvin, Leo, ja minä kadehdin sinua tästä jalosta päätöksestä. Mutta minä olen myös iloinen siitä, että minäkin voin olla hyödyksi, kun sinä olet jättänyt meidän!"

"Tosiaan, Vilho, jos on ansioksi luettava, että minä teen näin, niin suurempi osa siitä tulee sinulle, sillä ilman sinua en voisi tehdä mitään," vastasi Leo. "Minä lähden nyt tyytyväisenä, koska tiedän, että sinä suostut minun tuumiini ja tahdot auttaa minua niiden toimeen panemisessa. Ainoastaan se saattaa minun vielä levottomaksi, ett'en tiedä, antaako äiti siunaustansa minulle matkallani, vai ei! Koko rohkeuteni, koko iloni ja voimani raukenisivat tyhjiin, jos tietäisin että minä lähdölläni olen tuottanut hänelle enemmän surua kuin iloa."

Vilho pudisti päätänsä, ja katseli ajattelevaisesti huonetta päin, joka kaukaa rannalta heijasti, ikäänkuin kiiltävä kilpi. "No," sanoi hän yht'äkkiä: "mutta jos sinä tietäisit, aivan varmaan tietäisit, että äiti täydelleen antaa sinulle siunauksensa!"

"Vilho, siinä tapauksessa olisi minulla suuri lohdutus, suuri ilo," vastasi Leo. "Silloin en pelkäisi

mitään vaaraa, vaan luottaisin vankasti siihen että äitini siunaus ja rukoukset ainiaan minua varjelevat."

"No, hyvä, Leo," lausui Vilho, "sydämeni sanoo, että äiti on siunaava sinua, sillä sinä teet velvollisuutesi häntä kohtaan. Mutta minä annan myöskin sinulle varman tiedon, ett'ei tämä ääni minun rinnassani ole minua pettänyt."

"Kuinka se olisi mahdollista, veljeni?" kysyi Leo.

"Sen voi helposti tehdä, ja minä olen iloissani, että tämä ajatus juhtui mieleeni, kun katsoin kotia päin," vastasi Vilho. "Kuule, kun sinä olet noussut Delphiini'in, soudan minä kotiin, ja kerron äidille kaikki. Jos nyt äiti antaa suostumuksensa matkaasi, kuten lujasti luulen, niin minä otan suuren, valkoisen vaateen, sidon sen kiinni airoon, ja kiipeen ylös huoneen katolle. Tuommoinen lippu näkyy selvästi useiden peninkulmien päähän, ja kun sinä näet sen liehuvan, niin kohta tiedät, että äiti sen kautta lähettää sinulle tuhansia terveisiä ja onnen toivotuksia."

"Oivallinen ajatus!" huudahti Leo ilosta punehtuen. "Ethän sinä, Vilho, minua hyvässäköön tarkoituksessa petä?"

"Ei, sillä minä pelkään semmoista väärin-tekoa," sanoi Vilho suoraan. "Mutta soudetaan nyt lähemmäksi rantaa, että väleen pääsen kotiin, kun sinä olet astunut laivaan. Mitä pikemmin sinä näet tuon lipun häilyvän, sitä hupaisempi se on sinulle!"

"Kyllä, rakas veljeni!" sanoi Leo ja tarttui airoonsa, päästäkseen likemmäksi maata. "Kun sinä, Vilho, puhut äitimme kanssa, niin anna myös hänelle tämä kirje, johon olen kirjoittanut muutamia jäähyväis-sanoja. Älä millään muotoa unohda sitä."

Vilho pisti kirjeen lakkariin ja lupasi huolellisesti viedä sen perille.

Sitten puhuivat molemmat nuorukaiset kaikenlaisista heihin koskevista asioista, Leon tulevaisuudesta, niistä vaaroista, jotka uhkasivat häntä, ja ilosta, joka hänen kotiin tullessaan syntyisi; myöskin äidistä he puhuivat ja kaikista, joita Vilhon tuli tehdä veljensä poissa ollessa, ett'ei äiti liian paljon kaipaisi häntä, ja erittäin muistutti Leo hänelle, että hän kohta kääntyisi herra Liborius'en puoleen, jos Elshöft uudestaan koettaisi vainota äitiä, taikka muutoin häntä häiritsisi. Näin keskustellen saapuivat he vähitellen siihen paikkaan rannalla, jonka ohitse Delphiini'n oli purjehtiminen. Päivä oli jo lounaalla, ja pian oli Delphiini'n määrä tulla. Kotvasen aikaa vielä kului; sitten haamoitti taivaan rannalla valkoiset purjeet, jotka likenivät polveilevaa jokea myöden, katosivat lehtevien niemien taakse, ja taas ilmaantuivat, kunnes viimein koko laiva tuli näkyviin, veden väljällä kalvolla komeasti uiskennellen.

"Nyt on aika lähteä!" sanoi Leo hiljaisella ja tuskasta vavahtavalla äänellä. "Soutakaamme likemmäksi, veikkoseni."

He tarttuivat airoihin, ja vähän ajan perästä oli venhe laivan laidalla. Veljet heittäyivät toinen toisensa syliin. "Elä terveenä ja suojelkoon sinua Jumala!" lausuivat molemmat. "Sano terveisiä äidille!" lisäsi Leo sortuvalla äänellä, ja irroitti itsensä veljensä halauksesta, sydämellisesti ja hartaasti häntä kätellen. Parin silmänräpäyksen perästä seisoivat Leo laivan kannella, ja sanoi, laivan parrasta vastaan nojauten, viimeiset jäähyväiset veljelleen. Vilho pyhkäisi kyynelensä silmistänsä, käänsi venheen rantaan päin, ja alkoi kiireesti soutaa. Rannalle tultuaan kääntyi hän vielä kerran taaksepäin. Täysin purjein lensi Delphiini meren lakealla pinnalla. Vilho heilutti kaulahuiviansa ilmassa; sitten sanoi hän: "Jumala varjelkoon sinua, Leo!" ja viimein lähti hän ripeillä askelilla, mutta raskaalla ja sorretulla sydämellä äitinsä huoneeseen.

NELJÄS LUKU.

Perämies.

"Terve tultuasi Delphiini'in, poikaseni!" sanoi katteini Bertram, ja taputti vahvalla kädellensä Leoa, joka yhä vielä katseli kotiin rientävää veljeänsä. "Älä rupea liialliselle huolelle. Jumalan avulla saat sinä muutamien kuukautten perästä jälleen nähdä näitä kaikkia. Vai katuisitko sinä jo tätä yritystä, johon olet ryhtynyt? Vielä on aika kääntyä takaisin."

"Ei, minä en kadu mitään!" vastasi Leo. "Minä olen ymmärtääkseni tehnyt oikein, eikä siis mikään

katumus taikka takaisin kääntyminen voi tulla puheeksi."

"No hyvä, minä käsken sinun vielä kerran olla tervetullut, toivoen, että sinä rehellisesti teet velvollisuutesi, niin kauan kuin me olemme yhdessä. Tule nyt minun kanssani perämies Martin luokse. Minä olen päättänyt, että sinusta on tuleva oikein kelpo valaskalan pyytäjä, enkä voisi koskaan hankkia sinulle parempaa opettajaa, kuin vanha Martin. Hän on suora-sukainen ja jyrkkä, mutta meren aaltoja ei ole koskaan kunnollisempi merimies kyntänyt, kuin hän. Tule poikani!"

Katteini astui perän puoleen, ja Leo seurasi häntä. Perää pitämässä seiso jätterä, harteava mies, joka näöltänsä kyllä havaittiin meren kulkiaksi. Vähän jylseältä hän tosin näytti; karkea, vettä pitävästä kankaasta tehty takki oli hänen yllänsä, ja matala huopa-hattu varjosti hänen leveitä, mutta rehellisiä ja vilpittömiä kasvojansa, joista hänen terävät, harmaat silmänsä säihkyen välkkyivät. Hänen poskensa ja otsansa olivat muuttuneet mustan-ruskeiksi niistä kovista ilmoista, joiden alituiselle vaikutukselle hän isot ajat oli antanut itsensä alttiiksi. Kesämaiden paahtava aurinko ja Pohjan tuima kylmyys olivat jättäneet niihin jälkiänsä ja niiden syvät rypyt kertoivat julmista vaivoista ja kärsimyksistä, jommoisia Leo ei vielä voinut arvatakaan. Kun katteini nuoren holholaisensa kanssa lähestyi, loi Martti silmänsä jälkimäiseen ja ojensi hitaasti, mutta suopeasti hymyillen, hänelle ison, tukevan kätensä.

"Vai niin, poikaseni," sanoi Martti matalalla, kumisevalla äänellensä, "sinä aiot siis ruveta merimieheksi, niinkuin isä-vainajasikin ennen vanhaan oli? Kuuleppas, minä tunsin sinun isäsi, ja kävin monta matkaa hänen kanssaan — ystävydestä häneen, ja koska katteini jo on kertonut minulle paljon hyvää sinusta, tahdon minä ottaa sinun huostaani. Älä vaan väärin ymmärrä sanojani, poikaseni! Mitään laiskaa heittiötä en ai'o laisinkaan tehdä sinusta. Jos sinä kerran joudut minun hoiviini, saat tehdä työtä kahta vertaa ahkerammin, kuin muut, enkä minä rupea ensinkään armoittelemaan sinua, jos et sinä tarkkaan toimita virkaasi. Ajatteleppas nyt tyystin, kumpaisenکو tahdot valita. Minä annan sinulle paljon työtä ja huolia, ja yöt päivät sinun täytyy olla valmiina panemaan toimeen minun käskyjäni. Jos sinä päinvastoin tahdot olla niinkuin kaikki muut merimiehet täällä, niin kyllä sinulla on paljon enemmän aikaa laiskehtia, eikä aina voi pitää tarkkaa vaaria sinun töistäsi ja vehkeistäsi. Tuleeko sillä tapaa sinusta rehellinen ja kelpo merimies, se on toinen kysymys. Saattaa kyllä tapahtua, mutta luultavaa se ei kuitenkaan ole. Kumpaisenکو tahdot? Se on ehdon vallassasi." Leo ei epäillyt silmänräpäystäkään. Hän likisti perämiehen kättä, ja sanoi, hilpeästi ja uskaliaasti hänen päivettyneisin kasvoihinsa katsoen: "Minä tahdon olla teidän johtonne alla, Martti, niin minä tahdon! Jollen voi täyttää velvollisuuttani, niinkuin minun pitäisi, taikka jos heittäyn laiskaksi ja huolimattomaksi, sysätkäätkäät vaan minua pois luotanne, enkä minä tahdo siitä ensinkään nureksia."

"Hyvin lausuttu, poikaseni!" sanoi perämies ja pusersi Leon kättä, ikäänkuin rautapihdillä. "Jos vaan sinä olet puoliksi niin kelvollinen, kuin näytät, niin kyllä meistä pian tulee hyvät ystävät."

"Niin minä toivon, Martti, niin minä varmaan toivon," sanoi katteini Bertram. "Hän on vielä vällan nuori, mutta hänessä on hyvä alku joka sormen päässä. Taivuttakaat häntä kunnollisesti, Martti, ja sinä, Leo, saata kunniaa opettajallesi — älä huoli sanoa mitään, älä huoli, poikaseni — minä voin arvata, mitä a'iot sanoa, ja uskon jo edeltäpäin sinun sanasi todeksi. Älä pelkää liian paljon vanhaa Marttia, — jos sinulla vaan on hyvä tahto, ja sinä aina pysyt siivollasi, niin sovit hyvin hänen kanssaan." Katteini nyykäytti päätänsä nuorelle holholaiselleen, ja lähti tiehensä. Mutta Leo jäi perämiehen luokse, katseli esineitä hänen ympärillensä, ja kiintyi pian hiljaiseen miettimiseen, koska vanha Martti näytti varsin vähän huolivan hänen läsnä-olostansa. Hetken ajan perästä loi Leo silmänsä rantaan päin, joka näytti taantumistansa taantuvan. Hän etsi ja löysi pian äitinsä huoneen, joka välähti rannalla, ikäänkuin valkoinen vaakuna.

"Voi, minun äitini!" Nyt hän ehkä jo tiesi kaikki, ja kurotti käsiänsä tavoittaakseen poikaansa, joka vietiin yhä kauvemmasiksi hänen tyköänsä. Äidin kyyneltyneet silmät etsivät häntä turhaan, ääni ei saavuttanut enään häntä, ja melkein katui Leo nyt, että hän oli lähtenyt, jäähyväisiä äidillensä jättämättä, ett'ei hän suoraan kertonut hänelle aikomuksiaan, eikä jättänyt kaikkia hänen ratkaistavaksensa. Hän tähysteli sitä valkoista lippua, jonka hänen veljensä Vilho oli luvannut panna katon räystäältä liehumaan. Mutta hän ei havainnut sitä, ja synkeämmäksi, mustemmaksi muuttui hänen sydämensä. Entä jollei äiti antanutkaan hänelle anteeksi, eipä hyväksynyt hänen rohkeaa, äkkinäistä päätöstänsä, jonka hän oli tehnyt, poistaaksensa häneltä suruja ja huolia? Jollei äiti lähettäisikään siunaustansa hänelle hänen pitkällä, vaarallisella matkallansa, vaan suuttuisi kovasti häneen, ja kieltäisi hänen veljeänsä lippua nostamasta.

Herkeämättä katseli Leo valkoista, nyt jo hyvin etäällä olevaa huonetta. "Oi, äiti!" huohti hän — "enköhän minä jättänyt sinua ainoastaan rauhoittaakseni sinua tuon armottoman miehen vainoamisesta! Suo minulle anteeksi tämä työ, johon sydämeni saattoi minun, jonka minä pidin pyhänä ja kalliina velvollisuutena!"

Taas hän rupesi katsomaan, ja katsoi, kunnes kyynel nousivat hänen silmiinsä, ja sitten rukoili hän Jumalalta, että Hän lepyttäisi äidin mieltä, ja huojentaisi hänen omaa, suruisaa sydäntänsä, joka nyt

värisi toivon ja tuskallisen epäilyksen vaiheella.

Täysin purjein kiiti laiva meren kiiltävällä kalvolla, ikäänkuin lintu, jonka siivet salaman nopeudella viiltävät ilmoja. Yhä ta'emmaksi siirtyi maa; matala ranta oli jo aikaa sitten mennyt näkymättömiin, ja ainoastaan huone — nyt ei muuta kuin pikkuinen, valkoinen tipla — siinsi kaukaa ilman rannalta. Vielä silmänräpäys aikaa, sekin oli katoova ja sen kanssa — sen tunki Leo jo nyt — koko hänen ilonsa ja rauhansa.

"Mitä sinä poika vielä avo-suin kurkistelet tuota rantaa?" kysyi perämies, ja laski raskaan käteensä Leon olkapäälle. "Tästä syntyy sinulle kolkko matka, jos rupeat alati ajattelemaan koti-kultaasi. Anna ajatustesi lentää eteenpäin, poikaseni! Mitä ihminen kerran tekee, se hänen täytyy tehdä kaikesta sydämestä, muutoin on koko hänen työnsä ja toimensa tuuleen rakennettu, eikä hyödytä ketään, vaan pikemmin tuopi vahinkoa tekiälle."

Vitkaan käänsi Leo silmänsä pois rannalta, ja puri hammastansa, salatakseen Martilta sitä surua, joka katkerasti karvasteli hänen sydäntänsä. Mutta Martti oli huomannut kyneet, joita Leo koetti pidättää silmän-ripsillänsä, ja rypisti otsaansa.

"Kuuleppas," sanoi hän tyyllä ja järeällä äänellä, "hienot äidin hempeleet eivät menesty jäämeren matkoilla! — Siihen vaaditaan urheaa ja taneaa mieltä! Tätä olisi sinunkin sopinut ajatella, ennenkuin nousit Delphiini'in."

"Minä en olekaan mikään lapsi enää, Martti!" vastasi Leo. "Mutta jos te tietäisitte, mikä huolettaa minua, niin te ette suinkaan nuhtelisi minua."

Vanhan merimiehen ankara muoto muuttui lempeämmäksi, ja lauhkeammalla äänellä kysyi hän Leolta, mikä niin suuresti masensi hänen mieltänsä. Lyhykäisesti kertoi nyt Leo sen Martille, joka taas tuli aivan ystävälliseksi, ja sanoi lempeästi: "se on toista, poikaseni! Jumalan siunaus on kaikkein kalliin lahja, ja se on tosi — mutta se, jolta äidin siunaus puuttuu, on yhtä paljon vailla, eikä se olekaan ihmettä, että sinun sydämesi käy raskaaksi. Vaan älä sentään anna liian paljon valtaa tunteillesi. Hetken taikka pari me vielä voimme sangen hyvästi nähdä huoneen, ja siinä on jo melkoinen aika. Mene kuitenkin kokan puolelle, ja tuo minun tähystimeni — kenties meidän täytyy vielä käyttää sitä."

Kerkeästi juoksi Leo noutamaan sitä, kysyi eräältä nuorelta merimieheltä Martin kojua, ja toi tähystimen sieltä.

"Niin, poikaseni," sanoi Martti, "aivan niin se on. Ota nyt tämä tähystin ja katso sillä ahkerasti rantaa päin. Meidän tulee vielä toivoa, sillä äidin sydän on kuitenkin kallis kulta-arnio, täynnä mitä kauniimpia, jaloimpia tunteita, ja minä tiedän, ett'et turhaan koeta hankkia itsellesi osaa näistä aarteista. Aivan niin se on, poikaseni — ja jos nyt havaitset jotain, niin ilmoita se kohta minulle, sillä siitä minä iloitsisin yhtä paljon, kuin sinä."

Leo pani tähystimen silmänsä eteen ja tavoitti uudestaan sitä pikkuista huonetta, joka sisälsi kaikki, mitä hän rakasti enimmäin maailmassa. Aivan selvään se nyt näkyi hopean-valkoinen seinineen ja viheriöin niini-köynnöksineen, jotka kovasti ikkunoihin ympäröivät. Vaikka kaukana jo ollessaan, eroitti hän kuitenkin kaikki — yksin tiiletkin katolla — ja hän luuli jo näkevänsä ikkunassa äitinsä, mustiin vaatteisiin puettuna, joissa hän, isän kuoltua, tavallisesti kävi. Mutta arvattavasti oli hän erehtynyt. Joku puu oli kenties luonut himmeän varjon kirkkaasti loistavaan ikkunaan. Kuitenkin alkoi Leon sydän vilkkaammin sykkiä, ja hän lähetti tuhansia tervehdyksiä kodillensa. Mutta tuo valkoinen lippu — minne se oli joutunut? Voi, sitä ei nyt näkynyt, ja yhä kauemmaksi purjehti laiva, yhä lyhyemmäksi kävi se aika, jonka kuluttua jok'ikinen toivon kipinä oli sammuva. Vähän aikaa vielä, puolen hetkeä vaan, ja huone katoisi näkyvistä, ja tuo haikea suru syttyi uudelleen hänen sydämässään, jäädäkseen siihen kauvaksi aikaa. Voi, nyt hän jo, vaikka vielä oli toivon häivä jäljellä, tunki tuon kalvavan kärmeen, jota nimitetään katumukseksi; hän vaaleni, hän vapisi, ja tuskissaan hän vaikersi: "voi, Vilho, jospa et ensinkään olisi esitellyt tuon lipun nostamista! Silloin olisi kumminkin toivo jäänyt minulle, joka, ynnä sen vakuutuksen kanssa, että olen tehnyt Jumalalle mieliksi, olisi lohduuttanut minua. Mutta nyt, nyt ei jää minulle muuta, kuin raskas ja surullinen tieto, että äitini suuttumus rasittaen seuraa minua."

"Ei mitään näy, Martti!" sanoi Leo suruisesti vähän ajan takaa perämiehelle, ja pani tähystimen luotansa. "Huone on mennyt kateisiin aaltojen ta'a, ja sen kanssa kaikki minun toivoni."

Näihin viimeisiin sanoihin sortui Leon ääni, ja hän käänsi kiireesti kasvonsa toisapäin. Mutta vanha Martti otti tähystimen, sovitti sen silmänsä eteen, ja rupesi iloisesti nauramaan.

"Voi teitä maan-moukkia!" mutisi hän. "Te ette, Jumala paratkoon, ymmärrä laisinkaan koko tätä merta, ennenkuin teitä pari kolme kertaa aika lailla siihen kastetaan. No, Leo," jatkoi hän, "tuollahan tuo valkoinen lippu varsin hilpeästi liehuu!"

"Ei suinkaan! Se on mahdotonta, Martti!" huudahti nuorukainen epäilystä osottavalla äänellä, vaikka hän kyllä nopeasti tarttui tähystimeen, milloin punehtuen, milloin vaaleten. "Kas äsken en voinut selittää sitä ensinkään!"

"Avaappas vaan silmäsi sepposen selälleen, siian poika!" vastasi Martti, iloisesti hohottaen. "Tuolla se häilyy, isona ja laveana, kuin ikinä joku amiraalin-lippu. Maltappas vaan mieltäsi, poikaseni! Jos sinun kätesi näin värisee, niin sinä et voi nähdä mitään!"

Leo vapisi todellakin kuin haavanlehti, ja hänen muutoin tavallisesti punaiset poskensa olivat nyt käyneet kalman-kalveiksi. Pian hän kuitenkin toipui, nojasi tähystimen laivan-parrasta vastaan, oikein hyvää tukea saadaksensa, ja alkoi nyt katsoa. Hiljainen huudahdus kuului hänen huuliltansa. "Se löytyy, Martti, se liehuu! Voi, minun äitini, sinä olet antanut minulle anteeksi ja sinun siunauksesi saattaa nyt minua. Minä kiitän sinua, Jumala, ett'et ole sulkenut hänen sydäntänsä minulta!"

Vanha Martti hieroi iloisesti isoja, ahavoittuneita käsiänsä, ja katseli hellällä osan-otolla nuorta ystäväänsä, joka lakkaamatta tarkasti tuota välkkyvää, valkoista lippua.

"Niinpä kyllä," puhui Martti itsekseen, "ihmisten tunteet ovat kuitenkin aina samat, ja ovat hamasta maailman alusta olleet samat, kuin vielä nyt tänä hetkenä. Niin ikään oli minunkin laitani, kuin minä kolmekymmentä ajast'aikaa takaperin neljätoistavuotisena poikana ensimmäisen kerran näin koti-kultani vaipuvan aaltoihin! Minä luulin sydämeni halkeavan surusta! Eipä haljennutkaan, vaan tuli pian taas terveeksi, kun silloin vasta sain aika tavalla ruveta työn-tekoon. Työ, sehän se on kaikkein paras rohto, sitä kaikki sekä sydämen että sielun taudit nöyrästi tottelevat. No, ethän sinä nyt enää tainnut eroittaa mitään?" kysyi hän viimeiseltään, kääntyen Leon puoleen, joka nyt laski tähystimän silmistänsä, ja lähestyi häntä. "Eipä kummaakaan, johan me olemme tulleet tälle puolen sen näkypiiriä. Mutta, jos sinä vaan tahdot, saat kyllä kiivetä ylös maston-koppiin, ja kukaties näet vielä tuon lipun haamahtavan, joka niin paljon sinua ilahuttaa. Mene vaan — minulla ei ole mitään sitä vastaan sanomista; tällä erää et voi kuitenkaan auttaa minua, ja — no niin, meidän tulee sääliä näin nuoren pojan sydäntä, joka ensi kerran jättää kodin armaat asemat. Lähdeppäs nyt kapuamaan, poikaseni — maston-kopissa ei kukaan häiritse sinua, ja siellä saat rauhassa ajatella omiasi!"

Leo ei jättänyt isällisen ystäväänsä — tämmöisenä hän jo piti tuon kunnollisen Martin — lupaa käyttämättä, ja tuokion perästä näkyi hän jo istuvan mastossa, josta hän, tähystin kädessä, katseli etäistä rantaa, siksi kuin hänen kätensä, taivas ja meri kävivät yhteen juoneen, eikä hänen silmänsä keksinyt muuta, kuin äärettömän avaran meren, sinisen taivaan, ja aika ajoin jonkun vesilinnun, joka, siivet hajallansa, liiteli kirkkaitten, vienosti lensahtavien laineitten yli. Leo pani kätensä ristiin ja nosti, iloiseen aatoksiin ja hartaasen kiittämiseen vaipuen, silmänsä taivasta kohti. Sitten pyyhkäsi hän kädellään kasvojansa, nousi seisaalleen, ja lausui hiljaisella äänellä: "tässä on kyllin! Tästä lähtien tahdon minä tarkkaan toimittaa kaikki, mitä minun virkaani koskee, ja ainoastaan joutessani ajattelen minä kotona olevia. Vanha, jalo Martti, vaikkapa olisit jylseä, kuin jääkarhu, eihän se kuitenkaan ole muuta, kuin ulkonaista kuorta! Eiköhän se ole paras todistus sinun sydämesi ylevyydestä, että minä nyt seison täällä? Minun tähteni sinun ei tarvitse milloinkaan joutua minkäänlaisiin murheisiin!"

Vielä hän viimeisen kerran loi silmänsä niihin seutuihin, joissa arvattavasti hänen äitinsä ja veljensä nyt ajattelivat häntä. Sitten pani hän vikkellästi tähystimen kokoon, kiipesi kepeästi ja taitavasti vantteja alaspäin, ja oli muutamien silmänräpäysten perästä kirkkain silmin ja hehkuvin otsin vanhan Martin vieressä, joka otti häntä vastaan lujalla, ystävällisellä käden-puristuksella.

VIIDES LUKU.

Kuuntelia.

Tuuli oli myötäinen ja asui alituiseen lounaassa. Vilkkaasti viilsi Delphiini aaltoja, ja näytti kilpailevan kaimojensa kanssa, jotka iloisesti uiskentelivat oivallisen laivan-talan ympäri. Katteini Bertram arveli, ett'ei, asiain näin ollessa, tulisi mitään vahinkoa siitä, että he vähän myöhään olivat lähteneet matkalle, ja että, jos tuuli vaan kappaleen aikaa pysyisi yhtä mieluisana, kuin tähän asti, olisi varsin kummallista, jos he eivät parin kuukauden perästä, laiva lastia täynnä, laskisi takaisin kotiinpäin. Vanha Martti oli koko ajan hyvällä päällä, ja myöskin kaikki muu laivaväki näkyi olevan mielissäänsä. Leo oli ravakka ja ututtera, eikä vanha Martti pettynyt, kun hän oli toivonut, että työ ja toimi pian haihduttaisivat surut hänen nuoren ystäväänsä mielestä.

Vähän ajan kuluttua Martti ja katteini Bertrameivät enää olleet ainoat, jotka Leoa suosittelivat. Kaunis, alati ystävällinen ja iloinen poika sai pian itselleen ystäviä Delphiini'in miehistöstäkin, ja ainoastaan muutamia merimiehiä löytyi, jotka yhtä mittaa katselivat häntä karsain taikka kumminkin epäilevin silmin, ja kadehtivat häneltä esimiestensä suosiota. Mutta Leo ei tahtonut pahaa pahalla kostaa. Hän oli lempeä ja kohtelias kaikkia kohtaan, eikä se isällinen rakkaus, jota vanha Martti päivä päivältä yhä selvemmin osotti hänelle, estänyt häntä olemasta ahkerana ja tarkkana askareissaan. Päinvastoin näkyi hän enennetyllä uutteruudella koettavan ansaita Martin ystävyyttä.

Eräänä yönä sattui niin, että Martti ja Leo yhtä aikaa olivat vartioina laivalla. Yö oli tyyni ja kirkas. Kuu kimalsi tähtilöillä, ja valaisi säteillensä meren läikkyviä laineita. Tasaisesti ja kuitenkin joutuisaan liukui Delphiini meren väljällä pinnalla. Kohisten puhkesivat aallot laivan kokkaa vastaan ja loiskahtivat rajusti pitkin sen laitoja. Vaikka jo oli tultu jotenkin pohjoisille seuduille, oli ilma lempeä ja raikas, eikä tarvinnut mitään vaaraa pelätä. Martti oli perää pitämässä ja katsoi huomiokkaasti ympärillensä. Kun hän ei voinut havaita vähintäkään vaaran haamua, käski hän luoksensa Leon, joka, tuonnempana kokan puolella laivanparrasta vastaan nojauten, näytti ihastelevan kuutamalla välkkyviä aaltoja, ja toimitti hänelle sias viereensä.

"Painappas vähäisen puuta, poikaseni," sanoi hän ystävällisesti. "Yö on kirkas, kuu kumottaa, ja laiva etenee hyvällä vauhdilla. Kokan puolella pidetään myöskin hyvää vahtia, ja niin muodoin on meillä nyt oikein sopiva tilaisuus ruveta kehittämään menneiden aikojen luomia kankaita. Kerro nyt minulle aivan juurta jaksain, ystäväni, mikä oikeastaan saattoi sinun Delphiini'in. Katteinilta olen kyllä kuullut niitä näitä sinusta, mutta ylimalkain tiedän minä vielä varsin vähän sinun edellisistä vaiheistasi." Leo oli kohta valmis perin-pohjin juttelemaan kunnan perämiehelle kaikki, mitä hän ikinä tiesi itsestään ja omaisistaan, sillä hänen vanhempiensa työt ja teot, niin kuin myöskin hänen omat, olivat aina olleet rehelliset, eikä hänen siis tarvinnut salata häneltä mitään. Hänen näin kertoessaan käveli muuan merimies, joka niin ikään piti vahtia, edestakaisin laivan kannella, ja istuutui viimein, ikäänkuin hän olisi väsynyt kävelemästä ja nyt aikoisi vähän levähtää, eräälle ruholle, joka oli niin lähellä Marttia ja Leoa, että siitä voi varsin selvään kuulla jokaisen sanan, jonka he lausuivat. Ett'ei häntä luultaisi uuteliaksi kuunteliaksi, nojasi hän päätänsä kättä vastaan, veti ruumiinsa huolimattomasti taaksepäin, ja käänsi vielä kasvonsa merelle päin, jott'ei kukaan voisi helposti häntä tuntea. Muutoin ei Martti eikä Leo pitänyt laisinkaan väliä hänellä, sillä heidän se teki aivan yhtä, kuunteliko vielä kolmaskin heitä, vai ei. Eihän se ollut mikään salaisuus, jonka Leo tahtoi kertoa rehelliselle, luotettavalle ystävällensä. Koko maailma olisi saanut kuulla sen, sillä siinä ei ollut muuta kuin pelkkää totuutta.

Näin jutteli Leo tyynesti ja teeskentelemättä ja Martti kuunteli tarkoin, hänen puhettansa keskeyttämättä, kunnes Leo kertoi, että hänen isänsä kauppa-kumppani oli väittänyt, ett'ei tuo upoksiin mennyt laiva ollut ollenkaan vakuutettu katteini Rembrandt'in, vaan ainoastaan hänen omilla varoillaan, josta syystä myöskin katteinin leski, Leon äiti, ei suinkaan voisi vaatia mitään osaa vakuutussummasta. Silloin kavahti vanha Martti seisaallensa, ja ärjähti: "tämä on viheliäisin petos, jonka vanha Elshöft on koskaan tehnyt. Minä tiedän sen aivan varmaan, ja tunnen sangen hyvin koko asian, sillä vähällä oli, ett'en silloin olisi ruvennut sinun isäsi siaan uponneen Uranus-laivan päällysmieheksi. Kuten minä jo sanoin, tunsin minä hänen hyvin, ja kun hän sairastui, pyysi hän minun toimittamaan laivan päällikön virkaa, siksi kun hän itse parantuisi. Mutta siihen aikaan minä en voinut ryhtyä koko asiaan, sillä minä olin jo pestattu perämieheksi toiseen laivaan, joka juuri oli Itä-Indiaan purjehtimaisillaan. Silloin, juuri silloin sanoi sinun isäsi, tuon konna Elshöft'in läsnä-ollessa, ett'ei se edesvastaus, joka siitä tulisi minulle, olisi aivan suuri, sillä hän ja hänen kauppa-kumppaninsa olivat vakuuttaneet sekä laivan että lastin, ja sen vahvisti hän, Elshöft, omilla sanoillansa. Selvä on siis, että hän on pettänyt sinun äitiäsi. Ilettävää, todellakin ilettävää on näin varastaa köyhältä leskeltä ja kahdelta turvattomalta lapselta heidän ainoan omaisuutensa!"

"Voi, Martti, jospa siinä olisi ollut kaikki, olisimme kuitenkin voineet kestää onnettomuuttamme," sanoi Leo. "Mutta hän ei herjennyt vainoomasta äitiäni, saadakseen häneltä vielä enemmän rahaa, ja juuri siinä oli syy, että minä rupesin merimieheksi."

"Kuinka julkeni hän tehdä niin?" kysyi vanha Martti, ja istuutui taas vitkalleen.

Leo jatkoi meille jo tunnettua kertomustansa, ja Martti, joka muutoin oli vakava ja tyyni, joutui siitä niin vihan vimmaan, että hän päästi julman, hirmuisen kirouksen huuliltansa.

"Jumala armahtakoon minua!" lisäsi hän, "mutta tämmöisiä kuullessa ei tavallisen ihmisen kärsimys enään riitä! Hän tahtoi siis vielä ajaa sinun äitisi pois hänen ainoasta turva-paikastansa, sitte kuin hän ensiksi oli ilkeästi pettänyt häntä? No, ystäväni, sinun alttiiksi-antamuksesi äitiäsi varten ei ainoastaan saata kunniaa sinulle, vaan hyödyttää varmaan sinua vielä, ja sinun jalo tekosi tulee kyllin kyllä palkituksi, jos vaan Jumala johdattaa minun takaisin Bremen'iin. Kuule, poikaseni, niin totta, kuin vanha Martti on rehellinen mies, on tuo konna vielä heittävä pois ryöstönsä. Mieleni tekisi tietää, rohkeneeko hän kasvoista kasvoihin kieltää sitä, mitä sinun isäsi, hänen läsnä-ollessaan, lausui minulle. Sen

saamme nähdä, ja sitten — sillä ei hän suinkaan minun edessäni tohdi nostaa väärää lippua — sitten pitää hänen antaman pois koko saaliinsa, jonka hän jo katsoo varmaksi omaisuudekseen, ja viimeiseen ropoon asti maksaa äidillesi takaisin, mitä tämän on oikeus vaatia. Kärsimystä vaan, Leo, kärsimystä! Jumala on johtanut sinua Delphiini'in, saattaakseen tätä rikosta valkeuteen, etkä sinä turhaan tee tätä matkaa jäämerelle. Ole huolematonta, ystäväni — me hilaamme hai-kalan rantaan, ja siellä pitää sen antaman meille eränsä, vaikkapa vuosia olisi kulunut siitä, kun se sen nielaisi."

"Ei siihen voi enää mitään, hyvä Martti — ei niin mitään," vastasi Leo. Petos on liian taitavasti sommiteltu, ett'emme voi sitä ilmiin saada. Asian-ajaja Liborius on kyllä tehnyt parastansa, pitääkseen äitini oikeutta voimassa, koska hän, kuten kaikki muutoin, oli vakuutettu siitä, että äitini todella oli oikeassa — mutta eihän tuosta ole mitään apua lähtenyt. Oikeus ratkaisi asian Elshöft'in eduksi, joka salaviten nauraa virnisteli meidän turhia ponnistuksiamme. Hänen asia-kirjansa olivat lainmukaiset ja kaikki puolin oikeat, jos totta ne perustuivat paljaasen petokseen."

"Saadaan katsoa, Leo," vastasi vanha Martti tyynempänä, kuin ennen. "Oikeus on sinun äitisi puolella, ja sen puolella, joka on oikeassa, on myöskin meidän Isämme tuolla ylhäällä taivaassa. Kummallista tuo olisi, jos ei ajan pitkään petos joutuisi tappioon. Koettakaamme, pannaanko rehellisen, totisen merimiehen sanoihin enemmän arvoa, kuin tyhjään paperi-palaseen, johon jokainen konna voi kirjoittaa, mitä vaan hänen mielensä laatii. Kyllä sekin tapahtuu, että rikokset vuosi-määriä pysyvät huomaamatta, ja ihminen usein jo epäilee, pitääkö Jumala ensinkään vaaria pahoista ihmisistä ja heidän teoistansa, kun kerrassaan kaikki tulee ilmiin, ja toivottomat ja heikko-uskoiset saavat hävetä turhia murheitansa. Kärsimystä, Leo! Jumala tuopi kaikki, mikä on paha, ilmiin, vaikkapa olisi maan uumeniin upotettu!"

Epäillen pudisti Leo päätänsä; hän ei kuitenkaan tahtonut intää vanhan perämiehen sanoja vastaan, vaan arveli jo sitä suureksi Jumalan armoksi, että hän oli otettu merimieheksi Delphiini'in, jonka kautta hänen äitinsä oli varjeltu ainaki suurimmasta hädestä. Sillä välin kuin Martti vastasi siihen ja molemmat yhtyivät yhä hartaampaan keskusteluun, nousi tuo merimies, joka oli kuunnellut heidän puhettansa, vitkoin istualtaan, ja alkoi taas kävellä edestakaisin laivan kannella; vaan Martti ja hänen nuori ystävänsä eivät sitä erittäin huomanneet. Vähän ajan perästä lähti hän kokallepäin, ja, laskien kätensä siellä vahtia pitävän miehen hartioille, sanoi hän: "kuuleppas, Jaakko, johan olet kylläksi kauvan lojunut yhdessä kohden liikkumatta. Jätä siasi minulle, ja lähde vähäisen astumaan, muutoin joudut kokonaan unen voitteesen."

"Aivan oikein, Konrad!" vastasi toinen, ja nousi mieluisasti ylös touvi-läjältä, jonka päällä hän nekosasti oli venynyt. Konrad istuikse samaan paikkaan, Jaakko mitteli hetken aikaa laivan kantta pitkin askelin, ja laskeusi juuri sille ruhmolle, josta hänen toverinsa oli tarkoin kuunnellut Martin ja Leon sanoja. Nämät molemmat eivät pitäneet paljon lukua hänestä, ja tuskinpa olivat havainneetkaan, että mikään muutos oli tapahtunut. Mutta Konrad, joka oli ottanut visun vaarin toverinsa liikunnoista, nyykäytti tyytyväisesti päätänsä, ja sanoi hiljaa itsekseen, "niinhän se nyt on! Minä tahdon hyvään aikaan pitää huolta siitä, että vältän häpeän ja rikos jää ilmiin tulematta. Sanottakoon mitä tahansa: saita suittaa kyllä minun isäni olla, mutta eihän toki ole vielä pettänyt ketään. Kylläpä se kuitenkin oli paha, ett'ei hän jättänyt tuota leskeä rauhaan! Muutamien halpojen sadan taalerin tähden pitää nyt kannot ja pilvet kauhuun saatettaman! Voi, tuota rahan ahnetta, itaraa isä-raukkaa!"

Pannen kätensä ristiin, nojautui hän ikäänkuin rauhaa etsiäkseen ta'appäin ja loi silmänsä äärettömään avaruuteen. Mutta hän ei voinut oivaltaa, mitä hänen silmänsä näki. Tuhansia ajatuksia ja tuumia ajeli hänen aivoissansa, ja esti häntä mitään havaitsemasta.

Niin kului melkein kokonainen hetki, ja se aika oli jo käsissä, jolloin vahtia muutettiin. Vähäistä ennen sitä kääntyi Martti sen merimiehen puoleen, joka istui lähellä häntä ruhmolla, ja käski hänen tulla luoksensa.

"Kuuleppas," lausui hän hänelle, "kutka pitävät tänä yönä vahtia paitsi meitä?"

"Ernesti Böhme ja Konrad Elshöft," vastasi mies.

"Enkö minä ole sanonut sinulle sitä?" kysyi vanha Martti, kääntyen takaisin Leon puoleen, sillä välin kuin äsken puhuteltu merimies kääntyi takaisin ruhmollensa. "Kavahda itsesi Konradista, sillä jos hän tietäisi, että me aiomme virittää ansoja hänen isällensä, koettaisi hän kyllä saada häntä kiertämään niitä."

"Vaan minä en luule, että tämä Konrad Elshöft on sen miehen poika, joka on kavaltanut minun äitiäni," vastasi Leo. "Vanha Elshöft on rikas, eikä suinkaan lähettäisi ainoata lastansa näin vaivaloiselle matkalle. Hänen ei tarvitsisi muuta, kuin varustaa laiva, ja asettaa poikansa sen päällysmieheksi!"

"Aivan niin! jos vaan ei hänen sammumaton kullan-himonsa olisi haittana," vastasi vanha Martti.

"Minä tunnen tuon ketun. No, kenties, jos hän olisi oikeissa lähettää jonkun laivan valaskalan pyynnille; tämä kalastuksen keino on nykyään taas virkistynyt eloon, jopa ruvennutkin mitä etuisimmalla tavalla kannattamaan, kun vaan sattuu vähäisen onnistumaan. Mutta hänen varovaisuutensa on yhtä suuri, kuin hänen halunsa rahan pyytämiseen. Luultavasti on hän nyt lähettänyt poikansa meille, että hän meidän luona, oppi-rahoja maksamatta, harjaantuisi tähän ammattiin. Jos sitten sopii, varustaa hän kukaties jo ensi vuonna laivan, ja panee poikansa sen katteeniksi taikka perämieheksi. Mutta, jos asiat toisinkin muodostuvat, ei synny mitään vahinkoa hänelle, sillä ainaki ansaitsee hänen poikansa tällä matkalla kolme sataa taaleria. Senkaltaiset arvelut ovat aivan hänen tapaisensa, sillä suurempaa ahman-karpiota, kuin hän, ei liene koko maailmassa. Vanha sananlasku sanoo: 'ei vesa kauvas kannosta kasva.' Tuskinpa poika on parempi, kuin hänen isänsä."

"Mutta olisiko katteini Bertram ottanut häntä palvelukseensa, jos tuo rikas Elshöft olisi hänen isänsä?" kysyi Leo.

"Ei suinkaan, jos vaan hän olisi tietänyt sen!" vastasi Martti. "Mutta arvattavasti katteini ei kysynyt hänen sukuansa, taikka hän ei muutoin tunne hänen isänsä. 'Parempi koetella kuin kiistää' — me kutsumme pojan luoksemme ja kysymme häneltä itseltä!"

"Eipä siitä taida paljon apua lähteä, jos hän vaan on kuullut jotain meidän puheistamme," arveli Leo.

"Kuinka se olisi mahdollista? Hän on koko ajan istunut kokan puolella lähellä ankkurinkelaa. Saattaa kuitenkin olla parempi, että me lähemme hänen luoksensa, ennenkuin hän kerkii ryhtymään haastamiseen sen merimiehen kanssa, joka istui ruhmolla, vaikka minä luulen, ett'ei hänkään ole kuullut mitään. Varovaisuus ei haittaa milloinkaan. Tule, poikaseni!"

Martti nousi istuiltaan, astui vitkalleen pitkin laivan-kantta, ja Leo seurasi häntä. Konrad Elshöft havaitsi kyllä heidän tulonsa, vaikka hän katsoi tarpeelliseksi olla asemaansa muuttamatta, ikäänkuin hän ei olisi heitä huomannut.

"Mies, hoi," huudahti Martti, "sinä näytät jo olevan kiiskiä onkimassa?"

Nyt hyppäsi hän seisaalleen ja pyhki silmiänsä, niinkuin hän todella olisi ollut nukuksissa.

"Varo itsesi, hulttio!" sanoi perämies ankaralla äänellä. "Jos vielä kerran tapaan sinun kuorsaamasta, kuin sinun pitäisi oleman valppa valveillaan, niin lämmitän sinulle aika selkä-saunan. Mikä sinun nimesi on?"

"Konrad Elshöft!"

"Mistäs olet kotoisin?"

"Hamburgista!"

"Hm! Sieltä on muuten aina saatu kelvollisia merimiehiä!" jupisi vanha perämies. "Minä tahdon vielä toivoa, että sinäkin tulet sukuusi, ja jätän täksi kertaa sinun huolimattomuutesi unhotuksiin, jos sinä vast'edes pidät tarkempaa huolta velvollisuuksistasi. Silmät aina auki, muista se! Eihän kukaan vielä ole piloillaan tehnyt matkoja jäämerelle."

Konrad ei vastannut mitään, ja Martti kääntyi Leon kanssa takaisin perän puolelle.

"Näättekö nyt, Martti, että minä olin oikeassa?" sanoi Leo.

"Hm, niin, ja se olikin parempi," vastasi perämies. "Koko matka olisi tullut minulle vasten-mieliseksi, jos hän olisi ollut tuon viheliäisen verikoiran sikiö. Mutta nyt on jo aika muuttaa vahtia! Lähde nyt kojuusi, poikaseni, ja heittäy unen valtaan. Täksi päivää on luullakseni kyllin puhuttu!"

Leo katosi kannen alle, mutta Martti istuutui entiselle paikallensa peräsimen rattaalle.

"Minä olin liian epäileväinen!" mutisi hän itseksensä. "Hän nukkui todellakin, eikä siis voinut olla milläkään valheella varustettu. Häntä meidän ei suinkaan tarvitse pelätä. Voi poloista sinua, vanha Elshöft, jos Jumala antaa meidän onnellisesti palata Bremen'iin!"

Sillä välin kun vanha Martti näin puhuen saattoi itseänsä varmuuteen siitä, ettei kenkään ollut kuullut heidän sanojansa, puristi Konrad Elshöft kokan puolella nyrkkiänsä vasten häntä, ja sanoi vihassansa: "Varokaat itsenne, miehet! minun isältäni te ette konsanaan saa ryöstää rahoja taikka kunniaa, jos hän on viaton. Hän onkin viaton — hänen täytyy olla! Sillä muutoin — voi suuri Jumala! se olisi kauhistavaa!"

Näin lausuttuaan vaipui hän äänettömyyteen, ja antausi taas ajatustensa ajoon, kunnes toiset vahtimiehet ilmestyivät kannella ja päästivät hänen hänen toimestansa.

KUUEDES LUKU.

Konrad Elshöft.

Ihmisen sydän on varsin kummallinen kalu. Sen tunteet käyvät eksyksissä, ikäänkuin aaltojen ajama ruoko, jollei rehellisyyden ja jumallisuuden lujat peri-ajatukset ja vankat päätökset ole niitä ohjaamassa. Näin pitivät tänä yönä lukemattomat, risti-riitaiset tunteet ja tuumat Konrad Elshöft'iä valveilla. Tuskautuneena ja unettomana hän venyi vaikealla vuoteellansa. Hänen sydäntänsä ei tosiaan lämmittänyt semmoinen rakkaus, millä pojan aina tulee palkita isänsä helliä huolia ja runsaita vaivoja, vaan kuitenkin karvasteli katkerasti hänen mieltänsä, että hänen täytyi kuulla isäänsä soimattavan ja sadateltavan, eikä voinut vähintäkään häntä puolustaa. Hän luuli taikka kumminkin toivoi isänsä olevan puhtaana siitä rikoksesta, josta Martti ja Leo syyttivät häntä, eikä hän kuitenkaan ollut tarpeeksi rohkea astumaan esiin, vakuuttaaksensa heitä heidän väitöstensä perättömyydestä, sillä hiljainen ääni hänen rinnassansa kuiskutteli hänelle, että, kun päähän päästäisi, oikeus olisi päälle-kantajien puolella.

Konrad ei kunnioittanut isäänsä, vaikk'ei ne tunteet, jotka käskivät hänen rakastaa tätä, vielä olleet haihtuneet aivan jäljen jäämättömiksi. Tähän asti oli hän ainoastaan pitänyt isäänsä ahneena; nyt täytyisi hänen myöskin luulla häntä petturiksi, leskien ja orpojen varastajaksi. Tätä hän ei kuitenkaan millään muotoa olisi sallinut, ei ainoastaan isänsä vuoksi, vaan myöskin oman itsensä tähden, sillä, jos kerta hänen isänsä todistettaisiin syylliseksi, olisi aivan luonnollista, että myöskin osa hänen häpeästänsä tulisi hänen pojallensa. Konrad oli kyllä kovasti kietounut kelvottomuuden vahvoinhin verkkoihin, mutta siinä määrässä hän ei vielä ollut paatunut, että kunnia ja häpeä olisivat hänestä olleet aivan arvottomat asiat.

Mielikarvautensa kuohuvassa kiivaudessa heittäysi hän raskaisin ja synkkihin ajatuksiin. "Jos minä estäisin," sanoi hän itsekseen, "Martin ja Leon tulemasta takaisin Bremen'iin, niin viimeinen todistus minun isääni vastaan katoisi, eikä häpiällinen kiinni-joutuminen enää uhkaisi häntä." Mutta millä tavoin voisi hän saada sitä aikaan? Hän ajatteli jo pannaksensa molemmat väkisin hengeltä — mutta pian kammoksui hän rikosta, joka tahraisi hänen kätensä viattomalla verellä ja ijäksensä ilmaksensa saattaisi hänen surkeaan onnettomuuteen. Ei, mieluisammin tahtoi hän kärsiä häpeää ja ylenkatsetta, kuin tehdä rikoksen, julminta julmemman, jota ei katuminen, eipä rukoileminen koskaan voisi sovittaa. Mutta hän ei tietänyt, miten olla, kuin elää, voidakseen torjua tätä solvausta isästään ja itsestään! Levottomana väänneksi hän siällansa, ja päivä hämarsi jo, ennenkuin hän pääsi mihinkään päätökseen. Kerta johtui hänen mieleensä, että, jos hänen isänsä todella oli syypää rikokseen, hän myöskin vielä voisi jonkunlaisella tavalla palkita siitä syntynyttä vahinkoa. Kotiin tultuaan mieli hän langeta isänsä jalkain juureen, ja niin kauan rukoilla häntä antamaan viekkaudella ansaidun omaisuuden takaisin oikealle omistajalle, kunnes hänen kovettunut sydämensä heltyisi ja hän siihen suostuisi. Sillä keinoin sovittaisi pojan jalomielisyys isän viat, ja Martti, kuten myöskin Leo ja kaikki muut, pitäisivät hänen tähtensä asian salassa, ja hänen isänsä rikos jäisi eläväksi ijäksi unhotuksiin.

Mutta nämätkin hyvät ja kauniit ajatukset painuivat pakoon hänen aivoistansa, sillä hän epäili, voisiko hän milloinkaan saattaa isäänsä tällaiseen päätökseen. Sentähden luopui hän kokonaan näistä tuumista, ennenkuin ne kerkisivät juurtumaan syvemmin hänen sydämeensä.

"Hän ei suostu siihen, ei vainen suostukaan!" huusi hän. "Hänen himonsa on hänelle kalliimpi, kuin ihmisten arvont-anto ja hänen lastensa kärsimykset!"

Syystä lausui Konrad nämät sanat, sillä pienestä pikkuisesta asti oli hän kyllin kyllä saanut kokea isänsä kovuutta ja itaruutta. Tämän lemmetön kasvatuskeino olikin pakoittanut hänen neljäntoista-vuotisena salaa jättämään kotinsa ja rupeemaan merimieheksi Länsi-Indiaan lähtevälle laivalle. Kauvan aikaa viipyi hän poissa, maat manteret hän kulki, eipä hänen isänsä huolinut senkään vertaa hänestä, että hän olisi viitsinyt tiedustella hänen vaiheitansa. Kun hän sitten yhdeksäntoista-vuotisena nuorukaisena palasi syntymä-paikoillensa, anoakseen isältänsä anteeksi hairaustansa, oli tämä, sen siaan, että hänen olisi tullut avoimin sylin ottaa vastaan katuvaista poikaansa, kovilla sanoilla säälimättä ajanut hänen pois luotansa uudelleen retkeilemään elämän myrskyisellä merellä. Muutamien vuosien perästä oli kyllä jonkunlainen sovinto syntynyt isän ja pojan välillä, kun nimittäin vanha Elshöft havaitsi, että hänen poikansa, isäänsä turvaamatta, kyllä voisi elättää itseänsä. Ei mitään oikeata sopua kuitenkaan koskaan voinut syntyä. Vähän aikaa kotona oltuaan läksi Konrad taas merille ja tuli viimein, sekä hyviä että pahoja koettuansa, katteini Bertram'in palvelukseen. Nyt toivoi hän, valaskalan pyynnin

vaivoista ja vaaroista lukua pitämättä, ansaitsevansa pikkuisen pää-oman, jonka nojassa hän vast'edes voisi, muiden armosta riippumatta, perustaa hyvän tulevaisuuden itselleen. Mutta nämät rakkaat toiveet eivät nekään voisi milloinkaan käydä toteen, vaan raukenisivat tyhjiin, jos hänen isänsä, kun Delphiini oli Bremen'iin palannut, saataisiin syyppääksi siihen rikokseen, josta Leo syytti häntä, ja jonka Martti lupasi täydesti todistaa. Ei kukaan luottaisi julkisen pahan-tekiän poikaan, ei kenkään tahtoisu ryhtyä asioihin hänen kanssaan, ja luonnollista oli, että Konrad pinnisti aivojansa keksiäkseen keinoja, jotka saattaisivat uhkaavan turmion häpeinensä huolinensa mitättömiin. Jos olisi ollut luvallisia, oikeita neuvoja tarjona, olisi Konrad epäilemättä kohta koettanut käyttää niitä eduksensa. Sillä luonnostaan oli hän enemmän hyvä, kuin paha, vaikka hänen kasvatuksensa oli mitä huonoimmalla tavalla laiminlyöty. Mutta jollei hän semmoisella keinolla voisi päästä tarkoituksensa perille, ei ollut mitään takeita, mihin neuvoihin hänen intohimonsa ja pelko joutua ikuisen häpeän alaiseksi pakoittaisivat häntä.

Kaikkein paras olisi ollut, että Konrad, valheita karttaen, suoraan olisi ilmoittanut itsensä olevan sen miehen pojan, jota syytettiin tuosta kovasta rikoksesta, sekä tahtovansa viimeisiin anti puolustaa isäänsä. Jos sitten olisi tullut ilmiin, että hänen isänsä todella oli vikapää pahantekoon, olisi hänen tullut taivuttaa tätä parantamaan tehtyä rikostansa ja oikealle hallitsialle antamaan takaisin varastetun omaisuuden. Mutta jos hänen isänsä ei olisi suostunut siihen, olisi hänen sopinut julkisesti ilmoittaa, ett'ei hänellä ollut mitään osaa tämän töissä, niinkuin myöskin, että hän aikoi sovittaa niitä, kun vaan tilaisuutta siihen ilmaantuisi. Jos Konrad olisi tehnyt sillä tavoin, olisi hän voinut vaeltaa kaukana pahuuden poluilta, eikä kenkään olisi koskaan voinut moittia häntä siitä, vaan itse olisi hän päässyt vapaaksi monesta katkerasta hetkestä ja haikeasta oman-tunnon vaivasta. Mutta Konrad oli heikko, häneltä puuttui miehuutta menetellä rehellisesti ja julkisesti, ja, kumppaniensa ylenkatsetta peläten, päätti hän pysyä valheessa, jonka hän kerran oli lausunut. Hän toivoi jonkun suotuisan sattumuksen tulevan avuksensa. Valaskalan pyynti oli vaarallinen keino; helposti suittaisi tapahtua, että laiva miehinensä päivinensä menisi hukkaan — Martti ja Leo saattaisivat nääntyä matkan vaivoihin — hän itse menettäisi kenties henkensä — lyhyeltä puhuen, hyvin mahdollista oli, että se rikos, jonka ilmiin saaminen niin paljon peloitti häntä, ijäksi päivää pysyisi salassa. Sentähdenkin päätti hän antaa asiain selvitä itsestään, niiden juoksua estämättä, ja vasta laivan tultua kotiin — silloinkin ainoastaan hätätilassa — tahtoi hän, jos tarve niin vaati, ryhtyä niihin. Näin rauhoitti Konrad itseänsä, ja teki muutoin väsymättä velvollisuutensa, vaikk'ei samalla ilolla, samalla virkoisella innolla, kuin muu miehistö, ja nimen-omaan meidän nuori ystävämme Leo. Suruisena ja äänetönnä hiipi Konrad ympäri, eikä edes kumppaniensa rattoisin leikin-teko voinut kuin hetkeksi saattaa häntä iloisemmaksi.

SEITSEMÄS LUKU.

Älä johdata meitä kiusaukseen!

Pitkän, mutta onnellisen matkan perästä oli Delphiini viimein saapunut niille vesille, joissa valaskalat parhaasta päästä asuskelevat. Nyt pidettiin tarkkaa vahtia, ja sekä kannella että mastoissa vilisi merimiehiä, jotka katselivat ympärillensä, saadakseen nähdä jonkun kojamon vankan, mustan selän kohoavan viheriöiden aaltojen lomasta.

Leo ei suinkaan pysynyt ottamatta osaa tähän yleiseen intoon. Hiljaan varhaan venyi hän vanteilla, iskien kaikkialle siniset, terävät silmänsä. Tuskin hennoi hän jättää tähystys-paikkaansa, kun aterian-aika oli tullut ja miehistöä kutsuttiin ruo'alle. Hätäsiltä nälkänsä asetettuaan kiipesi hän kohta taitavasti takaisin mastoihinsa, jopa toisinaan aivan niiden huippuihin asti, ja nauroi vaan iloisesti, kun vanha Martti varoitteli häntä liiallisesta uskaliaisuudesta.

"Riivattu poika, tuo!" mutisi silloin tunnollinen perämies itsekseen. "Muutamissa viikoissa on hänestä tullut mitä kelvollisin merimies. No, katteini Bertram'in ei tarvitse katua, että hän pestasi hänen, ja minä, minä olen saanut ystävän, joka on tullut minulle yhtä rakkaaksi, kuin jos hän olisi minun oma poikani. Saadaan nähdä, kuinka hän menettelee, kun kerran käydään valaskalojen kimppuun! Hän on kyllä virma ja voimakas, ja minä toivon, ett'ei taitoakaan häneltä puutu, sillä näinä viimeisinä päivinä on hän joka kerta osannut pilkkaan, kun me olemme harjoittaneet itseämme harpuunain heittämisessä! Mutta ihmeellistä on, ett'ei yhtä ainoatakaan valaskalaa vielä ole tullut näkyviin! Taitaahan ne älyt, että vanha Martti on liikkeillä!"

Tähän asti oli Delphiini tehnyt joutuisan ja kaikin puolin onnellisen matkan, mutta nyt alkoi jo näyttää siltä, kuin olisivat onnettaret kokonaan herjenneet sitä armastelemasta. Viikko meni, toinen tuli, eikä unissakaan mitään valaskaloja nähty, vaikka kyllä öin päivin oltiin niitä tähystämässä. Katteini Bertram

tuli pahalle tuulelle, vanha Martti murisi, ja merimiehiltä katosi kerrassaan heidän iloiset leikkinsä ja pilapuheensa. Kun taas viikkokauden päivät olivat vierineet, astui katteini Martin luoksi, ja lausui hänelle, päätänsä pudistaen: "ajan pitkään tämä ei käy päihinsä, vanha Martti! Aika on jo pian lähteä kotiin, tuskinpa voimme viipyä enää kuukauttakaan näillä seuduilla, ja, jollemme sen kuluttua mitä kiireimmiten suorita lähtөөämme, tulemme suljetuiksi jäätelien välille, ja saamme viettää talvea jäämaiden aavoilla kentillä. Siitä ei olisi mitään hyötyä meille, eikä laivan isännällekään, jolta laivan varustaminen on vienyt paljon rahaa."

"Kyllä se niin on, katteini," vastasi vanha Martti. "Mutta mitä siihen voi? Varmaanpa ovat nuo viekkaat vintiöt havainneet, että meillä on paha mielessä, ja sen takia karttavat ne meitä."

"No, Martti, minä tiedän keinon, joka päästää meitä tästä pinteestä, ja estää meitä tyhjin käsin palaamasta Bremen'iin," sanoi katteini. "Sinä tiedät, että kaikki ihmiset nauraisivat meitä, jollei meidän olisi onnistunut tappa yhtäkään ainoata valaskalaa."

"Taitavat niin tehdä, katteini! Mutta ei sitä voi auttaa, kun kerran nuo veitikat eivät tule meidän näkyviimmeäkään!"

"Kuuleppas, Martti, meillä ei ole nyt muuta neuvoa, kuin lähteä vielä pohjoisimmille seuduille, siellä niiden kanssa otellaksemme. 'Yritykset teon tekevät, ajatukset ajan vievät,' ystäväni. Kuinka olisi, jos purjehtisimme Huippuvuorille asti?"

Martti katseli kummastuneena katteinia, ja sanoi: "teidän tuumanne on liian rohkea, sillä aika alkaa jo käydä vähiin!"

"Mutta kyllä me vielä ehdimme palata, jollemme sielläkään saisi mitään saalista," vastasi katteini. 'Ei tule elo etsimättä, kala jalan kastamatta,' Martti."

"Kyllähän se niin on — ja rohkeampi ruo'an syöpi, mies ujo ohitse käypi," vastasi Martti, joka jo rupesi taipumaan katteinin ehdotukseen. "Tosi on, ett'ei siellä koskaan puutu valaskaloja, ja, jos oikein rohkeasti käymme niitten kimppuun, taitaa mar joku valaskala joutua meidänkin harpuunaimme sakaroihin. Sitten, oikealle — ja kaikki purjeet nostettuina lähdemme vaikka jääsiltojen poikki kotiinpäin. Hei, katteini, jos te vaan luulette sen kannattavan, ei suinkaan vanha Martti tahdo sanoa mitään vastaan. Mutta meidän tulee kohta käydä asiaan käsin."

"Olkoon menneeksi, Jumalan nimeen eteenpäin — laiva pohjoiseen päin, vanha merikarhu!"

Martti tarttui tanakasti peräsimen rataan puola-puihin, ja käänsi jäntevillä käsillään laivan karan pohjaista päin. Kaikki purjeet hajoitettiin, ja tuulen nopeudella lensi Delphiini lakkipäiden laineiden lävitse. Vaikk'ei koko miehistössä ollut ainoatakaan, jok'ei hyvin tietänyt, että vaarat, jotka uhkasivat häntä, nyt yhä lisääntyivät, tervehtivät kaikki katteinin miehuisaa, rohkeata päätöstä vilkkailla ja kaikkuvilla "hurraa"-huudoilla. Kauvan olivat näitten urheain merimiesten sydämet hehkuneet taisteluun meren ko'okkaita petoja vastaan, eikä edes matkan vaarat olleet heidän mielestäänsä minkään veroiset sen häpeän rinnalla, jos he palaisivat tyhjinä Bremen'iin. Tosin kyllä rypisti vanha Martti jo monta kertaa otsaansa, kun hän ajan-tiedosta näki kuinka myöhäiseksi aika jo oli käynyt, mutta semmoiset ajatukset saivat pian pötkiä tipo tiehensä, ja Martti mutisi iloisesti itsekseen: "'ilman koskaan koettamatta, saapi olla voittamatta!' Oikeastaan onkin meidän velvollisuutemme puolustaa laivanisännän etua, vaikkapa me saisimme sitä varten panna elämät ja edut alttiiksi. Jumala kyllä varjelee meitä, jos me joudumme vaaroihin!"

Ahkerammin kuin ennen katselivat kaikki meren vahtoharjoja aaltoja, sillä, kuta pohjoisemmille seuduille Delphiini tuli, sitä todenmukaisempi olikin, että joku valaskala yhtyisi tulemaan heidän tiellensä. Mutta vielä ei nähty mitään — meri näytti olevan asujamia vailla, ja katteini Bertram'in mieli kävi päivä päivältä yhä nulommaksi. "Emme tällä kertaa tapaa mitään," sanoi hän eräänä iltana perämiehelle. "Me olemme joutuneet onnen heittiöiksi, eikä meillä ole nyt muuta tekemistä, kuin joutuisaan lähteä kotiin!"

"Ei suinkaan, ennenkuin me olemme nähneet Huippuvuorien jyrkät, kärkevät jääkalliot!" vastasi Martti. "Ei kenkään saa sanoa meistä, ett'emme ole tehneet velvollisuuttamme, katteini. Jollei kuitenkaan ole apua mistään, on se ollut Jumalan sallimus, ja meidän tulee nöyrästi siihen tarjountua. Näin tekin, katteini, arvellette, ja minä tiedän kyllä, että te tällä ehdotuksella ainoastaan olette tahtoneet koettaa minua. Mutta väärin tunnette vanhan Martin, jollette luule, että rehellinen sydän sykkii hänen rinnassansa. Niin, katteini, meidän tulee olla sitkeät, kuten aina miesten sopii, ja sillä tavoin koittaa kenties vieläkin meille parempi, anteliaampi aika."

Suruisesti loi katteini silmänsä taivasta kohden ja katseli aurinkoa, joka kiireesti aleni aaltoihin. "Lyhenemistään lyhenevät päivät!" lausui hän. "Mutta oli mitä tahansa! Huippuvuorille täytyy meidän lähteä, vaikkapa meidän tulisi purjehtia jäitä jäätiköitä koko matka! Ravakasti eteenpäin, Martti!"

Martti seiso i perää pitämässä ja suunnitti laivan kulkua alinoma pohjaiseen päin. Taitavasti väisti hän muutamia jääkallioita, jotka jättiläishahmuina verkalleen uiskentelivat vahtoisella vesipaltolla, eikä jättänyt paikkaansa, ennenkuin päivä alkoi valjeta. Monta vaaraa oli tosiaan Delphiini jo tänä yönä karttanut, sillä, mitä lähemmälle pohjoisnapaa tultiin, sitä useammin ilmestyi näitä jääkallioita, jotka tuulen ja meren-virtojen ajamina liikkuvat, ikäänkuin uiskentelevat jääluodot, kaikkialta kaikkialle. Mutta, kun aurinko taas nousi, näkyi meri aivan jäättömäksi, ja ainoastaan kaukaiselta ilmanrannalta pilkehti muutamia jääpylväitä, joista ei kuitenkaan enää ollut mitään pelkoa. Martti kutsui Leon luoksensa, asetti hänen peräsimen rattaalle, ja käski hänen laskea laivaa entistä ilmaa kohti, ja vasta silloin herättää hänen, kun hän havaitsisi jonkun jääkallion lähestyvän. Leo lupasi säntilleen noudattaa hänen käskyjensä, ja Martti lähti laivankannen alle, pitkällisen valvomisensa jälkeen yreksi aikaa heittäytyäkseen unen heimoihin. Mutta tällä kertaa ei saanut Martti hetkeksikään lepoa, sillä tuskin pääsi hän kojuunsa, kun jo maston-kopista kaikkuva ääni kuului, ja Martti eroitti sanat: "valaskaloja! valaskaloja! Koko karja näkyy luoteessa!"

"Missä?" kysyi jyrähti perämies, jolta uni ihan kerrassaan pujahti pakoon, ja riensi kannelle — "missäpäin Juho?"

"Kesäpäivän laskussa — kaksi, kolme, viisi — seitsemän kappaletta!" kaikkui uudelleen ääni ylhäältä. "Ikäänkuin suihkulähteet sinkauttavat ne vettä sieramistansa — ja tuolla — hurraa, perämies, on vielä viisi idässä! Hei, saalitonna ei Delphiini'n tarvitse palata!"

Iloisilla huudoilla tervehtivät merimiehet, jotka heti olivat syöksähtäneet vuoteiltansa laivan kannelle, tätä sanomaa, ja Martti lausui katteinille: "me olemme voittaneet, katteini! Hurraa, pojat, harpuunat esiin! Kaikki venheet kuntoihinsa, ja sitten eteenpäin! Tuolla on meidän harpuunoitamme koettaminen! Rivakasti eteenpäin, pojat! Hurraa!"

Nyt syntyi mitä vilkkain meno Delphiini'n kannella. Kaikki liikkuvat, juoksevat, hyöriivät; muutamat hypähtivät venheisiin, laskivat ne mereen, ja tarttuivat airoihin; toiset viskasivat köydet ja harpuunat niihin; vieläpä toiset panivat hätäiseltä vaatteet yllensä, ett'eivät venheiden lähtiessä jäisi jällelle; mutta katteini Bertram piti neuvoa perämiehen kanssa, mitenkä päällekarkaus kaikkein parhaiten tapahtuisi.

"Meillä on seitsemän venhettä, katteini, ja niiden varassa voimme viipymättä iskeä kiinni kolmeen," sanoi vanha Martti pikaisesti. "Minä lähdän kahdella venheellä edeltä; kolmannen saavat ala-perämies Bartels ja kirvesmies Koop johtaa. Molemmat ovat taatut harpuunan heittäjät. Hei, Leo, vikkellästi venheesesi! Tänäpäin on sinun tilaisuus näyttää, mitä olet meillä oppinut!"

Katteini Bertram ilmoitti itsensä olevan tyytyväisen kaikkiin, mitä Martti oli esitellyt, ja tämä astui Leon kanssa ensimmäiseen, parhaasen venheeseen, joka jo lähtöön valmiina heilui laivan laidalla. Merimiehet asettuivat airoksille, ja höyhenen kevyisenä kiiti venhe aaltojen huipuilla.

Paitsi Leoa oli kolme rotevaa miestä astunut Martin venheeseen. Sillä välin kuin nämät kiireesti sousivat, pani perämies kelan ja köydet järjestykseen, koetti harpuunaa, olivatko ne terävät ja kyllin lujasti kiinnitetyt köysiin, ja opetti vielä kerran Leolle kaikki, mitä oli vaarin otettavaa valaskalan pyynnissä. Kiihkeä halu punasi Leon posket, hänen silmänsä hehkuivat, ja hänen sydämensä sykki. Mutta kuitenkin kuunteli hän suurimmalla huomiolla Martin opetuksia ja painoi ne syvälle mieleensä.

"Sinä pysyt siis koko ajan minun vieressäni, ja vasta silloin, kun näet, ett'ei valaskala millään muotoa voi välttää meitä, saat omin neuvoin koettaa parastasi," sanoi vanha merimies. "Pidä myöskin tarkka vaari, ett'et kietoudu köyteen, jos harpuunasi on käynyt valaskalaan. Jos vaan kerran takerrut siihen, vie peto sinun muassaan meren pohjaan, ja sinä olet kun oletkin hukassa! Varovaisuus on aina hyvä, mutta erittäin, kun valaskaloja pyydetään!"

Martin näin Leoa varoitellessa olivat molemmat venheet ehtineet varsin likelle valaskaloja. "Hyppää nyt omaan venheesesi, Leo, ja katso hyvin tarkoin, miten minä karkaan ensimmäisen kimppeun," sanoi vanha Martti. "Sinun täytyy myöskin muistaa, että pysyt aivan lähellä minun venhettäni, ja maltat mielesi, jotta et ennen aikojaan heitä harpuunaasi, vaikkapa valaskala tulisi kuinka lähelle tahansa. Silmät auki, pojat! Rohkeasti eteenpäin! Tuolla minä näen kuuden- taikka seitsemänkymmenen jalan pitkän otuksen, ja sen päälle me ensiksi käymme. Soutakaat tarmokkaasti — mutta älkää loiskuttako, että se säikähtyy ja ui tiehensä. Eteenpäin pojat! Hurraa!"

Näin sanottuaan oli Martti noussut teljoltansa seisaalleen ja asettui kokan puolelle, pitäen raskasta harpuunaansa kädesssä, ikäänkuin heittokeihästä. Sitten siirsi hän vasenta jalkaansa tuonemmaksi, ja vähän notkistuen eteenpäin, katsoi hän terävillä silmillään, kuinka suunnattoman suuri eläin liikkui edestakaisin, iloisesti ja huolettomasti uiskennellen, ikäänkuin ei olisi ollut mitään vaaraa käsissä. Yhä enemmän säihkyivät Martin silmät — hän jännitti jäntäreitensä, ja kohotti harpuunalla varustettua kättänsä.

"Antakaat nyt," lausui hän matalalla ja vastoin hänen tahtoansa vävähävällä äänellä — "venheen edistyä syrjittäin, ja laskekaat se niin lähelle petoa, kuin suinkin on mahdollista. Vielä vähän enemmän sen etupuolelle, ett'ei se saa purstollansa rusentaa meidän venhettämme, ja nyt — onni ohjaksille!"

Vielä kerran nosti hän oikean kätensä — vartoi muutamia silmänräpäyksiä, sillä välin kuin kumppanit hengittämättä katselivat milloin häntä, milloin valaskaloja, ja heitti yht'äkkiä harpuunansa pedon mustan harmaasen selkään semmoisella voimalla, kuin se olisi ollut joutsen lennättämä nuoli. Harpuunan terävä, väellä varustettu teräskärki tunkeusi syvälle summattoman suuren pedon ruumiiseen, ja heiton ankaruudesta värisi sen varsi kauan haavassa. Iloissansa väänsi vanha Martti suutansa hiljaiseen nauruun, tarttui nopeasti köyteen, jossa harpuuna oli kiinni, ja sanoi enemmän itselleen, kuin kumppanille: "tuo ei taida enää päästä meidän käsistämme — heitto oli hyvä, eikä Delphiini ole turhaan tehnyt tätä matkaa!"

Muuta Martti tällä vertaa ei tullut sanoneeksi; sillä tuskin tunsu valaskala haavansa karvastelevan, ennenkuin se jo julmasti värväytti ruumistansa, ja kohotti purstonsa korkealle ilmaan, paiskatakseen sitä heti jälleen mereen semmoisella pamauksella, kuin jos olisi yhtä haavaa laukaistu monta kanuunaa. Ikäänkuin rankkasateella parskui vesi kaikkialle, venhe vaapui väkevästi, ja syystä iloitsi Martti, ett'ei pursto ollut osannut venheeseen. Tuskissansa puuskasi valaskala verensekaisen vesisoiton sieramistaan, ja sujahti salaman nopeudella veden alle, johon hänen vihollisensa eivät voineet seurata häntä, välttääkseen näitten turmiokkaita aseita. Mutta turhaan ponnisti se voimiansa henkeänsä paolla pelastaa. Harpuuna oli liian huolellisesti pantu kiinni köyteen, ja niin suurella voimalla heitetty, ett'ei kala olisi millään tavalla voinut vapauttaa itseään siitä. Mutta kauhean nopeasti juoksi köysi telalta, joka pian rupesi suitsemaan savua, ja oli tuleen syttymällänsä. "Viskatkaat vettä sen päälle!" huudahti Martti, ja sieppasi kaksi harpuunaa venheen pohjasta, niitä heittääkseen valaskalaan, kun se nousisi merestä, joka luultavasti pian oli tapahtuva.

Yksi merimiehistä valoi ehtimiseen perämiehen käskyn mukaan vettä kelan siiville, ja toiset kaikki sousivat joutuisasti sitä suuntaa, jonka Martti jotensakin suurella varmuudella ilmoitti samalla kuin hän tarkkaan katseli valaskalan liikuntoja köydestä, jossa se oli kiinni. Muutamia minuuttia kului syvimmässä äänettömyydessä. Kaikki tarkastelivat veden pintaa, saadakseen kohta nähdä petoa, kun se taas hengittämistä varten tulisi ilmoille, ja kaikki sousivat tarmonsä takaa, päästäkseen niin lähelle sitä, kuin suinkin oli mahdollista. Leo piti koko ajan venhettänsä varsin lähellä Martin venhettä, ja katseli hartaasti jahdin edistymistä.

"Ole varoillasi, poikaseni!" huusi perämies hänelle. "Meidän köytemme on koht'sillään purkaunut, ja, jollei valaskala pian ilmaannu, pitää meidän liittämän sinun köytesi jatkoksi. Likemmäksi tänne, Leo, kaiken mokomin likemmäksi — pari silmänräpäystä vielä, ja se on liian myöhäistä — meidän pitää katkaista köysi, taikka saamme kaikki tyyni kuolla, sillä haavoitettu valaskala viepi venheen, miehistön ja kaikki Ahdin hautaan! Leo, tuolla se näkyy!"

Noin viidenkymmenen kyynärän päästä kohosivat meren aallot, ja, ikäänkuin hämyssä haamoittava kallionrinta, ilmestyi haavoitetun pedon selkä syvyydestä. Erityistä käskyä odottamatta, sousivat merimiehet voimansa tietä sitä kohden, ja kaksi Martin kädestä lentänyttä harpuunaa puhkaisi sen kupeita. Samalla herkesi Leokin perää pitämästä, tempasi yhden harpuunan, hyppäsi venheen kokan puolelle, ja noudatti Martin esimerkkiä. Harpuuna lentää viuhahti ja sattuikin kohdallensa — mutta samassa huljahti venhe — Leo horjahti — huudahus vaan — ja nuorukainen kohahti suin silmin mereen, sen vahtoharjaisiin, valaskalan kuohuttamiin aaltoihin kadotakseen. Kaikki merimiehet, jotka olivat hänen venheessänsä, kirkkaisivat isolla äänellä; ainoastaan yksi istui äänetönnä ja vaaleana, eikä mitään huutoa päässyt hänen huuliltansa, vaikka hänen kasvoissansa kyllä ilmaantui säikähyys ja kauhu.

"Mitä on tapahtunut?" huusi Martti semmoisella äänellä, että se voitti aaltojen hirmuisen pauhinan.

"Leo putosi mereen!" vastasivat merimiehet toisesta venheestä, ja vanha Martti, jonka kasvot jahdin kiihko ja ponnistukset olivat punanneet, muuttuivat kohta kalmankarvaisiksi.

"Suuri Jumala!" huusi hän — "poika poloinen on hukassa! Mutta ei — menköön valaskala menoansa! Kalliimpi on aina ihmisen henki, kuin kaikki kulta-romu maailmassa! Takaisin miehet! Katkaiskaat köydet, jos valaskala rupeaa vetämään meitä perästänsä!"

Jollei Leo rehellisyydellensä, ystävällisyydellensä, ja aina osoitetulla miehevyydellensä olisi voittanut melkein kaikkien merimiesten sydämet, olisi hän näin tärkeällä hetkellä, jolloin jahdin himo oli valloittanut kaikkien mielet, varmaan ollut Tuonen omana. Mutta hyväksi onneksi oli hänen kumppaniensa rakkaus häntä kohtaan voimakkaampi kuin muut tunteet. Venheet alkoivat viipymättä peräytyä, purstoansa hurjasti paiskellen meni valaskala uudestaan umpisukkulaan, ja meren pauhaavat, loiskuvat aallot asettuivat. Tuskaa täynnänsä katsoivat kaikki kadonnutta kumppaniensa. Vaan hänestä ei nyt hitukaan nähty. Yht'äkkiä ilmestyi kuitenkin inhimillinen muoto aaltojen helmasta. Kalveat, märkien hivusten peittämät kasvot näkyivät — ja oitis syöksähti Martti mereen. Muutamissa

silmänräpäyksissä saapui hän Leon tunnottoman ruumiin luokse, ja ui, pitäen sitä toisella kädellensä yli veden pinnan, verkalleen ja varovaisesti venettä kohden, joka mitä kiireemmin lähestyi häntä. Ei kukaan niistä merimiehistä, jotka olivat Leon venheessä, nyt näyttänyt suurempaa intoa ja auttavaisuutta, kuin se, joka turman tapahtuessa oli toimetonna istua ällistellyt. Kun Leo nostettiin venheeseen, hyrähti sama mies itkuun, peitti kasvonsa käsillään, ja mutisi, syvästi liikuttuna, muutamia sanoja, joita ei kenkään voinut oikein ymmärtää. Tällä välin Leo vähitellen virkosi. Hän oli vaan vähän huumeissaan, sillä valaskala oli kerran sivauttanut häntä purstollaan, vaikka se kaikeksi onneksi jo oli uuvuksissaan. Leo karisti nyt veden pois ruskeista kiharistaan, ja huusi perämiehelle: "minun on hyvä olla Martti!" Tämän kasvot kirkastuivat taas, kun hän näki silmäteränsä olevan pelastettuna ja, kuten hän toivoi, vapaana kaikesta vaarasta. "Katsokaat vaan, kuinka minä jo heilutan harpuunaani! Toinen ei saa tunkea tuumaakaan vähemmän syvälle valaskalan kylkeen, kuin ensimmäinen! Minne nyt peto joutui?"

"Vai niin, koska sinä semmoisia puhut," riemuitsi jalo perämies, "tahdomme taas ruveta taistelemaan petoja vastaan! Kaikki harpuunat pois! Ensimmäinen on jo saanut kylleksi, ja meidän tulee nyt tappaa se keihäillä! Eteenpäin taas kaikki venheet! Katso itsesi vaan, Leo! Sinä olet jo nähnyt, ett'ei nyt jäniksessä olla." Näin sanottuaan hypätä heipahti Martti takaisin omaan, lähellä olevaan venheeseensä, ja alkoi katsoa puoliksi jo voitettua vihollistansa.

"Eteenpäin, pojat, Jumalan nimeen!" huusi hän. "Köytemme on taas melkein kokonaan purkaunut kelalta! Vasemmallepäin! Vasemmallepäin! Hei, aivan niin! Nyt se ei enää voi kumota venhettämme, ja meidän on takaisin saaminen, mitä olemme viipymisellämme menettäneet. Soutakaat nyt, pojat, mitä ikinä teidän kouristanne lähtee! Ei se ole koskaan ollut niin tarpeellista kuin nyt — ja — niin totta kuin minä olen vanha Martti, saatte tänä iltana kahta vertaa suuremman määrän grog'ia, kuin tavallisesti, jollette vaan päästä häntä välttymään!"

Näiden viimeisten sanain vaikutus soutomiehiin oli todellakin tehokas. Lupaus tuosta kaikkein merimiesten mielijuomasta ja kiivaimmillaan oleva jahdin into näkyi antavan näille terhakoille pojille jättiläisvoimat. Ei ole veden kalvossa keloileva kala koskaan väleemmin viiletelty vesiä, kuin se venhe, jota vanha Martti nyt johti. Yhdessä vilauksessa oli jo monen sadan jalan väli soudettu, ja hyvään aikaan saapuivat venheet niille paikoin, joissa valaskalan pitäisi perämiehen oikeata arvelua myöden uudestaan tuleman esiin. Se näkyi jo veden pinnalla, jonka se oli avaralta punannut verellensä. Rasvansekaista verta vuoti sen haavoista, ja sieramistansa se purskutti punaiselta vivahtavaa vettä. Yhä lähemmäksi riensivät venheet. Martti ja Leo heittivät vielä kerran kumpikin harpuunansa voipuneen venkaleen selkään, ja nyt viskasivat kaikki merimiehet, paitsi kaksi, jotka pitivät perää, aivot luotansa, ja tarttuivat keihäisiin, joita he työnsivät syvälle valaskalan kylkeen.

Hirmuisa oli tämän vanhan valaan kuoleman-kamppaus. Väkevällä purstollansa se lyöä leimahutti punertavaa merta niin hurjasti, että aallot, vuoren korkuisina, vyöryivät kaikille haaroille, ja olisi luullut olevansa sotatantereella keskellä jytiseviä kanuunia. Merimiehet, jotka pitivät perää, olivat pahemmassa kuin pulassa, varjellessaan venettä valaskalasta, joka yhdellä ainoalla purstonsa sätkähyksellä olisi kohta lyönyt sen murskaksi. Mutta päällekarkeavat merimiehet käyttivät kahta kiivaammin keihäitensä, eivätkä huolineet laisinkaan kuoleman vaarasta, joka yhä uhkasi heitä, vaan hätyyttivät valaskalaa niin, että se uudestaan sukaisi pakoon. Kaksi kertaa katosi se vielä meren syvyyteen; mutta yhä lyhyemmiksi kävivät loma-ajat, joiden kuluttua sen taas täytyi palata henkeä uudestaan vetääksensä, ja yhä hermottomammiksi muuttuivat sen liikunnot. Nyt — vielä kerran se kavahti pystyyn — kumajava korina kuului sen avoimesta kidasta — sitten moiskahti se jälleen mereen, tärisytti vielä pari kertaa jättiläisrunkoansa, ja vääntyi viimein, henkensä heittäen, vitkoin selälleen. Kolme kaikkuvaa hurraahuutoa kuului merimiesten suusta, kun he kumppaneilleen ilmoittivat voittonsa; valkoinen lippu nostettiin, ja hyvillensä lausui vanha Martti, hikihelmiä otsaltansa pyyhkien: "nyt, pojat, olette tehneet kelpotyön, kun te, toisten auttamatta, tapoitte tuommoisen tönkälleen, joka epäilemättä tuottaa laivan isännälle pari tuhatta taaleria. Todella rehellisesti olette ansainneet kaksinkertaisen määränne grog'ia, ja vanha Martti takaa sen, että määrin vierin taritaankin teille. Kuinka te voitte nyt, pojat? Viedäänkö ensiksi saaliimme Delphinii'in, vai autammeko vielä meidän kumppaniamme, jotka tuolla tuonnempana taistelevat petoja vastaan? Tämä ei suintaan enää pääse mihinkään meidän käsistämme, kuten tekin näette, mutta nuo tuolla liputtavat vielä vahvasti uimuksiaan."

Merimiesten jahdin into oli nyt yltynyt korkeimmilleen, ja yhteen ääneen vaativat he, että Martti uudestaan veisi heitä taisteluun, johon vanha Martti, sydämellisesti nauraen, vastasi: "Sen minä kohta arvasin! Hyvinkin ennallaan jo tiesin! Niin, niin, kun ihminen kerran saapi yhden otuksen pyydyksiinsä, ei hän malta mieltänsä, ennenkuin hän on pannut kaikki hengeltä. Nyt, pojat, on meillä silmänmääränä velvollisuutemme täyttämisen, ja sentähden iloisesti eteenpäin!"

Riemuhuudoilla rupesivat merimiehet taas soutamaan, ja jouduttivat venheen toisten kumppaniensa luokse, jotka tällä välin niin ikään olivat ryhtyneet jahtiin, ja karanneet muutamien ko'okkainten

valaskalojen päälle. Vanha Martti suoritti sillä aikaa harpuunansa köyttä, tarkasti aseita, olivatko ne ottelussa tylsyneet, taikka muutoin viottuneet ja niin muodoin joutuneet erikseen pantavien lukuun, ja kääntyi, kun kaikki oli järjestyksessä, Leon puoleen, häneltä kysyäkseen, mikä syy oli siihen, että hän äsken oli suljahtanut mereen. Leo ei voinut selittää sitä millään tyydyttävällä tavalla, ja myöskin toiset kaikki kumppanit vakuuttivat, ett'eivät hekään voineet ymmärtää sitä. Ainoastaan merimies perän puolella pysyi äännetönnä, ja hänen ruskeat poskensa lensivät tuota hätää vaaleiksi, kun Martti kääntyi häneen ja sanoi: "No, Elshöft, teidän on sieltäpäin ollut parempi tilaisuus katsoa asiaa, kuin kenenkään muun, ja sen vuoksi te taidatte tietääkin, kuinka tämä oikeastansa kävi."

"Minä en suinkaan tiedä siitä mitään!" vastasi merimies pikaisesti.

"Minä katselin ainoastaan valaskalaa, enkä havainnut laisinkaan, että Leo putosi mereen!"

Vanha Martti lennätti terävän säteen silmistänsä Elshöft'iin, joka, milloin punehtuen, milloin vaaleten, nopeasti käänsi päänsä toisapäin, mielensä mustia mietteitä salatakseen.

"Minä tahdon pitää tarkkaa vaaria hänestä," jupisi perämies itsekseen. "Mies näyttää minusta siltä, kuin hänessä ei olisi aivan puhdas omatunto; ja viimeistä lukua tuntee hän vanhan Elshöft'in paremmin kuin hän tahtoo myöntää."

Muista merimiehistä ei kukaan epäillyt mitään, vaan jokainen arveli, että Leo, harpuunansa heittäen, oli luiskahtanut ja näin ikään pyörähtänyt mereen. Mutta Konrad Elshöft lausui hiljasti itsekseen: "Herra, älä johdata minua kiusaukseen, vaan päästä minua niistä pahoista ajatuksista, jotka yhä enemmän ovat saaneet sias sydämässäni!"

Konrad-raukka teki kyllä hyvin, kun hän pyysi taivaalta voimia itseään parantaaksensa. Hän oli tuskin tuntuvasti liikahuttanut airoansa, ja se saattoi Leon suin päin mereen. Tekikö hän sitä tahallansa, vai ei? Sen tiesi yksin Jumala, joka tutkii sydämet ja munaskuut. Mutta tarjona oli kuitenkin se ajatus, että Konrad oli koettanut käyttää tätä tilaisuutta, päästäksensä siitä nuorukaisesta, jota hän kovin pelkäsi.

Sangen hyvin voi hän edeltäpäin arvata, että Martti heti syöksähtäisi mereen, lemmittyänsä pelastaakseen, ja varsin todennäköistä oli myöskin, että molemmat siellä saisivat surmansa. Ainoastaan se seikka, että valaskala oli mennyt umpipäähän meren syvyyteen, päästi molemmat hengissä vaarasta.

Vikkelään riensivät venheet eteenpäin, ja olivat ennen pitkää taas uudessa taistelussa ja uusissa vaaroissa. Vielä kaksi mitä suurinta valaskalaa tapettiin. Toiset pelastivat itsensä pakenemisella, eikä kukaan enää edes ajatellutkaan ajaa niitä takaa, koska miehillä oli yltäkyllin työtä, päivän runsasta saalista laivaan viedessänsä. Köysiä kiinnitettiin kuolleiden köntysten purstoihin, ja niistä ne laahattiin Delphiini'in, jossa sillä aikaa oli laitettu niin, että sopi kannelle hilata kaupoiksi käyvät saaliin-osat, nimittäin rasva ja parrat. [Valaskalan parroiksi nimitetään sen lihassa tiheissä riveissä olevia sarveissäikäleitä l. kaupassa n.k. kalanluita.] Kaksi kokonaista päivää kului umpeen, ennenkuin siitä työstä päästiin, ja vasta silloin voi ajatella uutta jahtia. Ei kukaan enää sallinut, että paluu-matkasta puhuttiin, vaikka vuoden aika jo oli käynyt kovin myöhäiseksi; ei kenkään pelännyt jääkallioita ja jääkentäitä, vaikka helposti saattaisi tapahtua, että ne sulkisivat Delphiini'n palaamattomiin, jos vaan talvi sattuisi tulemaan pikkuista varemmin, kuin tavallisesti. Rohkeasti käännettiin vaan laivan nokka pohjaiseenpäin, kaikki purjeet viritettiin, ja suotuisa lounainen tuuli tuuitteli oivallista laivaa Huippuvuoria kohden.

KAHDEKSAS LUKU.

Karhun-ajo.

Kolmena viikkona — sillä niin kauvan kesti vielä Delphiini'n kalastus-retki — tapettiin vielä seitsemän valaskalaa, ja laiva oli nyt lahtia täynnä. Par'aikaa se oli ankkurissa Huippuvuorien etelärannikolla, ja katteini Bertram sanoi päättäneensä seuraavana päivänä ruveta kotimatkaan, kun hän vaan ensiksi saisi laivan vähän korjatuksi, sillä aivan vikaantumatta se ei kuitenkaan ollut päässyt yli-ympäri uhkaavista vaaroista. Kaikki olivat nyt iloissansa. Hyvin oli tähän saakka kaikki Delphiini'iltä käynyt, eikä kenkään epäillyt, että myöskin matka kaukaiseen isänmaahan kävisi huokeasti ja joutuisaan. Toinen osa merimiehistä oli laivan tilkitsemisen ja laittamisen puuhassa; toinen latoi tarkalla huolella saalista laivan alustaan. Ainoastaan muutamat — näitten joukossa myöskin Martti, Leo ja Konrad, — kävelivät edestakaisin kannella, kosk'ei heidän apuansa enää tarvittu, ja he ylimalkain jo olivat

rehellisesti tehtävänsä tehneet.

Martti laski leikkiä Leon kanssa heidän onnellisesta kalastuksestansa, kohta tapahtuvasta paluumatkasta, ja siitä ilosta, joka tulisi Leon äidille, kun hän taas saisi syleillä rakastettua, kauvan poissa viipynyttä poikaansa. Ei kumpikaan heistä voinut arvata, että vielä monta riemutonta päivää koittaisi, ennenkuin kodin lempeä aurinko jälleen loistaisi heille.

Oli kaunis, kirkas, vaikka kohta kylmähkö päivä. Heleästi paistoi aurinko pilvettömältä taivaalta ja sen säteet heijastuivat takaisin läheisen saaren terävistä, jäisistä vuoren kulmista, jotka säkenöitsivät, ikäänkuin kalliit kivet. Ilma oli tavattoman selkeä ja kuulakas ja antoi toisinaan esinetten aivan selvään ilmaantua peninkulmien päästä. Kiinteästi katsellen ympäröivää seutua, jok'ei autionaakaan ollut kokonansa suloa vailla, loi Leo silmänsä milloin äärettömän avaroiksi jääkentiksi muuttuneeseen meren pintaan, milloin kummallisesti uurretun saaren lukuisiin lahtiin ja rantamaloihin, taikka sen lumisiin vuoriin, jotka, hopean hohtavina, huipuillansa tapailivat taivaan himmeätä sinilakea.

"Kaikki on kuollutta, elotonta ja autiota!" lausui Leo. "Ei mikään heinänkorsi kaunista näitä jylyitä, tuimia jäselkiä, ei mikään puu tuudittele vihantaa latvaansa iltatuulella, ei lintu livertele näillä jyrkillä jäävuorilla, eikä perhonen lehahtaen lennä kukasta kukkaan; vaan kuitenkin on tämä luonto niin ihana, niin jalo, kuitenkin muistuttaa kaikki Jumalan suuruutta ja voimaa."

"Se on tosi, ystäväni," vastasi vanha Martti. "Kaikki, mitä meidän taivaallinen Isämme on luonut, on suloa täynnä. Älä vainen luule, että tämä luonto on niin kolkko, kuin se nyt näyttää sinulle. Jäämaittenkin synkeillä seuduilla vilisee luontokappaleita. Jääkarhu etsii lumikedoilla elatustansa; rannikoilla liikkuu mursuja ja hylkeitä; ketut, naalit ja sopolit eivät pelkää pohjoisnavan hirmuisintakin kylmyyttä; eikä edes lintuja puutu täältä, vaikka ne eivät ele niin loistavissa ja kirjavissa puvuissa, kuin heidän heimolaisensa kesämaiden kauniissa metsiköissä. Kajavat, ruokit, myrskylinnut ja isot harmaat hanhet kajahuttelevat kareja hurjilla huudoillansa, ja lukemattomiin asti vilskuu kaloja jäämeren suurilla syvänteillä. Niinpä kyllä, poikaseni, kaikkialla ilmaantuu Jumalan näkymätön käsi, joka on luonut elämää ja liikettä, jossa ihmisen tylsä silmä ei luule näkevänsä muuta, kuin Kalman kalpeita kankaita. Katso tuonne, tuolla näet jääkarhun pörheän ruumiin luikertelevan jäävuoren helmalla!"

"Minä näen sen, näen aivan selvään!" huudahti Leo, pitäen kättänsä silmiensä edessä, heikentääkseen huikaisevien, jäälaikoilta kilpistyvien auringon soittojen kimallusta. "Katsokaat, Martti, pikkuinen penikka on kintereissä kiinni sen perässä! Voi jos saisimme ne ammutuksi!"

"Hm, saattaisi sangenkin helposti tapahtua," mutisi Martti, ja tähysteli tarkkaan terävillä silmillänsä kauhean eläimen liikuntoja.

"Jos se vaan lähtee aukealle jäälakeudelle, jossa yltä ylitse ei ole muuta, kuin paljasta jääkaloa, ja meidän vielä onnistuu estää sitä palaamasta, joutuisi se pian käsiimme. Hm! hm! Karhunpaisti ei olisi hullumpaa, ja sen röyheä talja sopisi hyvin tuliaisiksi laivan isännälle. Hei, Leo, se astuu todellakin jälle, ja, jos me vaan pääsemme tuulen puolelle, että sopii takaapäin tuolta vuoren kulmalta rientää sen päälle, niin on peto pentuinensa päivinensä pääsemättömässä! Katteini, sananen vaan!"

Katteini Bertram, joka kokan puolella johti korjaustöitä, kuuli perämiehensä äänen, ja lähestyi nopeasti häntä. "Mikä hätänä on, Martti?" kysyi hän.

"Hm, Leo ja minä näimme äsken ison jääkarhun käydä köntystävän rannalla, ja, jos vaan lähemme ajamaan sitä, ei se suinkaan pääse välttymään" — vastasi Martti, jonka silmät jo alkoivat innosta säihkyä. "Koko retki kestäisi hetken taikka korkeintaan kaksi, ja paitsi nahkaa saisimme melkoisen määrän tuoretta lihaa laivaan. Mitä te arvelette asiasta, katteini?" "En ainakaan minä kieltäisi sitä," vastasi tämä, — "jollen tällä haavaa tarvitsisi kaikkia merimiehiäni, Martti. Mutta missähän se nyt on koko karhu? Minä en voi eroittaa sitä ensinkään."

"Tuolla, aivan oikeiseen jäätanterella, yhtä juonta peräsimen rattaan ja tuon pihtipuolen kanssa —" vastasi Martti kiivaasti. "Katsokaat, kuinka se pentunsa kanssa kömpii tuota solaa päin."

"Aivan oikein — nyt minä eroitan sen karvaisen nahan valkoisesta lumesta," lausui katteini, ja lisäsi, kahden mielen vaiheella ollessaan: "ei suinkaan se pääsisi mihinkään teidän kynsistänne, mutta minulla ei nyt olisi joutavaa väkeä, ja aikakin käypi jo täpärälle!"

"Mutta, Leo ja minä ja Konrad Elshöft — meissä kolmessa olisi jo kylläksi," vastasi vanha Martti. "Tuottakaat vaan esiin pyssyt, ja luottakaat meihin! Olenhan minä ennenkin otellut jääkarhujen kanssa."

"Entä vaara, Martti," varoitti katteini. "Jos te ampuisitte syrjään —"

"Niin on ainaki Leo varaksi, ja hädän tullen turvaamme harpuunoihimme!" vastasi Martti, joka

melkein enemmän, kuin Leo, halusi päästäksensä kahakkaan Pohjolan hirmuisimman asujamen kanssa. "Antakaat meidän nyt lähteä, katteini, ja minä takaan, että kahden hetken kuluttua sekä emäkarhu että pentu ovat hyvässä tallessa laivassa."

Katteini Bertram myöntyi viimein, ja juoksi kiireesti alas laivan kastariin, josta hän otti kolme pyssyä ynnä kruutia ja kuulia. Mutta Martti hyppäsi venheeseen, laski sen mereen, otti vastaan katteinin tuomat pyssyt ja kolme mitä kelvollisinta harpuunaa, ja aikoi, Konrad'in ja Leon myöskin venheeseen astuttua, juuri työntää tämän irti laivasta, kun katteini vielä kerran huusi hänelle.

"Hoi, Martti," sanoi hän — "heittäkäätkin koko matka tekemättä! Tuolta ilmalta nousee harmaita pilviä, ja minä pelkään aika tuiskun tulevan, ennenkuin kerkee kättänsä kääntämään! Katsokaat nyt, myöskin aurinko menee sumuun!"

Martti alkoi tarkoin katsoa taivasta, ja pudisti päätänsä. "Eihän tuosta ole vielä mitään hätää, katteini!" vastasi hän venheestä. "Ennenkuin nuot pilvet pääsevät puhkeamaan, olemme jo tulleet takaisin, sillä tästä ei ole kuin neljänneksen meripenikulman matka vuoren kulmalle. Mutta kylmän varaksi — antakaat heittää meille turkkimme, katteini!"

Katteinin käskyn mukaan toi muuan laivapoika joutuisasti kolme paksua sudennahkaista turkkia, ja viskasi ne venheeseen. Nytkös vasta miehet soutamaan, ja vähemmällä aikaa, kuin puolena hetkenä olivat he jo tulleet vuoren kulmalle.

Karhu ei näyttänyt havainneen heidän tuloansa — levollisena käveli se vaan ympäri jäätanteretta, arvattavasti etsien itselleen ja pennulle jotain syötävää.

"Se ei voi välttyä," lausui Martti, kun venhe pujahti vuoren kulman ohitse, ja saapui jäiseen rantaan. "Joudu nyt Elshöft! Viskaappas harpuunat rannalle, ja sinä, Leo, kannapysyvät ja ampuvarat venheestä! Kas niin, vetäkäätkin nyt se ylös jälle. Kaikki hyvin! Urheasti eteenpäin!"

Itsekukin heistä otti yhden ladatuista pyssyistä, ja alkoivat nyt, Martti etupäässä, hitaisesti ja varovasti astua. Tultuansa siihen paikkaan, josta heidän piti tehdä kierros, saadakseen uudestaan nähdä saalistansa, pysähtyi Martti tuokioksi, ja rupesi, päätänsä kurottaen, tähystelemään karhuja.

"Kaikki hyvin!" lausui hän. "tuolla jään reunalla seisoo emäkarhu, väijyen luultavasti jotakuta hyljettä päivällis-ateriakseen. Mutta kyllä me vielä hänestä ruokahalun otamme. Hyvin varovaisesti nyt, pojat! Kun me kerran olemme päässeet pyssyn kannolle, ennenkuin se on meistä vainoa saanut, niin tähtäkäätkin huolellisesti, ja tarkoittakaat päätä taikka rintaa, mutta älkäätkin laukaisko, ennenkuin te varmaan tiedätte, ett'ette ammu sivutse. Pennusta teidän ei tarvitse huolia laisinkaan — sillä se ei pääse meitä karkuun, kun kerta emäkarhu on tapettu, jota vastaan tämä kauheasti hirmustuisi, jos me hänen silmänsä edessä, ampuisimme pojan kuoliaaksi. Ei kukaan saa ampua kuin viidenkymmenen kyynärän päästä! Jos se ennen sitä vainuisi meitä, joka on hyvin mahdollista, koska jääkarhun aistimet ovat erittäin tarkat, niin seisahtukaat ja vartokaat sen päällekkarkkaamista. Kun se sitten on lähestynyt meitä kymmenen kyynärän päähän, ammun minä ensiksi, sen jälkeen laukaiset sinä, Leo, ja viimein, jos on tarpeellista, sinä, Elshöft. Mutta minä luulen, ett'ei se ole tarpeellistakaan, sillä jollei se kaadu ensimmäiseen laukaukseen, saa se epäilemättä surmansa toisesta laukauksesta. Jos peräti suureen hätään joudumme, on meillä vielä harpuunoita varanamme. Nyt tiedätte, miten meidän on menetteleminen — siis rohkeasti eteenpäin!"

Kun tuosta olivat vähäisen aikaa ripeästi kulkeneet, seisahtui Martti yht'äkkiä, ja alkoi katsoa eteensä. "Minä olen päättänyt toisin," lausui hän, muutamien silmänräpäysten kuluttua. "Ei voi milloinkaan edeltäpäin arvata, mitä on tapahtuva, ja, oli mitä hyvänsä, aina saattaa joku turvapaikka olla tarpeesen. Kuuleppas, Elshöft, jää sinä tähän, ja estä karhua palaamasta. Siinä tapauksessa, että se karttaisi taistelua ja puikkisi tiehensä, suittaisi kyllä tapahtua, että me hädissämme ampuisimme syrjään, ja silloin menisi sekä paistit että taljat alimmaiseen kattilaan, jollei kukaan olisi tältä puolelta sitä häätämässä. Niinpä niin, jää vaan tänne! Kyllä me kahden kesken saamme sen masennetuksi, ja, jollei yritys luonnistuisi, juoksee se oikopäätä sinun ampujuontaasi. Etsi vaan itsellesi hyvä asema, ett'ei hätätilassa julmistunut karhu pääse tukkaasi haivertamaan ja että sinä ammut varmemmin, kun ei pelko vavistuta käsiäsi, ja odota siellä tyyneesti, mitä tapahtuu. Tuo kallio on siihen omansa — kiipee sinne! Siellä saat sinä olla kokonaan rauhassa karhusta, ja voit mitä tarkimmalla tavalla tähdätä, ennenkuin laukaiset. Nopeasti, poikaseni!"

Alusta verukkeita vedettyään, suostui kuitenkin Konrad Elshöft pian Martin ehdoitukseen. Kumppaniensa avulla nousi hän kalliolle, käski Leon antaa itselleen ladatun pyssynsä, ja lupasi pitää tarkkaa vahtia. Mutta Leo ja Martti rupesivat uudestansa astumaan eteenpäin jäällä, ja hiipivät kyykistyneinä, pyssyt ja harpuunat tanassa, siihen paikkaan, jossa jääkarhu seiso, liikkumatta kurottaen silmiänsä suiveloon, johon nähtävästi hylkeitä tavan takaa kokoontuivat uutta ilmaa hengittääkseen. Jo olivat molemmat erämiehet noin sadan kyynärän matkan päässä karhusta, eikä se

vielä havainnut uhkaavaa vaaraa. Mutta nyt nosti se yht'äkkiä päätänsä, katsoi sille puolelle, josta Martti ja Leo likenivät, kohotti nenäänsä, ja imi vainoen ilmaa sieramiinsa. Hiljaa viljuen lähestyi sitä pentu kiireesti ja painui sen kylkeä vastaan. Nyt kiljahti emä julmasti, ja avasi ammollensa hirmuisen, tuliverevän kitansa, josta kaksinkertainen rivi teräviä hampaita kammottavasti irvisteli.

"Pitkälleen, Leo!" kuiskasi Martti nuorelle kumppanillensa. "Älä hievahda paikaltasi! Ei se vielä tiedä meistä mitään, taikka se ei kumminkaan ole nähnyt meitä. Hiljaa! Kenties pääsemme vielä lähemmäksi sitä. Katso, se kääntyy toisaalle, ja pentu pyörii niin iloisesti sen ympäri, kuin ei enään löytyisi ensinkään ampumiehiä koko maailmassa. Hetken aikaa me vielä odotamme, sitten taas eteenpäin."

Liikahtamatta makasivat Martti ja Leo pitkällensä jäällä, sillä välin kuin emäkarhu selkäänsä heitä päin kääntäen uudestaan painoi päätänsä sulaan. Mutta pikkuinen pentu löntysteli iloisesti ympäri jääkalloa, taikka kelletteli lumella, jonka tuuli oli ajanut aallottain kinoksiin, ja laski aika ajoin suustansa äänen, joka kileästi kaikkui raikkaassa talvi-ilmassa.

"Tuo pieni peto on meille lujin liittolainen!" lausui Martti tuskin kuuluvalla äänellä. "Anna sen vaan heijailta ja teijailta mieltänsä myöten, sitä rohkeammin voimme liikkua eteenpäin, Leo — vaan kavahda itsesi jäähnhileestä, joka murtuessa ilmoittaisi meidän täällä olomme, ja seuraa minua perävilkkä."

Hiljasti ja varoen nousivat molemmat pystyyn ja astuivat kyykistellen verkalleen eteenpäin. Joka epävakasta paikkaa karttaen, koetti Martti aina päästä jonkun nietoksen varjoon, ja ehti sillä tapaa onnellisesti vielä nytkin kolmekymmentä kyynärää eteenpäin, eikä karhu huomannut häntä. Mutta äkkiä hän seisahtui.

"Mikä valtaa?" kysyi Leo hiljaan. "Katsoppas tuonne!" vastasi Martti. "Tuo penikka hylky on niin kauvan kilvannut täällä edestakaisin, että se on joutunut ihan lähelle meitä. Soisin melkein harpuunani iskevän siihen tuon rohkeuden tähden. Ei, hiljaa, Leo! Kukaties mennä sipsuttelee se takaisin, meitä havaitsematta. Näin saattaa karhunpoika useasti olla tyhmää tyhmempi!" Hiiskahtamatta katselivat Martti ja Leo pentua, joka hämmästyneenä katsoa töllisteli paikallansa. Pelosta se ei näyttänyt tietävän pikkuistakaan, vaan päinvastoin alkoi se, tuokion molempia erämiehiä tarkattuaan, vitkalleen lähestyä heitä, kunnes se noin viiden kyynärän päässä Martista seisahtui ja rupesi murisemaan.

"Tuo konnan vietävä saattaa meidän vielä pahaan pinteeseen, jollemme tuossa paikkaa tapa sitä!" sanoi Martti. "Ei nyt ole muusta apua — irroita minun harpuunani vyöstäni, Leo!"

Leo teki hänen tahtonsa; mutta tuskin oli hän kurottanut kättänsä, kun jo pikkuinen karhu, joka vihdoin viimein alkoi oudostua, pelästyneenä peräytyi, ja äristen juosta lylleröitsi emänsä luokse.

"Nyt kahakka alkaa!" sanoi Martti nureissaan. "Ole varoillasi, poikaseni — ennen kahden minuutin kuluttua töyttää emäkarhu meidän päillemme. Älä vaan ammu, ennenkuin varmaan tiedät osaavasi. Kah, tuolla se jo tulee!"

Vanha Martti ei tällä kertaa erhettynyt. Pentunsa kanssa tulee hölkyttää emäkarhu, ja rupee hirmuisesti kiljumaan, kun se havaitsee molemmat miehet, jotka järkähtämättömän jäykkänä odottavat sen hyökkäystä. Ei kumpikaan heistä tuntenut mitään pelkoa. Leo ei kuitenkaan voinut aivan tyvenellä mielellä katsoa karhujen tuloa, sillä hänen piti nyt ensi kertaa taistella semmoisia vastaan. Vaikka rohkea ja uljas sydän asui hänen rinnassansa, vaikka monta onnellisesti voitettua vaaraa oli kylläksi terästännyt hänen hermojansa, ett'ei joka outo olisi voinut hämmästyttää häntä, tunsikin hän kuitenkin nyt kätensä vapisevan, kun hän nosti pyssyinsä, ojentaakseen sitä lähestyvää karhua kohden. Verkalleen tuli tämä heitä vastaan. Noin kolmenkymmenen kyynärän päässä heistä nousi se pystyyn, asettui takajaloillensa, avasi punaisen kitansa ja huimi hurjasti etujaloillaan ympärillensä.

"Tarkkaa vaaria nyt!" huusi Martti. "Minä ammun ensiksi, ja, jollei se kaadu, niin laukaise sinä! Vaan älä Jumalan tähden hätäile, Leo!"

"Olkaat huoletti, Martti," vastasi tämä lujasti, vaikka hänen äänensä vähäsen värisi ja hänen vereksiset kasvosensa kävivät kalmeiksi. "Henkeen kuolemaan saakka seuraan minä teitä."

Martti viipyi vielä silmänräpäyksen — silloin paukahti hänen pyssyinsä, ja verinen juomu, joka punasi karhun pörröistä rintaa, todisti kyllä, että hän oli osannut. Karhu rämpsähti ryömilleen, kieritteli vähän aikaa jäällä, mutta karkasi sitten yht'äkkiä hurjassa vimmassa Martin päälle, jonka tuo voimakas sysäys paiskasi selälleen.

"Ammu, Leo, taikka olemme molemmat hukassa!" karjahti Martti.

Kerrassaan kokosi Leo rohkeutensa: hän ei ampunut etäältä, hän lähestyi vakavin askelin, vaikka vaaleana, karhua, joka, tulipunaisia silmiänsä kauheasti mullistaen, irvisteli häntä vastaan. Laskien pyssyn suun ihan lähelle karhun päätä, Leo laukaisi. Hirmuisesti kiljuen, hypähti karhu taaksepäin, ja

pudisti veristä päätänsä. Leo oli osannut hyvin, mutta kuolemaksiko vai ei, sitä hän ei kohta voinut eroittaa. Kerkeästi hypähti Martti, joka kaikeksi onneksi oli eheänä päässyt vaarasta, ylös maasta, otti harpuunansa käteensä, ja heitti sen voimainsa takaa emäkarhuun, joka uudestaan haavoitettuna ärjyi hirveällä tavalla.

"Pidä paikkasi, Leo! ei se kauvan enää voi vastusta tehdä, ennenkuin se hoipertuu maahan! Harpuuna käteesi, poikaseni!"

Leo tarttui molemmin käsin harpuunaansa, ja odotti karhun uutta päällekkarkkaamista, sillä välin kuin Martti kaappasi laukaistun pyssynsä maasta, otti sen piipusta kiinni, ikäänkuin nuijan-varresta, ja katseli tuimasti karhua, valmiina rusentamaan tämän pääkalloa, jos se vaan jatkaisi taistelua.

Mutta karhu oli jo uuvuksissa, eikä näyttänyt enää haluavan ottelemista vihollistensa kanssa. Se maanitteli vaan pentuansa luokseen, joka takajaloillansa seisoen osaa ottamatta oli katsonut taistelua, käänsi selkensä molemmille erämiehille, ja juoksi tiehensä.

"Nyt se ei voi päästä meidän käsistämme!" huusi Martti iloisesti. "lataa nopeasti pyssysi, Leo, ja sitten kohta perässä! Se ei voi millekään haaralle välttyä, jollei se heittäydy mereen, jossa me veneellä ajamme sitä takaa. Kyllä se jo on henkitoreissaan, muutoin se ei olisi pakoon pötkinyt!"

"Enkö minä huuda Elshöft'iä avuksemme?" kysyi Leo.

"Ei, ei, kyllä me tulemme toimeen ilman hänettäkin!" vastasi Martti. "Mutta sinä saat huutaa hänelle, että hän soutaa venheen tänne, jotta se on saapuvissa, kun sitä tarvitaan. Mutta joutuisasti, sillä muutoin saaliimme välttyy."

Vikkelästi juoksi Leo täyttämään Martin käskyä, ja tuli jo takaisin, ennenkuin tämä oli päättänyt lataamisensa.

"Nyt ripeästi eteenpäin!" sanoi Martti. "Jätä harpuunat tähän; ne olisivat vaan esteeksi, ja takaisin tullessamme saamme ottaa ne mukaamme. Missä karhu nyt on? Hei, tuolla se juoksee jäätikköä kohti, ja pentu on sen vieressä! Raisusti, poikani!"

Näin puhuen alkoi Martti ajaa sitä takaa, pikaisesti juosten jäälakea poikki. Leo seurasi häntä aivan läheltä, ja muutamien minuutien perästä olivat he jo ehtineet melkoisen matkan eteenpäin.

"Se uupuu!" lausui Martti. "Verenvuoto ja haavat ovat näännyttäneet sitä, ja se on ennen pitkää kuoleman omana!" Molemmat erämiehet riensivät nyt kahta kiireemmin silmillänsä tarkaten karhun liikuntoja, kunnes tämä yht'äkkiä poikkosi jostakin kulumanteesta ja meni näkymättömiin.

"Hän on kadonnut!" huusi Leo.

"Mutta kohta me näemme hänen taas! Rivakasti vaan eteenpäin!" vastasi Martti.

Vähän ajan perästä saapuivat he siiten paikkaan, josta karhu oli kadonnut, ja hämmästyksestä ja suuttumuksesta päästi Martti huudon suustansa, kun hän havaitsi soukan halkeaman jäätikössä, jonka kautta karhu oli puikkinut piiloon. Jäällä ja lumella olevat veriset jäljet todistivat kylläksi, että niin oli asian laita.

"Tuo riiviö on pahasti pettänyt meidän!" huusi Martti. "Mutta sillä se ei voita mitään! Nähtävästi se ei ole vielä joutunut etäälle, ja me ajamme sitä jälestä, kunnes saamme sen kiinni!"

Leo viivähti, ja katseli arvelevaisesti taivasta, joka sillä välillä oli mennyt umpipilveen. Synkeä sumu peitti kokonaan auringon, ja sitä ilmaa kohden, jossa Delphiini oli ankkurissa, kohosi sakea, läpinäkymätön pilven jänkä. Äänetönnä osotti Leo sormellansa taivaan rantaa.

"Ei se tee mitään!" sanoi Martti, ja tarkasti niinikään taivasta. "Ennenkuin myrsky nousee, ja nuot lumipilvet rupeavat sirottamaan sohjuansa, saamme olla kokonaan pelvotta. Eteenpäin! Eteenpäin! Leo! Neljänneksen hetkeä saamme ainakin panna tähän työhön, ja silloin vasta on aika palata! Vaikk'emme voisikaan toimittaa koko karhua laivaan, viemme kuitenkin sen oivallisen taljan muassamme!"

Samaa päätä syöksähti tuo muutoin aina varovainen, mutta nyt jahdin himoon tykkänensä heittäytynyt perämies halkeamaan, ja Leo seurasi häntä, vaikka kyllä hänen sydäntänsä ahdisti. Tosin hän olisi hillinnyt Marttia, sillä pahat aaveet iskivät hänen mieltänsä, mutta hän pelkäsi, että tämä halveksisi häntä ja pitäisi häntä pelkurina, eikä hän myöskään olisi millään tavalla tahtonut jättää hyvää suopaa ja uskollista ystävänsä pulaan. Hän pysyi sen vuoksi Martin kintereillä, lohduttaen itseään sillä toivolla, että haavoitettu karhu tuskasta ja verenvuodosta arvattavasti oli niin voipunut, ett'ei se enää voisi etäälle paeta. Niin olikin, sillä tuskin kului viisi minuuttia, kun jo molemmat erämiehet tulivat

halkeamasta aavalle, ja Martti riemuiten ilmoitti taas näkevänsä karkurit. Emäkarhu makasi pitkällään lumella, jonka hän ympärillensä oli punannut verellään, ja inuen hääräsi pentu hänen edessään. Martin ja Leon lähetessä, yritti emä nousemaan pystyyn, etäämmäksi karatakseen. Mutta jäntiä puuttui, ja uikutellen sortui hän kohta rötkälleen. Hyvin osattu laukaus Martin pyssystä teki lopun sen julmista tuskista. Kuula tunki silmän lävitse aivoihin, ja pari kertaa ruumistansa vävähetyttyään heitti karhu henkensä. Pennun ympärille heitti Leo harpuunan köydestä tehdyn lämsän, ja kietouneena siihen makasi se kohta avutonna jäällä.

"Joutuivatpa molemmat pedot viimein meidän käsiimme!" lausui Martti, ja veti suutansa riemuisaan hymyyn. "Helposti voimme taluttaa pentua venheelle, mutta emäkarhun me ketistämme. Käy työhön käsiksi, Leo, sillä kauvan aikaa emme tosiaan saa enää viipyä!"

Puukkojansa esiin ottaen, ryhtyivät molemmat erämiehet karhun nylkemiseen, ja olivat jo melkein päättäneet työnsä, kun vanha Martti äkisti nousi seisaalleen ja kallisti, tarkasti kuunnellen, päätänsä. Myöskin Leo heitti työnsä kesken, ja katseli kummastuneena kumppaniansa, jonka kasvoissa tuskallinen ahdistus nähtävästi kuvautui.

"Etkös kuule mitään, Leo?" kysyi Martti.

"Kyllä, tohisevan huminan, joka lähenemistään lähenee," vastasi Leo. "Se ei ole muuta, kuin vihuri, joka ajaa jäälakeoita myöden ja on ahdistunut vuorien rotkoihin."

"Suokoon Jumala, että sinä olet oikeassa!" lausui vanha Martti. "Mutta ei" — lisäsi hän, ja hänen ruskeat poskensa lensivät vaaleiksi — "tämä on jotain pahempaa, kuin paljas vihuri. Kuule, tuolla se jo vinkuen tulee — yhä enemmän on taivas synkistynyt — laupias Jumala, jo tupruu läämältä lumihiteita! Takaisin, kiiruimman kautta takaisin, poikaseni! Jätä kaikki silleen, ja pane viimeiset voimasi alttiiksi, että me ehdimme venheelle ja saamme peittää itsemme turkeillamme. Juokse nyt mitä suinkin jaksat!"

Muuta kehoitusta ei Leo tarvinnutkaan, sillä hän tiesi yhtä hyvin, kuin Martti, että tämä tuisku veisi molemmilta hengen, jolleivät pääsisi johonkin varjoon. Jos he kerran ehtisivät venheelle, olisivat he pelastetut; heidän tarvitsi ainoastaan vetää se jäälle, panna se alassuin ja käydä sen alle. Siellä heidän sopi istua, ikäänkuin kotelot kuorissansa, ja tuulispää saisi riehua mielin määrin, eivätkä he siitä piittäisi laisinkaan. Siitä jähmetyttävästä kylmästä, jonka tuommoiset tuiskut Pohjan päivättömillä penkereillä tavallisesti tuovat muassaan, varjेलisi heitä kylläksi heidän paksut turkkinsa, ja sillä tapaa olisivat he päässeet eheinä vaarasta, jahka vaan Elshöft oli käyttänyt itseään kuin uskollinen ja rehellinen kumppani ja soutanut venheen määrätylle paikalle rannalla.

Sanaakaan virkaamatta, — eikä myrskyn vonkunalta olisi mitään kuullutkaan, — juoksivat Martti ja Leo halkeaman lävitse, jonka korkeat seinät jotenkin hyvin suojelivat heitä kauhean raju-ilman tuimuudesta. Kun he tulivat aavalle jääkedolle, taukosi myrsky yht'äkkiä raivoomasta, lumen höyhet tulla leijailivat harvemmalta, ja näytti melkein siltä, kuin aivan äkkiä syntynyt pyry yhtä väleen herkeisikin.

"Me olemme pelastetut!" sanoi Leo ja huokasi syvältä. "Myrsky asettuu, jopa taivaskin kaihentelee."

"Eteenpäin vaan poikaseni!" vastasi Martti. "Ulkomuoto pettää. Yreksi aikaa on tämä Jumalan ilma lauhtunut, vaan kohta se taas kiintyy, raivotakseen vielä julmemmin kuin äsken. Suokoon Jumala vaan, että Elshöft on vienyt venheen oikealle paikalle."

Yhä kiireemmin riensivät molemmat ystävät jäälakean poikki. Vähällä aikaa saapuivat he sen reunalle, ja tähystelivät tuskissansa kumppaniansa. Mutta niin pitkältä kuin silmä kannatti ei näkynyt mitään venhettä, ja hammasta purren, suuttumustansa Leolta salatakseen, sanoi Martti: "me olemme hukassa! Tuo kavala koira on jättänyt meitä oman onnemme nojaan! Voi Leo parkaa, minkätähden houkuttelin minä sinua turmioon!"

Leo käänsi nyt silmänsä merellepäin ja hiljainen huudahus joukahti hänen vaalenneilta huuliltansa. "Mitä se on?" kysyi Martti.

"Katsokaat tuonne" — vastasi Leo — "tuolla heiluu venhe merellä, ja Elshöft soutaa sitä kiireesti laivaan päin."

Sumu, joka tähän asti oli vankkana vaippana verhoillut vesiä, alkoi jo haihtua, ja selvästi erotti nyt Martti venheen. Se oli vielä kuuluvissa, ja, molempia käsiään suunsa edessä pitäen, huusi Martti jyrähtävällä äänellä: "venhe hoi!"

Epäilemättä oli Elshöft kuullut Martin huudon sillä hän käänsi päätänsä jäänyttä rantaa päin ja taukosi soutamasta, ilmeisesti kahdenvaiheisena, kääntyisikö hän takaisin vai ei.

"Tuo ilkeä konna pettää meidän varmaan!" sanoi Martti. "Omaa viheliäistä henkeänsä pelastaakseen, antaa hän meidän menehtyä täällä, sillä muutoin hän ei vielä olisi lähtenyt odotuspaikasta, jossa hänen olisi velvollisuutensa ja kunniansa puolesta pitänyt pysyä! Mutta kuule, mitä tuo merkitsee?"

Kaikkuva kumahuus mereltäpäin tärisytti ilmoja. Toinen pamahuus seurasi kohta, ja vähän ajan takaa vielä kolmaskin.

"Ne on Delphiini'in tykin laukauksia, jotka kutsuvat meitä takaisin!" sanoi Leo.

"Niin onkin," lisäsi Martti, "ja Elshöft on kuullut ne yhtä hyvin, kuin mekin! Katso, hän on taas alkanut soutaa, ja heittää meidän oleville onnillemme! Tuo järjetön, Jumalan kosto saavuttaa kerran hänenkin, jos kohta tässä maailmassa ei voi häntä rangaista. Nyt, Leo, ei auta mikään muu, kuin kestäväisyys. Meidän pitää palata tapetun karhun luo, että saamme sen taljan peitteeksemme, kunnes myrsky, joka epäilemättä kohta rupee uudestaan raivoomaan, on mennyt ohitse. Tule, joka hetki on tässä tilassa meille kallis."

Martti ja Leo riensivät nyt takaisin halkeamaan, ja olivat tuskin saapuneet sinne, kun jo vihurit alkoivat viuhkata ja lumipilvet laskettivat suurissa määrin kiteitänsä maahan. Samalla ilmakin muuttui niin jäätävän kylmäksi, että pakenevien henki kohta huurahti, ja kohmetuttava vilu kangistutti Leon hermoja, jotka eivät vielä olleet pakkaseen tottuneet.

"Minä en jaksa edemmäksi!" vaikeroitsi hän, ja nojautui, lopen uupuneena, jääseinää vastaan. "Pelasta itsesi, Martti, ja anna minun maata täällä."

"Jumala varjelkoon minua siitä!" vastasi Martti. "Paina itsesi minun olkapäitänne vastaan — niin — ja nyt eteenpäin!"

Leo yritti nyt astumaan, mutta jo muutamien silmänräpäysten perästä turtauivat hänen jalkansa, ja voipuneena meni hän tainnoksiin.

"Suuri Jumala, mikä nyt neuvoksi?" huusi Martti tuskaa täynnänsä. "Leo, Leo, sinun pitää liikkuman, taikka olet jo viiden minuutin perästä aivan paleltuneena!"

"Anna minun kuolla tähän!" ohkasi Leo. "Voimani ovat minulta vilpistyneet."

Martti katseli tuimasti taivasta, ja hykersi käsiänsä.

"Ei, ei!" mutisi hän sitten itsekseen — "minä tahdon pelastaa sinun, taikka kuolla sinun kanssasi! Jumala auttaa varmaan minua, ja antaa minulle uudet voimat!"

Hän notkistui nyt puoliksi jähmettynyttä nuorukaista vastaan, kohotti häntä seisaalleen, nosti hänen hartioillensa, ja alkoi uudestaan juosta. Hengistyneenä ja kovin väsyksissä pääsi hän vihdoinkin siihen paikkaan, jossa tapettu karhu makasi. Tuota pikaa ketti hän siltä nahan, peitti itsensä, Leon ja pennun tällä, ja havaitsi pian nuoren ystävänsä virkoovan. Kerran huo'aten kysyi Leo: "missä minä olen?"

"Turvallisessa paikassa nykyjään kumminkin! Karhun talja ja pentu ovat pelastaneet meidän! Täydellisesti peitetynä makaamme tässä, ja tuo pieni pörröinen pentu uumaa lämmintä, ikäänkuin kuuma kiuvas. Kärsimystä vaan, Leo! Kaikki muuttuu vielä hyväksi, jollei vaan tätä raju-ilmaa kauvan kestä ja Delphiini riisty ankkuristansa. Kylmyyttä ja tuiskua meidän ei enää tarvitse peljätä!"

Vaikka myrsky ei enään erittäin haitannut ystäviämme, ei kumminkaan mitä heidän ruumiilliseen oloonsa koski, tunkeusi kuitenkin sen kauhea pauhina heidän korviinsa. Aikalomasta kuului myöskin hirmuinen jyry, joka tuntui järjestyttävän maan sisimpiä perustuksia. Ei Martti eikä Leo voineet käsittää, mistä tämä outo jyske, jonka rinnalla tuhansien kanuunain pauke olisi tuntunut vähäpätöiseltä, sai alkunsa. Vasta jällestäpäin havaitsivat he sen tulleen jääkallioista, joita aallot vähitellen olivat uurtaneet altapitän, ja, jotka, tasapainosta joutuessaan, irtautuivat rannalta ja rojahtivat mereen.

[Jääkallioin sanotaan syntyvän seuraavalla tavalla. Ne summattoman suuret lumijoukot, jotka peittävät pohjois-navan autioita seutuja ja vuonna vuotuisena enenttyvät, sulaavat kesäpäivän helteestä vedeksi, jota kokoontuu lukuisiin puroihin ja juomiin, jotka sitten vipajavina virtoina juosta suikertelevat laakeille rantamaille. Siellä niiden kirkas, kylmä vesi pian jäätyy, ja joka ajast'aika kasvaa uusi jääkuore lisäksi, jotta vuosisatojen kuluessa sukeuu tuhansien jalkojen korkuisia jäätiköitä. Lumi, joka tuommoisilla jäävierroksilla pintyy ja sulaa, kartuttaa niitä yhä isommiksi, täyttää lomakot ja haljenteet, ja tekee nämät tiiveiksi ja sileiksi. Meren aaltojen lakkaamaton liikkuminen ja läiskyminen syöpi sitten aikaa voittain niiden juuria, eikä tarvita viimein kuin vähäinen tärähys, esimerkiksi joku myrsky, kun ne jo hirmuisella räjäyksellä sysääntyvät mereen. Saarentapaisina uiskentelevat ne sitten valtamerellä, kunnes tuuli ja virrat ajavat niitä eteläänpäin, jossa ne vähitellen hupenevat, ja viimein kokonaan riutuvat.]

Huolia ja tuskaa täynnänsä odottivat Martti ja Leo julmasti riehuvien luonnon voimien viihtymistä. Mutta monta pitkää hetkeä vieri, ennenkuin he rohkenivat jättää turvapaikkansa ja ruveta pyrkimään esiin niistä tiiviistä lumiläjistä, jotka olivat kertyneet heidän päällensä.

YHDEKSÄS LUKU.

Venhe.

Lähes vuorokausi oli kulunut siitä hetkestä, jolloin Martti ja Leo olivat niin sanoaksemme elävältä haudanneet itsensä, kun Martti yht'äkkiä virkosi siitä horrostilasta — sillä uneksi ei sopinut sitä sanoa — johon hänkin viimein oli vaipunut. Hän oli tuntenut jotain kylmää ja kosteaa kasvoillansa, ja, kun hän kavahti seisaalleen, kuuli hän vähäisen karinan, joka kuitenkin kohta hiljeni.

"Oletkos valveilla, Leo?" kysyi hän matalalla äänellä. "Joku kettu on minun herättänyt."

"Minä olen ihan hereillä," vastasi Leo, jota hänen kumppaninsa äkillinen kapsahus niinikään oli häirinnyt.

"Minun luullakseni on myrsky laantunut," lisäsi Martti. "En minä kumminkaan kuule muuta, kuin pikkuisen karhumme hengityksen, joka muutoin näyttää sangen hyvin menestyvän äitinsä taljassa. Koettakaamme nyt pyrkiä ulos haudastamme, Leo!"

Pimein päisin haparoiden löysi Martti pian toisen pään taljasta, ja kehitti itsensä siitä. Kättänsä kurottaen haappasi hän lunta, ja yritti luomaan sitä syrjälle. Mutta tämä ei ollut mikään helppo työ, sillä lumi oli hyvin hienoa ja keikeätä, eikä paltaantunut ensinkään, vaan vierii ehtimiseen takaisin, ikäänkuin hiekka, kun Martti oli mättänyt sen luotansa. Leo rupesi myöskin hänen avuksensa, ja vihdoin viimein onnistui heidän päästä muutamia kyynäriä ylöspäin.

"On tainnut sataa kauhean paljon lunta," lausui Leo levottomasti. "Emmekö pian pääse ilmoille"

"Vähäisen malttia vaan!" vastasi Martti. "Minä näen jo jotain haamahtavan, jok'ei liene muuta, kuin päivän valoa! Hei, tuolla on ilma, mutta kylmä kuin jää!"

Todellakin vastasi se ilma kylmältä, joka kaivetun aukon lävitse tunkeutui luolaan, jos siksi sopii sanoa sitä paikkaa, joka oli molempia ystäviämme myrskyltä suojellut. Martti nytkäsi kohta kätensä takaisin, eikä näyttänyt enää haluavan jättää lämmintä vuodettansa.

"Mutta tämä on ilmeistä hulluutta vaan!" jupisi hän vähän ajan takaa itsekseen. "Tästä meidän kuitenkin pitää lähtemän, jos me tahdomme ehtiä Delphiini'in, ja sentähden ravakasti eteenpäin!"

Enentyneellä innolla kiinnitti hän nyt äsken keskeytettyä työtänsä, ja pääsi muutamien minuuttien perästä ilmoille. Leo seurasi häntä joutuisaan.

Muutto pimeästä piilopaikasta päivän hemeään valoon, joka lisäksi heijaistui äärettömän väljältä, häikäisevältä lumikentältä, oli niin äkkipikainen, että melkoinen aika kului, ennenkuin he voivat avata silmiänsä. Kun he sitten katselivat ympärillensä, he eivät nähneet muuta, kuin avaran lumikedon edessänsä ja takanansa Huippuvuorien kärjekkäät jäätunturit, jotka loittoa heloittivat, ikäänkuin suunnattoman suuret kultahelmet. Jäätikkö, jonka halkeaman kautta he olivat juosseet lymypaikkaansa, oli kokonaan kadonnut, ja yksin merikin näytti ainoastaan kapealta, siniseltä juomulta kaukaisessa etelässä. Isot lumiset jäälakat ja muutamat vähäläntäiset jääkalliot, joita myrsky oli ajanut yhteen, täyttivät nyt koko välin. Yht'äkkiä syntynyt kova pakkanen oli saumannut yksityiset jäälohkot lujaksi, kiinteäksi joukoksi, ja viljalta tupruileva lumi oli levinnyt tämän yli, ikäänkuin huikaisevan valkoinen, vilahteleva vaippa.

"Jesus Kristus!" huusi Martti, kotvan aikaa säikähyksissään tuijoteltuaan — "minne on Delphiini joutunut? Jos myrsky on ajanut sen eteläänpäin, olemme ijäksi päivää hukassa!"

"Se olisi kauhistuttavaa!" sanoi Leo hämmästyneenä. "Voi rakasta äitiäni! Varmaan hän murtuisi murheesen, jos hän kadottaisi minun! Mutta me emme saa vielä heittäytyä toivottomuuteen. Jos Elshöft on onnellisesti päässyt laivaan, arvaa katteini Bertram kyllä, että me olemme hengissä, ja odottaa meidän tuloamme. Meidän pitää nyt lähtemän jäälakean poikki, päästäksemme meren äärelle."

Suruisesti pudisti Martti päätänsä. "Se en mahdotonta!" lausui hän. "Peräti mahdotonta! Koettappas vaan kahlata tämän jäälakean poikki, jossa joka askeleelta vajoot polvia myöden lumeen. Koko päivä kuluisi, ennenkuin me pääsisimme perille. Ei, heitä nuot tuumat sillensä, poikaseni! Ennenkuin matka olisi puoliväliin kuljettu, olisimme jo uupuneet, ja joko nääntyneet nälkään, taikka vilusta jähmettyneet. Emmekä edes saa toivoa, että katteini Bertram odottaa meitä. Talvi on jo käsissä, ja joka hetki, jonka hän vielä viipyy, saattaa syöstää hänen, miehistön ja laivan perikatoon. Jumala auttaa meitä hädässämme! Meidän ei ole nyt muuta neuvoa, kuin rohkaista mieltämme ja jännittää kaikkia voimiamme, kestääksemme talven julmuutta, joka nyt jo meitä uhkaa. Me olemme joutuneet vangiksi, rakas poikaseni, eikä ole meillä vähintäkään toivoa päästä vankeudestamme ennen kesän tuloa. Jumala auttakoon meitä! Kova on se koetus, jonka alaisiksi me nyt olemme tulleet!"

Alakuloisesti katsoi oivallinen perämies maahan päin, mutta Leo väänteli käsiänsä. Kuitenkin surkutteli hän vähemmin omaa kovaa onneansa, kuin äitiänsä, joka hartaasti rakasti häntä ja epäilemättä kuolisi surusta, jos Delphiini palaisi, hänen poikaansa muassaan tuomatta. Hän hyräytyi itkulle, äidin syvää surua ajatellessansa. Säälien katseli Martti häntä.

"Niin, niin, rakas poikaseni, sinun on kyllä syy itkeä," hän lausui. "Jumala yksin tietää, mitkä kovat kärsimykset kohdannevat meitä, ja voimmeko kestää tätä talvea, sen pitkiä öitä ja haikeaa kylmyyttä. Mutta minä vannon pyhän valan, ystäväni, että minä pidän huolta sinusta, ikäänkuin isä lapsestansa, ja sattukoon minuun kaksin verroin kaikki vaivat, kaikki kärsimykset, jollen aina etupäässä katso sinun hyväsi. Älä sure, rakastettu poikani! Vielä meidän tulee toivoa! Lujalla tahdolla ja voimiensa ponnistamisella voi ihminen poistaa esteitä, jotka muutoin kokonaan hänen kukistaisivat. Minun mieleton jahdinhimoni on saattanut sinun tähän kovaan onnettomuuteen; mutta minun kokemukseni ja hyvän tahtoni kautta olet sinä välttävä sen pahimpia seurauksia. Jos minä vaan olisin voinut aavistaa, että tämä Elshöft oli yhtä suuri konna, kuin hänen kaimansa Bremen'issä, emme olisi koskaan joutuneet tällaiseen surkeaan tilaan; mutta kuka olisi saattanut edes ajatella semmoista inhoittavaa ilkeyttä? Tuommoinen ystäviensä pettäminen, ja heidän jättämisensä kuoleman koviin kouriin, vaikka kyllä olisi käynyt heitä pelastaminen — hyi, se on todellakin viheliäistä!"

"Mutta ainoastaan oman henkensä kaupalla olisi hän voinut sitä tehdä," sanoi Leo, häntä puolustaen.

"Mitä sinä sanot, poikaseni? Sinä olisit siis hänen siassaan tehnyt samaten? Ei! En minä olisi tehnyt niin! Siinä yksistänsä on jo kyllin syytä halveksia häntä. No, kyllä hänkin toisella puolen hautaa saa rangaistuksen teoistansa. Mutta lähtekäämme pois tästä! Meidän ei tule pahoittaa mieltämme hänestä puhumalla. Etsikäämme sen siaan itsellemme semmoinen paikka, jossa me, pohjais- ja itätuulen varjossa, saamme pitää talvimajaamme. Älä sure, poikaseni! Tosin nyt koittaa meille kovat kuukaudet, mutta nekin kerran loppuvat."

"Vaan emmekö sentään koeta päästä takaisin Delphiini'in?" kysyi Leo. "Kiivetkäämme tuolle vuoren kulmalle, Martti. Se ei ole aivan korkea, ja sieltäkäsinkin voimme kaikkein parhaimmin selittää laivan."

"Siitä ei ole mitään hyötyä, sen minä ennaltaan tiedän, vaan tehdään kuitenkin tahtosi," vastasi perämies, ja alkoi samassa astua mainittua vuoren kulmaa kohden. Puolen hetkeä vaivaloisesti kuljettuaan saapuivat he sinne, ja Martti yritti juuri kiipeämään sen loivinta kylkeä ylöspäin, kun Leo äkisti huusi häntä takaisin.

"Mikä tuo on, Martti?" kysyi hän, osoittaen sormellansa mustaläntäistä, eriskummaista esinettä, joka lumesta pisti vähäisen näkyviin.

"Mikäkö se on?" vastasi Martti. "Hajonnut laiva, jonka tuuli on ajanut tänne ja joku hyöky-laine on paiskannut rantaan. Näethän sinä ihan selvään, että me nyt olemme aivan meren vieremällä, vaikka kaikki täällä on jäässä. Kun ensiksi varmaan huomaamme, ettei Delphiini'stä enään ole mitään toivoa, saamme tarkemmin sitä tutkia."

Sanomattoman suurella vaivalla kiipesivät tällä kertaa nuot muutoin kapuamiseen ylen tottuneet merimiehet kalliota ylöspäin. Monen turhan yrityksen perästä pääsivät he viimein sen huipulle, ja alkoivat tarkoin tähystellä merta, joka siinsi kaukaa taivaan rannalta. Kerran luuli Leo jo näkevänsä laivan, ja ilmoitti sen Martille. Mutta tämä näytti pian hänelle todeksi, että hän oli erhettynyt. Hän oli nimittäin pitänyt uiskentelevaa jääkalliota laivana. Delphiini oli kadonnut, ja purjehti arvattavasti aikaa sitten tuolla puolen sitä sinertävää juomua, joka levisi meidän ystäviemme silmien eteen.

Vielä kerran valloitti suru Leon jo toivovan sydämen. Mutta pian rohkaisi hän mielensä, ja sanoi: "olkoon menneeksi! Kaikki, mitä Jumala sallii, on hyvä, ja meidän, joita hän äsken pelasti myrskyyn kuolemasta, tulee aina vieroä valitusta. Meidän sydämemme ovat niinkuin vaha Hänen kädessänsä; mutta jos Hän tahtoo, Hän karaisee ne terästä lujemmiksi. Minun rakkaan äitini täytyy lohduttaa itseään, turvaten Häneen, ja me, Martti, me pysymme vahvassa luottamuksessa siihen, että se on Jumalan tahto, joka on saattanut meidän näille autioille saarille. Sillä tavalla kestäimme helposti kaikki

koetukset. Luottamus Jumalaan ja toivo, että Hän auttaa meitä, olkoon se vankka kallio, jolle me perustamme tulevat päivämme!"

"Hyvä, kunnan poika," vastasi Martti syvästi liikuttettuna. "Kosk'et sinä, heikko nuorukainen, epäile meidän hädässämme, täytyy minunkin, vanhan kokeneen merimiehen, pysyä lujana. Mutta tästä meidän nyt pitää lähtemän, sillä ilta jo pimenee, ja meillä on vielä paljon tekemistä, ennenkuin yö joutuu. Mennään nyt tutkimaan tuota hajonnutta laivaa, jonka löysit tuolla alhaalla. Vaikk'ei se nyt kohta juuri hyödytä meitä, saatamme kuitenkin käyttää sitä poltoksiksi lumimajassamme, jonka meidän kylmän varaksi pitää rakentaman."

Molemmat erokkaat, sillä siksi sopii nyt syystä sanoa heitä, koska heidän täytyi, erotettuina koko muusta maailmasta, viettää yksinäistä, kolkkoa elämää näillä kauheilla erämailla, molemmat erokkaat astuivat vuoren kulmaa alaspäin, ja saapuivat, koska alaspäin kulkeminen kävi huokeammin kuin kiipeeminen ylöspäin, vähän ajan päästä sen juurelle. Pian tulivat he myöskin luullun haaksi-hylyn luokse, ja ajoivat käsin jaloin syrjälle lumen, johon se oli vajonnut.

"Kas, mitä tämä on?" huusi Martti yht'äkkiä, työtänsä keskeyttäen. "Turkin kappale! Mitenkä se on tänne joutunut? Sen saamme pian tietää, sillä, kuten minä nyt näen, ei tämä olekaan mikään laiva, vaan ainoastaan pikkuinen, aivan eheä venhe. Ahkerasti, Leo, että me pääsemme selville tässä asiassa, ennenkuin yö yllättää meitä."

Parannetulla innolla alkoivat he taas luoda lunta syrjälle, ja se hyöty oli kumminkin heidän työstänsä, ett'ei yhä ankarammaksi kiintynyt pakkaneen voinut enää pystyä heihin. Heidän kätensä, jotka äsken olivat aivan iljanteessa, hohtivat nyt kuin tuli, ja hikihelmet valuivat heidän otsastansa.

"Tämä työ virvoittaa meitä suuresti!" lausui Leo, silmänräpäykseksi levähtäen ja syvältä hengittäen.

"Kyllä!" vastasi Martti. "Liikkuminen ulkona onkin ylimalkain ainoa keino, jolla voimme varjella itseämme vastapäin tulevasta pakkasesta, jonka rinnalla tämä on kuin lempeän syys-illan vieno väristys. Mutta katso, Leo, jollen kiveen kovaan olisi vakuutettu siitä, että Elshöft pakeni meidän venheellämme, olisin minä nyt valmis vannomaan, että tämä venhe on juuri sama."

"Minunkin silmissäni se näyttää kummastuttavan tuttavalta," sanoi Leo. "Mutta ovathan ylikanteen valaskalan pyytäjien venheet, kuin kaksi marjaa, toinen toisensa näköiset. Minä luulen muutoin, että me jo saamme kääntää sen ylössuun."

"Ei vielä — ensiksi meidän pitää tekemän venheen viereen syvennys, johon se sitten helposti suljahtaa. Ole vaan avullinen minulle, se on pian tehty."

He kaivoivat nyt kuopan, ja nostivat sitten voimiansa ponnistain toiselta puolen venheen ylös.

Hitaisesti se kohosi, huojui, ja luiskahti viimein, talka alaspäin, omasta painostansa syvennykseen. Kovin hämmästyneinä huudahtivat nyt yhtä aikaa molemmat ystävät, sillä, kun se paikka, jonka venhe tähän asti oli peittänyt, tuli avonaiseksi, havaitsivat he osaksi turkilla verhotun ihmishahmon makaavan jäällä ja tunsivat sen — Elshöft'iksi, joka taannoin oli ilkeästi heidän pettänyt. Hän oli nyt kasvoiltansa vaalea, jähmettynyt, ja, kuten näytti, kuolluksissa.

"Jumalan käsi on temmannut hänen pois kesken hänen pahoja tekojansa!" lausui Martti, katkaisten sitä pitkää äänettömyyttä, joka seurasi tätä odottamatonta löytöä.

"Jumala on hurskas! Uskollisuudesta ja jalomielisyydestä luopuen yritti tämä konna pakenemaan, mutta Jumala heitti hänen takaisin tälle autiolle saarelle, ilmoittaakseen meille, että Hän on muistanut meitä meidän hädässämme. Niinpä kyllä, Jumala on hurskas, eikä kukaan pahan-tekijä voi välttää Hänen rangaistustansa."

"Mutta, Martti, kukaties hän on vielä hengissä," sanoi Leo. "Meidän tulee koetta pelastaa häntä!"

"Minä en kumminkaan sitä tee! Minun käteni ei saa kajota siihen, jota Jumalan kosto on kohdannut!" vastasi rehellinen, mutta leppymätön perämies. "Ma'atkoon hänen ruumiinsa ilman alla jääkarhujen ja kettujen syötäväksi! Minun ei tule häneen mitään!"

"Voi, Martti — entä jos hän nyt olisi hyvästä ehdosta palannut tänne, meitä pelastaakseen, meitä auttaakseen, taikka kumminkin ottaakseen osaa meidän onnettomuuteemme?" lausui Leo jalomielisesti. "Käskeehän Jumala meidän rakastaa yksin vihamiehiämme, eikä tämä edes ollut vihollinen meille, vaan kenties hyvä ja uskollinen kumppani!"

Martti ei vastannut näihin sanoihin mitään, vaan käänsi selkänsä päin nuorta ystäväänsä. Mutta Leo tarttui haaksirikkoiseen, hieroi hänen käsiänsä ja kasvojansa lumella, ja jatkoi noita alusta turhia ponnistuksia, siksi kun viimein hiljainen huokaus kuului tyrmistyneen miehen huulilta.

"Hän elää, Martti! Hän elää!" riemuitsi Leo. "Jumalan tähden, auta nyt minua. Jos nyt hylkäämme hänen, joudumme murhaajiksi Jumalan ja omien omatuntojemme edessä!"

Samalla lisäsi Leo ahkeruuttansa ja havaitsi mielihyvällä, ett'eivät hänen sanansa olleet aivan turhat. Vanha Martti lähestyi, kyllä hitaisesti ja nurpalla nenin, mutta kävi kuitenkin viholliseensa — sillä semmoisena piti hän Elshöft'iä — käsiksi, kuoleman kidasta häntä pelastaakseen. Kun hän kerran oli siihen toimeen ryhtynyt, haihtui vähitellen viha hänen mielestänsä, ja jääkuori sulasi hänen sydämestänsä, ikäänkuin lumi, jolla hän hieroi Elshöft'in jäseniä. Hänen tylyt kasvonsa kajasivat, hänen huulensa menivät hymyyn, ja vähän ajan perästä lausui hän iloisesti: "tosiansa, hän tointuu tainnoksistaan! Noh, koska se on Herran tahto, että tämä pahan-tekiä taas tulee henkiin, kenties rikoksiansa katuakseen ja sovittaakseen, en minäkään enää tahdo siitä nurkastua! Katso, Leo, hän avaa jo silmiänsä! Hiero vaan vahvasti hänen rintaansa; minä hivutan hänen aivojansa! Hurraa, jo hän on ilpo elävänä!"

Todellakin toipui Elshöft toipumistansa armeliasten kumppaniensa huomassa. Äsken kokonaan kangistunut ruumis elpyi; hän avasi silmänsä, kaskotteli, niinkuin ihminen, joka herää pitkällisestä unesta, ja hänen kalvettuneilta huuliltansa kuului sanat: "hyvä Jumala, missä minä olen?"

"Haahkan untuvilla et vainen maata," vastasi Martti; "mutta pelastettu sinä kuitenkin täksi kertaa olet, ja siinä on enemmän, kuin minä itse kymmenen minuuttia takaperin olisin voinut uskoakaan. Suokoon Jumala, että tämä on onneksi sinulle, että sinä rupeat ajattelemaan entistä elämääsi, ja muutat paatuneen mielesi. En minä nyt kuitenkaan tahdo nuhdella sinua; siihen ilmaantunee vast'edeskin sopivaa tilaisuutta. Juo nyt kerta!"

Samalla laski hän vielä voimattoman kumppaninsa huulille viini-pullon, jonka hän muitten kapineitten joukosta oli löytänyt venheestä, ja antoi hänelle siitä kelpo siemauksen. Yhä enemmän vaurastui Konrad. Uusia elintoimia virisi hänen ruumiissansa, ja hän nousi seisaalleen.

"Martti — Leo — tekö minun olette pelastaneet!" hän ohkasi vuorotellen heitä katsellen. "Voi Jumala, tätä minä en olisi ansainnut!"

"Se on kyllä totta!" mutisi vanha perämies; "ja minun puolestani olisit ikipäiviksi saanut maata tuossa, jollei Leo olisi ruvennut sinun avuksesi ja saattanut minunkin siihen yhdistymään. Häntä sinun tulee kiittää henkesi pelastajaksi; itse-altani minä en olisi yrittänytkään sinua pelastamaan!"

Näitten kovien sanojen ohessa kiilsivät kuitenkin Martin silmät ilosta Konrad'in pelastumisesta, ja kenties piti hän juuri nyt enemmän hänestä, kuin ikinä ennen. Sängen usein tapahtuu niin, että me kaikkein enimmin rakastamme niitä, joille olemme tehneet jotain hyvää, ja kun Jumala sanoo: rakastakaat teidän vihamiehianne, tarkoittaa Hän sillä, että meidän tulee tehdä niille niin paljon hyvää kuin mahdollista on, josta sitten rakkaus itsestään syntyy. Elshöft oli kyllä kuullut Martin sanat, mutta ymmärsi niitä ainoastaan himmeästi. Milloin punehtuen, milloin vaaleten katseli hän vaan kummallisella tavalla Leoa, kunnes hän yht'äkkiä tarttui avuliaan nuorukaisen käteen, pusersi sitä kovasti, ja lausui tukehtuvalla äänellä, kuumat kynelet poskillansa: "minä kiitän sinua! Minä kiitän sinua, ylevämielinen ystävä! Niin totta kuin Jumala on, tahdon minä palkita sinulle mitä olen rikkonut sinua ja omaisiasi vastaan! Oi Jumala, tässä on viittaus minulle elämäni muuttamiseen!"

Leo hymyili ystävällisesti ja pusersi sydämellisesti Elshöft'in kättä, mutta Martti murisi karkealla äänellä: "Jumala suokoon sitä ja vahvistakoon hän sinua hyvässä aikomuksessasi! Konnan työn teit, kun jätit meidän avuttomiksi tälle kolkolle saarelle! Mutta katumus sovittaa kaikki, ja tuo päätetty muutos itse suhteesi todistaa parhaimmin katumuksesi vilpittömyyttä. Pysy vaan rehellisenä, niin kauvan kuin meidän täytyy olla täällä, eikä kukaan ihminen saa koskaan tietää koko asiasta mitään. Kunnan kumppanista ei kenkään kieliä kannan, ja tosiansa meidän tarvitsee elää ystävällisessä sovussa keskenämme voidaksemme kestää Huippuvuorien pitkän pitkää talvea. Mutta nyt sinun pitää lähtemän liikkeelle, jos sinulla vaan on voimia siihen. Aurinko on jo mennyt maillensa, ja meidän pitää pääsemän vanhalle turvapaikallemme, ennenkuin nenämme ja korvamme kokonaan paleltuvat. Tuuli käy Pohjasta ja huokuu jäädyttävää kylmyyttä."

Suurella vaivalla nousi Elshöft taas seisaalleen ja yritti Martin ja Leon nojalla astumaan. Mutta hän oli vielä liian heikko kestääkseen niinkään suurta vaivaa, ja muutamien askelten perästä lannistui hän maahan.

"Jättäkää minua tänne, ystävät!" rukoili hän tuskin kuuluvalla äänellä. "Peittäkää minua turkilla ja kaatakaa vene minun päälleni, niin minä kyllä tarkenen täällä huomiseksi."

Martti ja Leo katselivat toinen toistansa, ja edellinen heistä kohotti hartioitansa.

"Hm, venhe on kukaties yhtä hyvä, kuin karhun talja, semminkin kun jo löysimme turkkimme, jolla voimme peittää itsemme," lausui Martti, vähän aikaa mietiskelyään. "Jospa vaan tuo pikkuinen karhu

olisi täällä! Meidän maatessamme se paljon lämmittäisi meitä. Noh, jää sinä, Leo, tänne ja kata Elshöft'iä huolellisesti hänen turkillansa; minä lähden karhun pentua noutamaan, leikkaan palan vanhasta karhusta paistiksi ja tuon kaikki tänne. Kokonaisena vuorokautena emme ole syöneet mitään, eikä asioiden niin ollessa karhun paisti maistune aivan pahalta."

Leo intti kyllä tätä ehdoitusta vastaan, tahtoen itse lähteä pentua ottamaan ja jättää Elshöft'in Martin huostaan, mutta Martti ei suostunut siihen, vaan ryhtyi kohta ehdoituksensa toimeen panemiseen. Sillä aikaa saattoi Leo aivan voipuneen Elshöft'in takaisin venheelle, peitti häntä huolellisesti hänen turkillansa, ja laittoi hänelle makuu-sian venheen viereen, jossa ei tuulen henki päässyt koskemaan häneen. Muutamien silmänräpäysten perästä vaipui jo Konrad sitkeään uneen, ja myöskin Leoa rupesi nyt raukaisemaan. Vajottaen itseään puoliksi lumeen, pani hän turkkinsa yllensä, ja odotti sitten Martin tuloa, joka tapahtuikin parin hetken perästä. Pikkuisen karhun oli hän sitonut kiinni köyteen, ja kuljetti sitä edessänsä, ikäänkuin se olisi ollut joku lammas taikka vuohi. Selässänsä kantoi hän vanhan karhun taljan, johon hän oli käärinyt lihan palan, ja kädessänsä piti hän vielä lisäksi pyssynsä, jonka hän oli aivan sattumalta löytänyt, emäkarhua lumesta esiin kaivaessaan. Taakkaansa venheeseen laskien, hengähti Martti huokeasti, sillä kuorman melkoinen paino ja vaivaloinen matka kyynärän korkeassa lumessa oli suuresti häntä rasittanut.

"Se on jo tehty!" hän sanoi. "Nyt, Leo, tulee meidän kaataa venhe taas alassuun, ja virittää valkea, tätä karhun lihaa paistaaksemme. Se on tuota hätää tehty, ja makeammalta vaan maittunee sitten nukkuminen. Mihin sinä olet Elshöft'in laskenut?"

"Hän nukkuu!" vastasi Leo, sormellansa Konrad'ia osoittaen. "Mies raukka on varmaan julmasti uupunut."

"Noh, antakaamme hänen nukkua, kunnes me voimme pistää palan karhun pöystistä hänen suuhunsa," lausui Martti, ja alkoi viipymättä puuhata valkean virittämistä. Pari joutavaa airoa, jotka löydettiin venheestä, katkaistiin, ja kourallisen tappuran ja kruudin avulla räiskyi pian suuri, suihkiva valkea heidän vieressänsä. Pyssyn rautaista latasinta käytettiin vartaan asemesta. Muutamia makeita kappaleita karhun lihasta leikattuaan pisti Martti ne latasimeen, ja paahtoi niitä niin taitavasti, kuin olisi hän koko elin-aikansa toimittanut keittäjän virkaa. Äänetönnä autti Leo häntä, ja myöskin Martti teki ainoastaan muutamia muistutuksia yhä vielä nukkuvasta Konrad'ista, ilmoittaen Leolle mielipidettänsä niistä syistä, jotka olivat saattaneet tämän lähtemään pakoon ja jättämään kumppaninsa pulaan.

"Pelosta hän sen teki, Leo, pelosta ja miehuuttomuudesta!" hän lausui. "Kun hän näki myrskyn nousevan, hän säikähtyi, ja pötki pakoon, omaa henkeänsä pelastaakseen. Kenties luuli hän myös, että me olimme saaneet surmamme taistelussa karhua vastaan, ja kaikissa tapauksissa sopi hänen ajatella, että hänen petoksensa jäisi ilmiin tulematta, jos hän vaan, laivaan päästyään, voisi antaa jonkunlaisen tyydyttävän selityksen käytöksestään. Mutta Jumala ei antanut hänen töittensä hedelmän joutuvan hänen omiin käsiinsä. Joku tuulispää sieppasi hänen venheensä ja viskasi sen takaisin vasta jätetylle rannalle. Noh, saadaa nähdä, mitenkä hän tästä lähtein käyttää itseään. Jos hän vaan puoliksikin parantaa itseänsä, emme enää huoli pitää vihaa hänelle."

Rehellinen perämies ei vähintäkään aavistanut, että ihan toisenlaiset syyt olivat saattaneet Elshöft'in tähän ilkeään tekoon; hän ei vähintäkään arvannut, että tämä Elshöft oli jonkunlaisessa yhteydessä sen Elshöft'in kanssa, joka oli pettänyt Leon äidin ja kovalla vainoomisellaan ollut syyppä siihen, että Leo sai viettää hirmuisen talven ja kenties pysyä vielä kauemman aikaa Huippuvuorien jylhillä seuduilla. Leokin luuli, että halu oman hengen pelastamiseen oli ollut synnä Konrad'in häpeälliseen pakoon, ja hänen ylevämielinen ja anteeksi antamiseen taipunut sydämensä tahtoi mielellään unohtaa tämän pelkurimaisuuden, joka oli Konrad'in itse hukkaan saattamisillaan.

Kun liha oli kylläksi paistunut, herätettiin Elshöft, ja kolmen kesken söivät nyt erokkaamme yksinkertaista, mutta sangen ravitsevaa ruokaansa. Aterioittuaan kaatoivat he yhdistyneisin voimin venheen kumoon, menivät sen alle, peittivät itsensä turkeillaan, asettivat pikkuisen karhun, joka niin ikään oli saanut osan paistista, väliinsä ja nukkuivat häiritsemättä kaiken yötä, kunnes päivä alkoi valjeta, kutsuen heitä uusiin vaipeihin ja ponnistuksiin.

KYMMENES LUKU.

Erokkaat.

Syvällä väikkyi vielä aurinko alipuolella taivaan rantaa, vaikka sen säteet jo alkoivat valaista yön pimeyttä, kun Martti äänekkäästi huutaen herätti kumppaninsa. Hän tiesi paremmin, kuin he, että vielä oli paljon tehtävää, jos mielivät menestyksellä taistella talven kylmyyttä vastaan, eikä vanha Martti ollut se mies, joka saamattomuudesta taikka huolimattomuudesta olisi tämmöisessä tilassa laimin lyönyt mitään tarpeellista varovaisuuden keinoa. Hän huomautti kumppaniansa, että heidän tuli ennen kaikkia hankkia itselleen jonkunlainen varma turvapaikka ja ehdoitteli, että he rakentaisivat samankaltaisen lumimajan kuin Grönlantilaiset käyttävät talven aikana asuntopaikaksi. Sekä Leo että Konrad olivat kohta valmiit ryhtymään työhön. Kuitenkin mainitsi Konrad, että hän Hollannissa ollessaan, jossa hän oli palvellut merimiehenä eräässä laivassa, oli kuullut puhuttavan, että kauvan aikaa sitten muutamat Hollantilaiset valaskalan pyytäjät olivat koettaneet pitää talvea täällä, ja että he sitä varten olivat parsista rakentaneet vahvan tuvan, joka arvattavasti vielä olisi hyvässä kunnossa ja niin muodoin kelpaisi asuntopaikaksi. Sen ohessa esitteli hän, että he koettaisivat etsiä tätä tupaa, joka epäilemättä olisi kaikin puolin parempi, kuin joku lumesta ja jäästä vaillinaisesti kyhätty hökkeli.

"Se olisi hyvä Jumalan sallimus," vastasi Leo — "mutta mitenkä me voisimme löytää tämän turvan? Huippuvuoret ovat laveat, ja, ennenkuin olisimme kulkeneet ne ristin rastin, saattaisimme jo palettua kuoliaaksi taikka nälkään nääntyä."

Vähän aikaa neuvoteltua, päätettiin kuitenkin ruveta tutkimaan edes saaren eteläistä rantaa, jossa ystävämme par'aikaa oleskelivat, ja jossa nähtävästi tuvan pitäisi löytyä, jos semmoinen vaan koskaan oli olemassa ollut.

"Saadaan nähdä!" lausui vanha Martti. "Jos Hollantilaiset kerta tarvitsivat tämmöistä tupaa, rakensivat he sen varmaan semmoiseen paikkaan, josta he kaikkein parhaimmin voivat havaita sivutse kulkevia laivoja, ja jossa he myöskin saivat olla suojassa hirmuisilta pohjois- ja koillismyrskyiltä. Tätä kaksinkertaista tarkoituserää voivat he ainoastaan sillä tapaa saavuttaa, että he rakensivat tupansa jonkun vuoren juurelle, joka siaitsi saaren eteläpuolella. Jos katsomme ympärillemme, näemme täällä kaksi vuorta, toisen oikealla kädellä, toisen vasemmalla. Tuo perimmäinen, joka tuolta etäältä kangastaa, on niin kaukana rannalta, että olisi ilmeinen hulluus asettua sen viereen. Kuulkaat nyt, hyvät ystävät, minä ehdottelisin, että rakentaisimme majamme oikealla kädellä olevalle vuorelle, ja juuri tuon kallion seinän luokse, joka kokonaan suojelee meitä kaikilta pohjan myrskyiltä, ja myöskin yhden kulmansa kautta estää koillistuulen meihin koskemasta. Paikka on epäilemättä kaikkein sukevin koko eteläpuolella, ja minä olisin suuresti erehtynyt, jolleivät nuo tolkkukaat Hollantilaiset olisi ymmärtäneet sitä yhtä hyvin, kuin minä. Jos he kerta ovat rakentaneet jonkun tuvan tänne, seisoo se varmaan tuon kallion seinän äärellä, ja sen vuoksi katson minä parhaaksi, että lähdemme sinne tarkemmin paikkaa tutkimaan. Jos löydämme turvan — on se suuri Jumalan siunaus, josta polvillamme saamme häntä kiittää; vastakohdassa emme rupea laisinkaan enää sitä hakemaan, sillä minä olen vakuutettu siitä, ett'ei se löydy muuallakaan näillä seuduilla. Kaikissa tapauksissa emme ole laimin lyöneet mitään, sillä me rupeamme kohta jällestäpäin rakentamaan omaa majaamme, joka kyllä tulee ahtaaksi ja vaillinaiseksi, mutta sentään varjelee meitä pahemmista kärsimyksistä. Eteenpäin, ystävänäni!"

Ne syyt, joita vanha kokenut perämies toi esiin, olivat niin selvät ja tukevat, ett'ei Leo eikä Konrad voinut sanoa mitään niitä vastaan, vaan alkoivat viipymättä astua hänen neuvomaansa tietä myöden. Puolen hetkeä käytyänsä saapuivat he mainitulle vuorelle, jonka lumiset huiput ja jyrkät kupeet vilkkuen kimalsivat auringon säteissä, ja aloittivat kohta tutkimuksiaan. Martti oli parhaasta päästä ottanut tarkastaaksensa sitä paikkaa, joka oli kallion seinän ja kulman välillä, mutta hänen vaivansa oli varsin turha. Eivät myöskään Leo ja Konrad, jotka kulkivat vuoren rinnettä myöden, löytäneet muuta, kuin lunta, jota tuuli oli mättänyt suuriin kinoksiin, ja palasivat nyt alakuloisena Martin luokse.

"Älkäätkä panko tätä tuoksennekaan, ystävänäni!" lausui Martti heitä lohduttaen. "Minä en ole alusta alkainkaan luullut semmoista tupaa enää löytyvän, koska Hollantilaiset, jotka ovat tunnetut säästäväisyydestänsä ja tyyskyydestänsä, eivät millään muotoa olisi jättäneet sitä tänne, jos he joinkin vaan voivat viedä sen muassaan. Älkäätkä enään koko asiaa ajatelko, vaan auttakaat sen siaan minua, kun luon lumen syrjälle, jotta me saamme perustuksen majallemme. Tämä on kaikkein paras paikka koko rannalla, ja meidän täytyy kaiken mokomin käyttää sitä hyväksemme. Ahkeraan nyt, pojat! Työn nojassa haihtuvat kaikki surut ja synkeät mieli-alat."

Koska vahvaa perustusta varten arvattavasti tarvitsisi tungeksia lumen läpi maahan asti, olivat kolme ystävämme ottaneet mukaansa aironlapoja, joita he aikoivat käyttää lapion asemesta. Ahkerasti kävivät he työhönsä käsiksi, vaikka olivat toivoissaan pettyneet, ja olivat jo hetken perästä kaivaneet syvän aukon lumeen. Mutta maaperä ei tullut vielääkään näkyviin, ja Martti ehdoitteli jo paksua jäälaikkaa perustaksi, kun onneksi juohtui hänen mieleensä koputtaa sitä airolla ja näin koettaa sen kestäväisyyttä. Voimansa takaa hän loukutti sitä airollansa; se jyskyi, särkeyi ja vajosi rotevan perämiehen alta, joka kovasti huutaen katosi syvyyteen.

"Laupias Jumala, Martti!" huusi Leo, kalmeana laskien polvilleen ja katsoa tuijotti mustaan syvänteeseen, johon hänen paras, hänen ainoa ystävänsä oli äkki-arvaamatta pudonnut. Kun hän näin seiso i kyyryllänsä ja tuskissaan väanteli käsiänsä, vaikka hän muutoin oli jäykistynyt, vaalea ja liikkumaton, ikäänkuin kivipatsas, lähestyi Konrad häntä takaapäin, otsa ryppyyn vedettynä, posket ja huulet verettöminä, ja silmät hurjasti mullistuneina. Käsi nostettuna astui hän aivan lähelle Leoa, ja jupisi kolealla, vavahtavalla äänellä: "hauta peittää kaikki, eikä mikään ääni voi koskaan sieltä kuulua. Sinun kunniasi pysyy saastuttamatta, jos hänkin katoo, niinkuin hänen ystävänsä."

Hän kohotti taas kättänsä tavoittaakseen Leoa — jysäys vaan, ja Leo olisi päätähavin sortunut syvänteeseen. Kun häntä ei ensinkään aavistanut, mitkä kauheat ajatukset pyörivät Konradin aivoissa, ei hän myöskään olisi voinut tehdä mitään vastarintaa. Hänen viimeinen hetkensä näkyi jo tulleen, kun Konrad yht'äkkiä heittäysi taaksepäin, lanke si polvilleen lumelle, peitti kasvonsa käsillään ja oihkasi: "ei, minä en voi sitä tehdä! Pakene pois minusta, kiusaaja, ja Sinä Jumala! Jumala! pelasta minua itsestäni! Minun käteni ei saa koskea sinuun, joka äsken pelastit minun kuolemasta!"

Konrad'in ääni muuttui nyt kovaksi nikotukseksi, ja koko hänen ruumiinsa vapisi, ikäänkuin tuulen tuudittelema haavan lehti.

Leo ei pitänyt ollenkaan vaaria Konrad'ista, eipä hän edes ollut kuullut niitä sanoja, joita tämä tapaturmaa oli lausunut. Yhä vielä seiso i hän vaan kyykistyneenä syvänteen äärellä, ja voi hki ääneen, isot kyynelet kalveilla poskillansa.

"Martti! Martti!" hän huusi. "Voi Jumala armahtakoon minua, ja antakoon minulle takaisin kadonnut ystäväni! Martti! Martti! etkös enää kuule minua?"

Kaikki oli hiljallansa, ei mikään ystävällinen ääni vastannut hänen tuimiin huutoihinsa, ja katkerasti itkien heittäysi hän pitkälleen kylmään, jäätyneeseen maahan. Nuorempana oli Leo kuullut kerrottavan, että jäässä usein löytyy isoja halkeamia ja syvänteitä, joita ainoastaan ohut jääkuori peittää, ja jotka välttämättömästi saattavat surman suihin jokaisen, joka varomatta yrittää astumaan niiden yli. Sellaiseen halkeamaan oli, Leon luullen, Martti nyt pudonnut, ja hänen sydämensä oli surusta pakahtumallaan tämän äkkiä tapahtuneen onnettomuuden vuoksi.

Tällä välin oli Konrad jälleen tointunut, ja astui vaaleana, mutta kuitenkin aivan tyynenä Leon puoleen.

"Ylös ystäväni!" hän lausui. "Ällös vaipuko suruhusi! Päivittelemine n ja itkeminen eivät tässä auta mitään — meidän täytyy koettaa pelastaa häntä!"

"Pelastaako häntä?" huusi Leo, ja kavahti kerrallaan pystyyn. "Hei, Konrad, sinä saatat minun takaisin henkiin! Luuletkos olevan mahdollista pelastaa häntä?"

"Niin minä kumminkin toivon!" vastasi Konrad. "Tämä jäähalkeama ei ole kukaties peräti syvä, ja, jos me ahkerasti luomme jään ja lumen syrjälle, voimme kenties päästä sen pohjaan! Meidän tulee kumminkin koettaa sitä."

Kuumeen tapaisella innolla tarttui nyt Leo airoonsa, ja aloitti, mitään hiiskumatta, työtänsä. Jäät ja lumet lensivät ilmaan; mutta yht'äkkiä herkesi hän työstänsä, ja seiso i hengittämättä, ikäänkuin halvautuneena.

"Leo, Konrad! Hei, ystäväni, kuinka jaksatte?" kaikkui syvänteestä ääni, johon Leo riemuhuudolla vastasi.

"Hän elää! Suuri Jumala, hän elää!" hän lausui, ja hänen silmänsä loistivat kirikkaasti, kun hän kiitollisuutta täynnänsä loi ne taivasta kohden. "Martti, oletko aivan vahingoittumatta? Mitenkä voimme kaikkein parhaimmin auttaa sinua?"

"Vähäisen sahjaantunut ja rusementunut minä kyllä olen," vastasi ääni — "mutta en ole kuitenkaan jalkojani taittanut, ja tainnoksista olen kokonaan vironnut. Makasinko jo kauvankin täällä?"

"Ei ikään — tuskin viisi taikka kymmenen minuuttia," vastasi Leo. "Mutta kuinka voimme nyt auttaa teitä? Laskenko minä alas köyden, vai luommeko, Konrad ja minä, lumen syrjälle, että pääsemme teidän luoksenne?"

"Ei kumpaakaan, poikaseni," vastasi Martti. "Syrjäy vaan ensiksi aukolta, että vähäisen päivän valo voi päästä tänne. Nykyjään voin minä varsin hyvin, vaikk'en oikein ymmärrä, mitä minun on ajattelemine n tästä luolasta."

Leo astui nyt muutamia askelia taaksepäin, ja odotti malttavaisesti uusia käskyjä syvänteestä. "Oi Konrad," lausui hän tälle, "mikä suuri Jumalan armo, että uskollinen, rehellinen ystävämm e on saanut

jäädä eloon! Ilman hänettä, ilman hänen kokemuksettansa ja avuttansa emme voisi koskaan päästä takaisin meidän isänmaahamme, vaan nääntyisimme varmaan täällä surkeaan kuolemaan!"

"Aivan niin, Leo, ja myöskin minä kiitän Jumalaa sisimmästä sydämeni pohjasta!" vastasi Konrad. "Sinä et voi aavistaa mitenkä — mutta tosiansa, Jumala on tänä hirmuisena hetkenä säilyttänyt minulle enemmän, kuin sinulle, ja sinullekin enemmän, kuin itse luulet. Mutta nyt minä vannon sinulle, ett'ei milloinkaan vast'edes kiusaaja saa minua valtoihinsa, ja käteni ja omatuntoni pysyvät tästä lähin puhtaana, vaikka minun täytyisi kuolla siitä!"

"Miksi sinä näin puhut? Mikä sinun on, Konrad?" kysyi kummastuen Leo, jok'ei voinut ymmärtää kumppaninsa himmeitä sanoja. "Mikä sinun on kiusaukseen saattanut?"

"Paha sisuni, hyvä ystävä!" vastasi Konrad. "Mutta ollaan nyt siitä puhumatta — vast'edes saat sinä tietää kaikki, ja silloin, niin minä toivon, annat sinä minulle anteeksi, kun näet, että suon hyvää sinulle. Hiljaa nyt — minä kuulen taas Martin äänen."

Todellakin kuului taas Martin ääni syvänteestä, ja molemmat nuorukaiset lähestyivät nopeasti aukkoa.

"Mitä tahdotte, Martti?" kysyi Leo. "Kuulkaat, ystävät," vastasi perämies — "Minä luulen löytäneeni sen tuvan, josta Konrad äsken puhui. Kumminkin olen minä nyt jossakin salvoksessa, ja, sitä myöden kuin tässä hämärässä voin selittää, näyttää kaikki olevan hyvässä kunnossa. Kas, tuolla on ovikin — kukaties saa sen auki!"

Samalla kuului syvänteestä kova kolkutus, joka kuitenkin vähän ajan takaa kokonaan taukosi.

"Ei se käy päinsä," huusi Martti. "sitä ei voi avata kuin ulkoapäin, sillä isot lumi-joukot, jotka ovat sen edessä, estävät minua sitä liikuttamasta. Mutta nyt on varmaa, ystäväni, että tämä tupa on juuri se, jonka Hollantilaiset rakensivat, ja tällainen löytö palkitsee yltäkyllin minun mustelmani ja jäsenteni pakotuksen. Tämä näyttää olevan aivan vahva rakennus, ja minä luulen, että kiekahdin tänne juuri takan torven kautta. Kuulkaat — menkää nyt kymmenen jalkaa aukolta lounaasenpäin, ja luokaat sieltä voimanne takaa lumi syrjälle. Kun olette päässeet kylläksi syvälle, tulette varmaan oven kohdalle, ja sillä tapaa voimme saada sen auki. Ensiksi katson kuitenkin vähän ympärilleni, josko minäkin voisin täällä jotain toimittaa. Heittäkää sentähden minulle yksi airo!"

Tuota pikaa tehtiin hänen tahtonsa, ja riuheasti alkoivat Konrad ja Leo kaivaa juuri siltä kohdalta, jonka Martti oli heille neuvonut. Heillä oli kyllä paljon vastuksia, sillä välistä tuli heidän tunkea aivan kehkeiden lumikerrosten lävitse, välistä ilmestyi heidän eteensä isoja, yhteen liittyneitä jäälohkoja, joista heidän aironsa kalahtaen kalpistuivat. Mutta heidän väsymättömät ponnistuksensa voittivat kuitenkin kaikki esteet, ja kahden hetken perästä havaitsivat he iloksensa, että olivat päässeet vallan lähelle Marttia. Nyt kuului myöskin kova, yhtämittäinen koputus siltä kulmalta, jossa he luulivat oven olevan, ja he päättivät siitä, että Marttikin jännitti voimiansa vapauttaakseen itseänsä.

"Meidän tulee nyt kääntyä sivullepäin, koska nähtävästi jo olemme tulleet kylliksi syvälle," lausui Konrad. "Ryhdy sinäkin Leo, siihen!"

"Ei vielä, ei vielä," vastasi tämä, "ei ole luultavaa, että tupa olisi rakennettu lumelle, emmekä siis saa muuttaa suuntaa, ennenkuin pääsemme maahan asti."

Konrad katsoi Leon väitteitä oikeiksi, ja molemmat nuorukaiset rupesivat uudestaan kaivamaan. Muutamien minuuttien perästä alkoi jäätynyt maa ilmaantua, ja Leo näki siis arvelunsa olleen aivan oikean.

"Nyt oikeallepäin!" hän riemuitsi. "Lumikerros, joka eroittaa meidän Martista, ei voi olla kuin toista jalkaa paksu!"

Sen siaan että he olisivat ruvenneet ylhäältä tunkemaan tämän lumikerroksen läpi, koversivat he sitä altapäin siinä toivossa, että se pian oman painonsa kautta rotkahtaisi maahan. Todellakin luonnistui heidän yrityksensä ennen pitkää. Koko lumiseinä alkoi hetkua, muutamia vähempiä lumilohkareita kapsahti jo alas, ja hädin tuskin kerkesivät molemmat nuorukaiset hypähtämään syrjälle, päästäksensä lumijoukkojen alta, kun yht'äkkiä nämät romahtivat maahan, ja samalla jalan paksu, parsista tehty ovi, joka viimein antoi perään Martin sysäyksistä, lensi selälleen.

Muutamia silmänräpäyksiä kului, ennenkuin taas yhdistetyt ystävät saivat nähdä toinen toisensa, sillä höllä, vahvasti tuoksuva lumi peitti kaikki, ikäänkuin synkeä sumu. Mutta, kun ilma taas selkeni, seisoivat vanha Martti ja molemmat nuorukaiset vastakkain, ja ilopäissään heittäysi Leo jalon ystävänsä avoimeen syliin. Vaan Konrad seiso iänetönä heidän vieressänsä, kyynel-silmin heitä katsoen.

"Oi Jumala," sanoi hän hiljalleen — "kuinka minä hartaasti kiitän Sinua, että olet antanut minun elää tänä hetkenä. Minä olen nyt iloa täynnä — mutta mitkä hirmuiset omatunnon vaivat olisivat kalvaneet minun sydäntäni, jollen olisi kestänyt tuota kiusausta! Ei, ei, eivät milloinkaan enää semmoiset ajatukset saa jalan sias minun sydämessäni!"

"Noh, Konrad, etkös sinä ole ensinkään iloinen siitä, että jälleen olemme tavanneet toinen toisemme?" kysyi Martti, keskeyttäen Konrad'in mietteitä.

"Kaikesta sydämestäni minä iloitsen!" vastasi Konrad, ja lähestyi häntä vilkkaasti, pusertaakseen hänen ystävällisesti ojennettua kättänsä. "Minä riemuitsen, ikäänkuin itse olisin tullut kuolemasta pelastetuksi!"

"Hyvä, ystäväni, onhan sinusta siis lopulta tullut kunnon kumppani meille, vaikka minä alusta sitä epäilin," lausui Martti, ja taputti ystävällisesti Konrad'ia olkapäälle. "Sinun vilpitön intosi tänään on kylläksi palkinnut konnan työsi, eikä milloinkaan saa meidän keskenämme puhe syntyä siitä, että jätit meidän pulaan. Jääköön se iki päiviksi unhotuksiin, ja eläkäämme täällä hyvässä sovussa, kunnes tulevana kesänä pääsemme takaisin isänmaahamme. Olkaat huoleti, ystäväni — koska olemme löytäneet tämän oivallisen tuvan, en minä enää pelkää talvea, vaan toivon, että Jumalan avulla voimme helposti kestää sen ankaruutta. Sanomattoman tärkeä oli todellakin tämä löytö, ja nyt kun päivän valo voi hyvin tunkea sen sisään, voimme tarkemmin sitä tutkia!"

Erokkaamme astuivat nyt isojen lumijoukkojen ylitse tupaan, ja pikainen, mutta tarkka tutkimus vakuutti heitä pian siitä, ett'ei parempaa asuntopaikkaa olisi voinut näillä seuduin toivoa itselleen. Vaikka arvattavasti monta vuotta oli kulunut siitä, kuin ihmisjalka oli sen permantoa polkenut, oli se kuitenkin aivan eheä, sillä lumi, joka vuosien kuluessa oli kertynyt sen päälle, oli suojellut sitä ilman kaikkia turmelevasta vaikutuksesta. Toisessa päässä oli siinä hyvin mukava, keittämistä ja paahtamista varten kudottu kiuvas, ja eräästä vara-paikasta löysi Leo ison läjän hiiliä ja halkoja, joita Hollantilaiset nähtävästi tahallansa olivat lähtiessään jättäneet sinne, noudattaen jotakin sääliväisyyden tuntoa, joka nyt kantoi hyviä hedelmiä. Muutoin se oli jotensakin tyhjä. Ainoastaan jykeä laivan hirsien pirstaleista kokoon kyhätty pöytä ja kaksi yhtä yksinkertaisesti tehtyä tuolia nähtiin sen seinuksilla. Toisessa päässä oli tuvassa rautainen takka, ja juuri sen torven kautta oli Martti, onnellisesti kyllä, tehnyt äkillisen matkansa. Niinkuin muutamat varustukset vielä todistivat, oli tätä takkaa käytetty lihan ja kalan savuttamista varten, ja Martti muistutti, että heidän nytkin varsin hyvin sopisi käyttää sitä samalla tapaa, koska heillä oli vielä runsaasti karhun lihaa jäljellä. Heti päätettiin hankkia tapetun emäkarhun tähteet sinne, paloittelalla ne ja panna ne takan torveen savuttumaan. Sen ohessa katsoivat he parhaaksi tappaa pennun, kosk'eivät muutoin voisi saada kylläksi ruoka-aineita pitkän ja kovan talven tarpeeksi, niinkuin myöskin tuoda venheen likemmäksi tupaa ja hädin tullen hakata sen polttopuiksi. Nyt viritti Martti välkkyvän valkean takkaan, katti tämän, estääkseen lämmintä ilmaan haihtumasta, rautaisella juskalla, jonka he löysivät laattialta, pani savi-astian, joka niin ikään oli aivan eheänä maannut eräässä nurkassa, täyteen lunta, nosti sen takan arinalle, ja kantoi molempain nuorukaisten avulla, karhun lihan tupaan. Muutamia palasia siitä pantiin savi-astiaan, jossa tällä välin lumi oli sulanut vedeksi, ja sen kiehuessa lähti Martti venheelle, pientä karhua tappaaksensa.

Kun hän palasi tästä ikävästä toimesta, johon ainoastaan kova pakko oli hänen saattanut, liha oli jo kypsynyt, ja erokkaamme söivät nyt yksinkertaisia, mutta terveellistä ruokaansa, suuresti kiittäen Jumalaa, joka sinä päivänä runsaasti oli antanut heille apunsa. Tupa oli nyt aivan lämmin, ja nauraen arveli Martti, että, jos asiat vast'edeskin pysyisivät niin hyvällä kannalla, moni ihmisraukka heidän isänmaassansa, jolta puuttui sekä valkea takasta että karhun liha pöydältä, varmaan mielellään vaihtaisi elämänsä tähän.

"Mutta," lisäsi hän vakavasti — "emme kuitenkaan vielä voi tietää mitä vaivoja ja kärsimyksiä saamme kestää. Kun kerran sydän-talvi hirmuisin pakkasineen ja kovin tuiskuineen tulee, taitaisi sentään olla harvakselta niitä, jotka kadehtisivat meiltä kohtaloamme!"

"Kävi miten kävi," lausui Leo, "epätoivoon emme milloinkaan heittäy. Jumalan apu ei puutu meiltä koskaan, sen takaa siunaus, jonka minun äitini minun kotoa lähteissäni antoi minulle. Voi, Martti, kuinka onneton minä nyt olisin, jos kaikissa kärsimyksissä, jotka kohtaavat meitä täällä, minun vielä lisäksi täytyisi kärsiä pahan omatunnon kalvavia kipuja! Todellakin oli hyvä, että veljeni tuolla lipulla ilmoitti minulle äitini suostumuksen!"

"Se oli varsin hyvä ajatus!" lausui Martti. "Äidin siunaus tuopi aina onnea lapsille, ja minä luulen varmaan, että sinun äitisi siunaus on avannut meille tien tälle tuvalle. Turvatkaamme ainiaan siihen, ja Jumala on meitä auttava!"

Konrad ei sanonut mitään — mutta, ennenkuin hän sinä iltana pani maata, lupasi hän vielä kerran Jumalalle, ett'ei hän koskaan enää poikkeisi oikeuden poluilta, ja lausui hiljasti itsekseen: "jos kerran onnellisesti pääsemme takaisin Bremen'iin, tahdon minä näyttää teille, Martille ja Leolle, että minunkin

rinnassani sykkii rehellinen sydän. Sinä olet pelastanut henkeni, Leo; on kumminkin tulevaisuus todistava, ett'en ole aivan kiittämätön sinua kohtaan!"

YHDESTOISTA LUKU.

Katteini Bertram

Vaikea, vaivaloinen ja suruisa oli se elämä, jota retkeiliämme viettivät Huippuvuorien jymeillä seuduilla. Yksitoikkoisesti ja vitkalleen vierivät päivät, taikka oikeammin yöt toinen toisensa perästä, ja ainoastaan harvoin tuotti karhun taikka peuran ja hylkeen ajo jonkunlaista vaihetusta heidän ikävyydessänsä. Niin kauvan kuin vuoden aika vielä oli jotensakin lauhkea, käyttivät he sitä kulkemiseen ympäri saarta, hankkiaksensa itselleen elatus-aineita, ja semminkin haproja, jotka paikottain lumen alla kasvan rehoittivat. Kaikeksi onneksi olivat he jälleen löytäneet pyssynsä, ja venheessä, joka nyt oli tuotu likemmäksi tupaa, oli ollut kylliksi kruutia ja lyijyä, jottei heidän tarvinnut pelätä mitään ampuvarojen puutetta. Ilman näitä olisi heidän toimeen-tulonsa ollut kovin täpärällä, koska he parhaasta päästä saivat elatuksensa niistä eläimistä, jotka aika ajoin yhtyivät heidän tiellensä. Vanhan Martin mielestä oli tuo heille suureksi hyödyksi, kun heidän joka päivä piti tekemän erämatkoja. "Sillä," lausui hän, "jos meillä olisi kylliksi ruokavaroja, olisimme luultavasti liian hitaat ja laiskat tekemään matkoja saarella, vaikka ainoastaan jokapäiväinen liikkuminen ulkona voi pitää jäsenemme noreina ja terveytemme hyvässä kunnossa."

Kun ei ollut otuksia heidän tarjonansa, kävivät he pitkin rantoja ja keräsivät itselleen vesiajo-hakoja ja haaksihylkyjä polttopuiksi. Varsin kosolta löytyikin näitä, vaikka heidän usein suurella vaivalla täytyi kaivaa ne esiin syvältä lumesta. Monta halko-taakkaa kannettiin jo heidän selässsänsä kotiin, samassa varapaikassa säilytettäväksi, josta hiiliä oli löydetty.

"Mitä enemmän halkoja meillä on, ystäväni, sitä paremmin voimme tulla toimeen täällä," lausui Martti useat kerrat, kun he, isot taakat hartioillansa, tulla kässäilivät kotiin. "Tähän asti ei ole pakkaneen juuri haittanut meitä — mutta ennen pitkää saatte nähdä, mitä talvi jäämerellä on. Kauvan meidän ei enää tarvitse sitä odottaa!"

Martti olikin oikeassa. Lokakuun alkupuolella syntyi ankara pakkaneen, joka päivä päivältä muuttui yhä tuimemmaksi. Vaikka he lämmittivät tuota hyvällä paikalla olevaa ja muutoin hyvin varustettua tupaansa niin kovasti, että rautainen takka yhtenänsä tulipunaisena hohti, eivät he sittenkään voineet saada sitä enää mieltänsä myöden lämpimäksi. Ainoastaan takan kohdalla tarkeni jokseenkin hyvin. Vaikka valkea öin päivin siinä räiskyi, tunkeusi kuitenkin pakkaneen niin vahvasti seinän raoista sisään, että kaikki vetevät aineet, jotka eivät olleet aivan likellä takkaa, hyytyivät. Kun he avasivat oven, vaikka vaan silmänräpäykseksi, kävi tupa kohta niin kylmäksi, että siinä olevat vesihöyryt tuota pikaa muuttuivat lumi-hiuteiksi, jotka heijuen laskivat laattialle. Ulkona oli tietysti vielä kamalampi. Henki meni kohta härmäksi, kun se sekaantui ilmaan, ja heidän täytyi erittäin huolellisesti verhota itseään turkillansa, voidakseen jotenkin hyvin kestää pakkasen hirmuisia vaikutuksia. Matkoilla oli heidän aina yhdessä ryhmässä kulkeminen, että saattoivat toisilleen ilmoittaa, kun joltakulta nenä taikka sormia oli paleltunut. Tämän havaitsivat kyllä toiset niiden vaaleasta väristä, mutta itse olisi jokaisen ollut mahdolloin sitä huomata, ennenkuin kaikki apu olisi ollut turha. Pari kourallista lunta, jolla vioittuneita ruumiin-jäseniä aika lailla hierottiin, saattoi ne sentään aina kuntoihinsa.

Yhä huonommaksi kävi ystäviemme tila, kun Lokakuun keskipaikoilla aurinko meni kokonaan näkymättömiin, vasta pitkän ajan perästä taas ilmaantuaksensa. Synkkämielisinä kaipasivat he sen ystävällistä valoa, jota eivät pohjois-taivaan vilkkuvat tähdet ja soilehtivat revontulet likimainkaan palkinneet. Marraskuulla kiihtyi pakkaneen korkeimmilleen, jotta ystävämmme tuvassansakin ainoastaan sillä tapaa voivat pysyä jähmettymättä, että he täydelleen peittivät itsensä turkeillaan ja tapettuun karhuin taljoilla, ja jalat vasten tulikuumaa takkaa istuivat taajassa toistensa vieressä. Ulkona ei voitu juuri ollenkaan kulkea, eikä metsästämistä tähän aikaan ajateltukaan. Saadakseen sentään vähäisen liikkua, juoksivat he välistä noin puolen hetkeä taikka vähemmin tuvan ympäri, siksi kuin ei enään kova juokseminen eivätkä heidän paksut turkkinsa voineet torjua kylmää heistä, jolloin he tuota hätää puikahtivat sisään. Todellakin oli suuri onni, että he aikansa olivat pitäneet murhetta elatus-aineista ja polttopuista, joitten puutteessa he ennen pitkää olisivat nääntyneet nälkään taikka kylmään kuolleet.

Kuitenkin — päivä kului toisensa perästä, ilma muuttui leutosammaksi, ja Tammikuun loppupuolella alkoi taivaan rannalla ilmestyvä päivän valo huojentaa heidän sydäntänsä. Aurinko oli pian palaava. Neljä viikkoa myöhemmin tuli todellakin jo sen ylireuna näkyviin, ja riemuhuudoilla tervehtivät ystävämme tämän vanhan tähden ilmaantumista. Maaliskuulla alkoivat he taas käydä otustelemassa, kovin huventuneita ruoka-varojansa kartuttaakseen, ja onni soi heille jääkarhun ja muutamia hylkeitä. Nyt oli heille taas pitkäksi aikaa ruoka-aineita, ja levollisina saivat he odottaa niitä aikoja, jolloin valaskalan pyytäjien laivat uudestaan alkoivat saapua Huippuvuorien rannikoille. Vaikka vaaroja ja kärsimyksiä oli ollut yltäkyllin, olivat ystävämme sentään kaiken aikaa pysyneet terveinä, josta heidän etupäässä tuli kiittää taivasta ja Martin viisaita, moninaisia neuvoja ja opetuksia.

Koko ajan oli Konrad jalolla ja urhoollisella käytöksellä koettanut sovittaa entisiä rikoksiansa, ja kerran hänen onnistuikin pelastaa sen henki, jonka hän alusta oli aikonut surmata. Hän riisti nimittäin Leon jääkarhun kämmenistä, jotka jo syleilivät häntä kuolemaksi — ja siitä hetkestä asti pitivät Martti ja Leo häntä täydelleen veljenänsä.

Huhtikuu meni ohitse, Toukokuu niin ikään, ilma muuttui yhä lempeämmäksi, ne äärettömän isot jääjoukot, joiden päähän ei mikään silmä kantanut, lohkesivat tuulen ja virtojen ajeltaviksi möhkäleiksi, ja avoinna välkkyi väljä meri, jota ystävämme tuska sydämessä alituiseen katselivat, tähystellen laivoja, jotka päästäisivät heidän heidän pitkästä vankeudestansa. Usein he jo riemastuivat, kun pitivät jotakin valkoista, ilman rannalla nousevaa pilven kaunaa purjehtivan laivan hajotetuina purjeina ja yhtä usein muuttui heidän ilonsa suruksi, kun he vähän ajan perästä havaitsivat, että toivottaret olivat pahoin heitä pettäneet. Suurin parvin vesilinnut jo tulla sinkuivat, näillä kaukaisilla rannikoilla pesiänsä rakentaakseen; meressä vilisi kaikenlaisia kaloja, jotka näyttivät iloitsevan lauhkeammasta vuodenajasta; valaskalat ja delphiinit paineskelivät ilakoiten viheriöillä aalloilla; mutta ei mitään laivaa vielä näkynyt, ei mikään tuulessa hilpeästi liehuva lippu ilmoittanut heille, että vapauttamisen hetki vihdoinkin oli tullut.

"He luulevat meitä turpeen alaisiksi!" lausui Leo sortuvalla äänellä. "Ei kukaan tule meitä noutamaan, ja vielä kerta pitää meidän kestämän tämän pitkän, hirmuisen pohjois-talven kaikki kauhut! Armas äitini!"

"Kärsimystä!" vastasi Martti lohduttaen. "Katteini Bertram on kunnan mies, ja hän toimittaa varmaan, että tullaan meitä noutamaan. Lukemattoman monet tapaukset ovat voineet viivyttää heidän matkaansa jäämerellä, eikä olekaan vielä valaskalan pyynnille sopiva aika käsissä. Ennen Kesäkuun keskipaikkoja meidän ei sovi heitä odottaa."

Uudet toiveet — uudet surut. Laiva ilmestyi taivaan rannalla — tällä kertaa oikein todellinen laiva, eikä mikään erehtyminen nyt ollut mahdollinen, ja ystävämme itkivät ilosta, hartaasti toisiansa syleillen. Mutta voi! pian katosi laiva näkyvistä, ja heidän ilonsa muuttui haikeaksi suruksi.

"Hän ei tule!" lausuivat alakuloisesti Leo ja Konrad.

"Hän tulee!" vastasi Martti vakavasti — "jollei hän jo ole mennyt mättäänsä. Katteini Bertram ei voi jättää meitä."

Päivät päätätysten seisoivat ystävämme rannalla, kauvas merelle päin katsoen, saadakseen nähdä jonkun laivan tulevan. Kesäkuun neljästoista päivä tuli, ja Marttikin pudisti nyt päätänsä.

"Hyvät ystävät," lausui hän, ennenkuin he illalla panivat maata, "aika on jo tullut, jolloin voimme auttaa itseämme. Venheemme on jotenkin hyvässä kunnossa. Huomenna lykkäämme sen vesille, ja soudamme rohkeasti aavalle merelle. Etelämpänä löytynee jo valaskalan pyytäjiä, ja, jollei Jumalan apu meiltä puutu, voimme epäilemättä onnellisesti päästä heidän luoksensa. Katteini Bertram'ista minä en enää toivo mitään, olkoonpa hänen viipymiseensä mikä syy hyvänsä. Mitä te tästä arvellette? Tahdotteko ruveta matkalle?"

"Tahdomme kyllä!" vastasivat Leo ja Konrad. "Meidän tulee koettaa kaikki, päästäksemme tästä vankeudesta, jossa emme enää voisi viettää tulevaa talvea."

"Olkoon menneeksi, Jumalan nimeen me lähdemme!" lausui Martti. "Laittakaat itsenne siis valmiiksi huomiseksi!"

Jos ihminen kerta kovassa hädässä ollessaan on tehnyt lujan päätöksen, jota hän pitää oikeana ja hyvänä, tuntuu hänen sydämensä jo huokeammaksi, ja toivoa täynnänsä lähtee hän tulevaisuutensa tunteettomia teitä polkemaan. Niin kävi nytkin ystäviemme. Se raskas kuorma, jonka tuskaloinen odottaminen ja useasti pettyneet toiveet olivat laskeneet heidän hartioilleensa, poistui nyt heistä, ja pitkästä ajasta nauttivat he ensimmäisen kerran levollista ja virvoittavaa unta. Päivän valjetessa heräsi Martti yht'äkkiä unestansa, ja kavahti seisaalleen. Hän oli kuullut ihmis-ääniä, mutta siinä luulossa, että Leo taikka Konrad oli puhunut unissaan, pani hän uudestaan maata. Tuskin kerkesi hän ummistaa

silmiänsä, ennenkuin hän uudestaan kuuli ääniä, tällä kertaa varmaan aivan outoja, ja samalla ruvettiin ovea kolkuttamaan.

"Suuri Jumala!" huudahti Martti, ja hypähti iloissansa pystyyn — "Leo, Konrad, paikalla ylös! Meidän pelastajamme ovat tulleet!"

Molemmat nuorukaiset heräsivät kohta, ja olivat tuota pikaa pystyssä. Ovi aukaistiin, ja lausuen: "kiitos Jumalan, he ovat elossa!" astui katteini Bertram riemuiten tupaan. Martti heittäysi hänen avoimeen syliinsä, Leo ja Konrad milloin itkivät milloin nauroivat tästä äkki-arvaamatta tapahtuneesta pelastuksesta, ja ulkona kajahuttivat ilmoja raikkailla, iloisilla "hurraa"-huudoilla, ne merimiehet, jotka olivat soutaneet katteinin maihin, ja auttaneet häntä, kun hän etsi erokkaitamme.

Melkoinen aika kului, ennenkuin ystävämme voivat toinen toisellensa ilmoittaa voimakkaita, äkillisestä ilosta kuohuvia tunteitansa. Vihdoin viimein ryhdyttiin selityksiin ja kertomuksiin, ja kummastuen kuunteli katteini Bertram, kun vanha Martti kuvaili kaikkia kärsimyksiä ja vaivoja, joita he Jumalan avulla onnellisesti olivat kestäneet. Ennen kaikkia kysyi Leo, elivätkö hänen äitinsä ja veljensä vielä, ja vilkkaasti sykki hänen sydämensä, kun hän kuuli, että molemmat olivat elossa, ja lujasti toivoivat saadakseen vielä nähdä häntä kodissansa. Katteini itse oli vahvistanut heitä heidän toivossansa, koska hän oli aivan varma siitä, että vanha Martti, jahka hän vaan kerta oli päässyt eheänä jääkarhun kämmenistä, kyllä keksisi neuvoja, voidakseen kestää Huippuvuorien ankaraa talvea. Katteini kertoi vielä, että, kuten Martti oli arvannut, mennä vuonna tuo hirmuinen myrsky oli ajanut Delphiini'n eteläänpäin, ja että silloisella myöhäisellä vuodenajalla olisi ollut aivan mahdotonta edes yrittää heitä pelastamaan. Mutta Bremen'iin tultuansa oli hän kohta antanut laivan isännälle täydellisen kertomuksen onnettomasta tapauksesta, niinkuin myös sanonut itsensä olevan vakuutetun siitä, että sekä Martti että Leo ja Konrad vielä elivät. Herra Melchior Rankendorf oli silloin heti luvannut, että hän tulevana vuonna, kun vaan merenliike oli alkanut, lähettäisi laivan heitä Huippuvuorilta noutamaan. Maaliskuun loppupuolella oli hän lähtenyt matkalle, vaikka vastaiset tuulet ja kovat myrskyt, joiden käsissä hänen oli koko aika täytynyt taistella, olivat suuresti viivyttäneet hänen tuloansa. Asian-ajaja Liborius oli hänen kauttansa lähettänyt Leolle sanoman, että asiat kotona olivat hyvällä kannalla, ja ett'ei tuo konnamainen Elshöft enää voinut vahingoittaa hänen äitiänsä, koska Jumala oli kutsunut hänen toiseen maailmaan vastaamaan rikoksistansa.

Kun Konrad kuuli isänsä nimeä mainittavan, hän punehtui ja vaaleni, mutta äkisti kääntyen toisapäin, esti hän toiset sitä havaitsemasta. Ei Martti eikä Leo puhunut mitään Konrad'in omista vehkeistä, kuinka hän, jättäen heidän rannalle, oli koettanut venheellä pelastaa henkensä; ei näistä mistäkään virkattu sanaakaan, ja asia olisikin iki päiviksi saattanut Konrad'in noitten jäykkien, mutta perin rehellisten merimiesten ylenkatseen alaiseksi. Sen siaan pusersi Martti ystävällisesti hänen kättänsä, ja lausui hiljasti: "ole huoleti, Konrad! Kaikki, mitä täällä on tapahtunut, jääköön kuuksi päiväksi unhotuksiin, sillä sinun kunnollinen käytöksesi meidän täällä ollessamme on tehnyt meidän sinun ainaisiksi ystäviksesi!"

Sydän heltyneenä vastasi Konrad: "minä kiitän teitä, jalo Martti! Kun tulemme takaisin Bremen'iin, saatte nähdä, ett'ei teillä ole uskollisempaa, rehellisempää ystävää, kuin Konrad Elshöft. Sen tahdon näyttää teille!"

Tällä välin olivat katteini Bertram ja hänen saattajansa ruvenneet hankkimaan saarelta lähtöänsä. Kaikki ystäviemme tavarat vietiin rantaan, ja ainoastaan halot jätettiin tupaan, että, jos vast'edes näillä seuduilla joku laiva joutuisi haaksirikkoon, onnettomat merimiehet saisivat käyttää niitä eduksensa. Katteini Bertram lupasi vielä lisätä tähän pari sataa naulaa merihiiliä, ja vasta nyt menivät kaikki venheelle, vähän ajan perästä saapuakseen Delphiini'in.

Martti oli jäykkä, karkeanluontoinen ja terästynyt merimies — mutta, kun hän taas nousi oivallisen laivan kannelle, josta hän kauvan aikaa oli ollut eroitettuna, kun hän näki kaikki vanhasta perin tutut esineet, jotka olivat tulleet hänelle rakkaiksi, mieluisiksi, kun hän autti peräsimen rattaalle ja tarttui sen puola-puihin, ikäänkuin olisi hän vahvalla käden-puristuksella tervehtinyt rakasta, kauvan poissa viipynyttä ystävää — silloin joutui hän tunteittensa voitteesen, ja kyynel, todellinen kyynel valui hänen ruskeille, rypistyneille poskillensa. Leo ja Konrad itkivät myöskin; mutta heidän kyynelensä todistivat, että heidän sydämensä olivat täynnänsä iloa ja kiitollisuutta heidän taivaallista Pelastajaansa kohtaan. Kummallisella tavalla oli Jumala varjellut heitä, runsaasti antanut heille siunauksensa heidän kovissa kärsimyksissään. Siitä yksistään olisi heidän tullut kaikkina elin-päivinänsä kiittää Häntä; vaan kuitenkin oli Leo ennen pitkää vielä suuremmassa määrässä näkevä Hänen hyvyyttänsä, kuitenkin oli hän havaitseva, että se seikka, joka oli pakoittanut hänen pitkäksi aikaa lähtemään kodistansa, ja jota hän oli pitänyt kovana onnettomuutena, se juuri oli häntä saattava niin onnelliseksi, ett'ei hän olisi voinut sitä aavistaakaan.

Näin me ymmärtämättömät ja lyhyt-näköiset ihmiset usein pidämme ansaitsemattomana rangaistuksena mitä Jumala viisaitten, käsittämättömien päätöstensä mukaan on säätänyt meille

pelastukseksi ja onneksi.

Ei rakkauden ja laupeuden Jumala koskaan liian kovasti meitä koeta.

KAHDESTOISTA LUKU.

Loppu.

Oli ihana syys-ilta. Purjeet leveinä lähestyi eräs laiva vitkoin rantaa, jonka ylimmäisestä kohdasta soma, viiniköynnösten verhoilema huone ystävällisesti haamoitti. Kun laiva oli tullut noin puolen peninkulman päähän rannasta, laskettiin venhe mereen, ja rehevä nuorukainen, jonka silmät sädehtivät ilosta, hyppäsi taitavasti siihen. Vanhanlätäinen mies seurasi häntä vähän hitaammin, ja istuutui venheen perän puolelle, mutta nuorukainen tarttui airoihin, ja alkoi kiireesti soutaa.

"Onnea matkalle!" kuului laivan kannalta ääni. "Toivon pian saavani kuulla jotain teistä!"

"Sen te varmaan saatte, katteini Bertram," vastasi vanhanlätäinen mies venheestä. "Ennen kahdeksan päivän kuluttua tulemme Bremen'iin palkkojamme perimään. Eläkää terveenä siksi!"

Lujat "hurraa" huudot kajahuttivat ilmoja molempain lähtevien kunniaksi; sitten muutti Delphiini suuntaansa, ja lensi, vaikka se oli kovassa lastissa, linnun nopeudella Weser-joen suuta kohden.

Venhe, jonka kuljettajat suosiollinen lusia on varmaan tuntenut entisiksi ystäviksensä, viilsi joutuisaan aaltoja, ja laski rantaan juuri siihen kohtaan, jossa tuo pikkuinen huone siaitsi. Pian karskui hiekka venheen alla; Martti hyppäsi rantaan, pani venheen kiinni paaluun, ja ojensi kättänsä nuorelle ystävälleen, joka kiireesti seurasi häntä.

"Terve tultuasi isänmaahan, Leo!" lausui hän sydämellisesti. "Oli suuri Jumalan armo, että me kerran vielä saimme nähdä sen jälleen. Kuinka äitisi on riemuitseva, kun hän taas saa syleillä kauvan kaivattua poikaansa!"

"Totta tosiansa, Martti!" vastasi Leo, ja hänen äänensä vavahti ilosta. "Entä Vilho! Hän en epäilemättä kotona, koska minä näen vanhan, rakkaan venheeni, jolla ennen aina lähdin kalaan, hilpeästi heiluvan aalloilla. Kuitenkin minä vapisen! Voi, jospa äitini vaan olisi elossa!"

"Älä sitä ensinkään epäile, poikaseni!" vastasi Martti vakavasti, kun he astuivat vierimää ylöspäin. "Muutamia silmänräpäyksiä vaan, ja sinä lepääät hänen povellansa. Kas, täältä näkee jo huoneen!"

Leo kiiruhti askeliansa; hän hengitti taajaan, hänen poskensa hohtivat, hänen silmänsä säihkyivät ja hänen sydäntänsä sykähteli vilkkaasti, kun hän ajatteli pian lähestyvää onneansa. Huoneessa oli kaikki hiljallansa; kaikki sen ympärillä oli pysynyt entisellään. Ainoastaan viini-köynnökset, jotka verhoilivat laskevan auringon kullassa kiiltäviä ikkunoita, olivat yhä muhkeammiksi versoneet. Huoneen ovi oli auki, niinkuin myöskin yksi ikkuna, josta viileä iltailma virvoittaen tunki huoneeseen. Ripeästi astui Leo ovesta sisään, ja katsahti siihen suojaan, jossa hänen äitinsä tavallisesti oleskeli. Se oli tyhjä. Hän riensi puutarhaan. Täällä seisoivat Vilho, lapio kädessä, kukkavierteitä laittamassa.

"Vilho! Armas veljeni!" hän huusi.

Nuorukainen katsoi ylös; ilon leimaus lensi hänen kasvojensa yli, hän viskasi lapion luotansa, ja huudahtaen: "veljeni! Leo!" heittäysi hän Leon avoimeen syliin.

"Jumala on siis onnellisesti saattanut sinun kotiin, rakas, kallis veljeni!" riemuitsi Vilho. "Äiti ja minä olemme joka päivä rukoilleet Hänen apuansa sinulle, ja olethan sinä nyt terveenä ja voimakkaana meidän luonamme. Kuinka äiti on ihastuva, kun hän saa nähdä sinun. Joudu kohta hänen luoksensa".

"Äiti on siis elossa? Hän on terve ja rakastaa minua?" kysyi Leo.

"Hän on terve ja täynnänsä rakkautta sinua kohtaan", vastasi Vilho. "Kuinka sinä voit sitä epäillä. Tule, tule. Ylisuojassa saamme tavata hänen. Siellä hän tavallisesti iltaisin istuskelee, sinua ajatellen. Tule, Leo!"

Molemmat nuorukaiset kääntyivät takaisin huoneen puoleen. Kun he saapuivat tämän luoksi, seisautui Leo yht'äkkiä, ja huudahti: "äiti!"

Todellakin seiso i äiti huoneen ovella — vaaleana, vapisevana, kyynel-silmin, mutta hymyillen, ja ihmeen lempeällä tavalla Leoa katsellen.

Hän kurotti käsiänsä Leoa vastaan — mutta hän oli liian heikko voidakseen lähestyä häntä. Äkki'arvaamatta syntynyt ilo rakastetun pojan takaisin tulosta oli kokonaan valloittanut hänen. Mutta seuraavana silmänräpäyksenä seiso i Leo jo hänen vieress änsä syleillen häntä — "oma äitini" — "kallis poikani" — olivat ainoat sanat, jotka pääsivät heidän vapisevilta huuliltansa. Nyt hyrähti äiti itkuun, suuteli kauvan kaivattua lempilastansa, ja lausui: "minä kiitän sinua, Jumala! minä kiitän sinua tästä äärettömän suuresta onnesta! Minun poikani, minun rakastettu, kallis poikani lepää taas minun parmoillani."

Itkein seiso i Vilho äidin vieressä, ja pusersi hartaasti veljensä kättä. Mutta vanha Martti pyyhki kyynleet silmistään, ja lausui hiljaisella äänellä: "noh, Jumala sen tietää — saadakseni tämmöisiä nähdä, tahtoisin mielellään vielä kerran viettää talvea Huippuvuorien kolkoilla saarilla! Ei taivaan saleissakaan voisi suurempaa iloa syntyä!"

Suuren suuri olikin se ilo, joka nyt asui ystäviemme rinnassa. Eron pitkät, haikeat hetket, kaikki äidin kyynelyöt, kaikki Leon kovat kärsimykset ja surut, kaikki oli nyt unhottunut tänä onnellisena hetkenä.

Vasta pitkän ajan takaa muisti Leo isällisen ystävänsä, ja kertoi nyt äidille ja veljelle, kuinka suureen kiitollisuuden velkaan hän oli joutunut tälle jalolle, oivalliselle perämiehelle. Ennen pitkää tuntui jo siltä, kuin olisi Martti aina elänyt tämän pikkuisen perhekunnan helmoissa, vaikka hän tosiaan välistä oli puoli-häpeissään, kun äkkiä syntynyt rakkaus häntä kohtaan liian voimakkaalla tavalla ilmaantui. Hämmennyst änsä salatakseen laski hän silloin tällöin merimiesten tavalla muutamia kokkapuheita, mutta ei hän oikein oleentunut, ennenkuin hän oli päättänyt kertomuksensa menneistä kovista ajoista, heidän kärsimyksist änsä ja vaivoistaan. Vasta silloin rupesi hän iloisesti leikkiä laskemaan, eikä laimin lyönyt mitään tilaisuutta ylistää nuoren ystävänsä rohkeutta, miehuutta ja kummallista kestäväisyyttä.

Tällä tapaa kului viisi taikka kuusi päivää umpeen, ja Martti arveli, että aika lähteä Bremen'iin nyt oli käsissä. Lupa-aika, jonka katteini Bertram oli antanut heille, alkoi jo loppua. Sekä Martin että Leon oli nyt palkkaansa periminen. Huolestuneena kysyi äiti, aikoiko Leo taas lähteä merille, mutta hän rauhottui kokonaan, kun Leo kertoi, että hän päinvastoin oli päättänyt erota palveluksestansa ja jäädä kotiin, niinkuin ennenkin kalastajan keinoa harjoittaakseen. Heidän oli nyt määrä lähteä seuraavana päivänä Bremen'iin, sitten kuin vanha Martti oli luvannut viettää tulevan talven nuoren ystävänsä perheessä, jota lupausta hän ei kuitenkaan aivan vastustelematta heille antanut.

Kun he seuraavana aamuna par'aikaa söivät yksinkertaista einett änsä, kuuli Martti yht'äkkiä vaunujen ratinan. Hän riensi ikkunan luokse ja ilmoitti, että isot vaunut lähestyivät huonetta. Kummastuneina kiirehtivät muutkin ikkunasta katsomaan. Joutuisaan vierivät tällä välin vaunut mäkeä ylöspäin ja pysähtyivät vähän ajan perästä pihaan. Korkeimmilleen nousi Martin ja Leon kummastus, kun heidän ystävänsä Elshöft hyppäsi ulos vaunuista. Tuskin voivat he alusta tuntea häntä, sillä hän oli nyt kovin hienoissa vaatteissa, ja hänen kasvonsa olivat tavallista vaaleammat. Kuitenkin juoksivat he iloissansa pihalle ottamaan häntä vastaan, ja saattoivat hänen, hänen käsiänsä sydämellisesti pusertaen, sisään huoneeseen.

"Mikä tuuli sinun tänne tuopi?" kysyi Martti, sitten kuin hän oli esitellyt Elshöft'in Leon äidille ja veljelle. "Minä luulin, että sinä vaivaloisen matkamme perästä lepäisit omaistes i luona Elssleth'issä, mutta sen siaan sinä täällä ajaa karahuttelet komeissa vaunuissasi. Mitä uutisia sinä tänne saatat? Varmaan hyviä!"

"Etuisia Leolle ja hänen omaisillensa, vaikka minulle surullisia ja haikeita," vastasi Konrad hiljaisella, matalalla äänellä. "Minä tulen pyytämään teiltä anteeksi ja palkitsemaan teille sitä vääryyttä, joka on teitä kohdannut. Minä tahdon" — lisäsi hän korkeammalla äänellä — "minä tahdon ilmoittaa teille rikokseni, vaikka joutuisinkin teidän ylenkatseenne alaiseksi."

"Ken kerta rikoksensa tunnustaa ja koettaa niitä sovittaa, häntä eivät koskaan rehelliset ihmiset ylenkatso," lausui Martti. "Puhu suusi puhtaaksi, poikaseni. Sinä olet ollut meille hyvä kumppani, ja sen vuoksi saat täydelleen luottaa ystävyYTEemme. Eikö niin, Leo?"

Leo ei vastannut mitään, vaan pusersi sen siaan sydämellisesti Konrad'in kättä. Mielt änsä tästä rohkaistuaan, aloitti Konrad kertomuksensa. "Ensiksi tulee minun tunnustaa, että kovasti valehtelin teille, kun kielsin itseni olevan sen miehen pojan, joka on ilkeästi tätä rouvaa pettänyt. Se mies oli juuri minun isäni, ja minä olen hänen poikansa ja laillinen perillisensä."

Totisena pudisti Martti päät änsä, Leo rypisti otsaansa, ja tuskastuneena lähestyi äiti häntä. Mutta

lempeästi lausui Leo: "älkäätkä tuomitko! Se ei ole Konrad, joka on saattanut meidän suruihin ja kärsimyksiin, eikä hänen tule vastata isänsä rikoksista."

"Se on tosi!" vastasi Martti. "sinun ei ole syytä siihen, että sinun täytyi hävetä isääsi. Tästä meidän tulee surkutella sinua, mutta meidän ei ole oikeus halveksia sinua siitä. Noh, entä muuta?"

"Kun tulin takaisin kotiin," lausui Konrad tynempänä, "katselin minä isäni papereita ja asiakirjoja, ja havaitsin, että hän — että hän — mutta totuuden täytyy tulla ilmiin — että hän oli kovasti pettänyt teitä, rouva Rembrandt. Upponut Uranus laiva oli kahdeksaankymmeneen tuhanteen taaleriin vakuutettu, ja tämän summan olivat teidän mies-vainajanne ja minun isäni yhdessä maksaneet. Sentähden annan minä nyt teille, hyvä rouva, teidän osanne näistä rahoista. Tällä paperilla on mainitun summan arvo, ja te voitte koska hyvänsä muuttaa sen puhtaaksi rahaksi."

Äänettöminä katselivat kaikki toisiansa, sillä välin kuin Konrad antoi paperin Leon äidille. Tätä pitkää vaiti-oloa vihdoinkin viimein keskeyttäen, nousi Martti seisaalleen, tarttui lujasti Konrad'in käteen, ja lausui syvästi liikuttettuna: "Konrad, sinä olet kunnan mies! Sen sanoo vanha Martti, ja onneton se, joka tahtoo väittää sitä vastaan. Vaikka olisit kuinka paljon rikkonut meitä vastaan, — oman itseni puolesta annan sydämen pohjasta sinulle anteeksi!"

"Voi en! — kuulkaat minua ensiksi, ja tuomitkaat sitten!" vastasi Konrad vapisevalla äänellä. "Toinenkin rikos, taikka oikeammin rikoksen yritys kalvaa minun omaatuntoani. Te muistatte, että Leo yht'äkkiä putosi mereen, kun kävimme tuon ensimmäisen valaskalan kimppuun. Minä, juuri minä se olin, joka äkki-arvaamatta airollani liikahutin venettä, ja sillä tapaa sain hänen mereen hoipertumaan. Minä luulin, että hän aalloissa saisi surmansa, jonka kautta minun isäni ja minä olisimme ijäksi päivää päässeet vapaiksi tuosta rikoksesta. Suuressa armossaan teki Jumala yritykseni mitättömäksi, mutta syyn-alainen olen kuitenkin, jos kohta valmiskin kuinka kalliisti tahansa sitä palkitsemaan."

"Voi Konrad!" huudahti Leo, katuvaista ystäväänsä syleillen — "yltäkyllin olet sinä palkinnut rikoksesi, kun näin rehellisesti niitä tunnustat. Olethan sinä paitsi sitä pelastanut minun henkeni, kun taistelin tuota jääkarhua vastaan, ja yksistään sillä työllä olisit ansainnut Jumalan anteeksi antamuksen. Minulla ei ole vähintäkään vihan kaunaa sinua vastaan, Konrad, ja Jumala, joka tuntee meidän ajatuksemme, tietää, että minä nyt rakastan sinua enemmän, kuin ikinä ennen! Ei, ei, sinä et ole enään syyppää mihinkään rikokseen. Sinun jalo katumuksesi on kokonaan vapauttanut sinun niistä."

"Niin, tosiaan, Konrad, aivan niin minäkin arvelen!" lausui Martti. "syleile minua, poikaseni! Sinä olet jalo mies, ja ijän'iltaani saakka pidän minä sinua ystävänä!"

Samanlaista ystävällistä, leppyisää mieltä ilmoittivat myöskin Leon äiti ja Vilho, ja raskas kuorma poistui Konrad'in suruisesta sydäimestä. Huokeammin hengittäen hän lausui: "Oi, koska te, joita vastaan olen kovasti rikkonut, annatte minulle anteeksi, toivon minä, ett'ei Jumalakaan äärettömän suuressa armossansa ole minua pois luotansa sysäävä. Minä tiedän sen, ja uusilla toiveilla voin nyt rukouksissani lähestyä Häntä! Taivas siunatkoon teitä jaloudessanne — te olette saaneet minun mieleni muuttumaan, te olette opettaneet minun tuntemaan Jumalaa!"

Udestansa vakuuttivat he toinen toistansa rehellisestä, vilpittömästä rakkaudestaan, ja vasta sitten otti Leo Konrad'in tarjoaman paperin, ja piti sen kaksimielisenä kädesssänsä.

"Konrad" — hän lausui — "vähäinen osa näistä rahoista täytyy minun ottaa, että voin elättää armasta äitiäni, mutta, jos tarvitset nämät rahat, ota niistä niin paljon, kuin ikinä tahdot."

"Ei, minä en tarvitse mitään", vastasi Konrad. "Isäni, joka elin-aikanansa oli olevinaan kovin köyhä, on jättänyt minulle perinnöksi suuren rikkauden. Minä en tarvitse muuta, kuin teidän ystävyyttänne ja anteeksi antamustanne!"

"Me annamme nämät sinulle, ja tulevaisuus on todistava, että ne lähtevät rehellisestä mielestä," lausui hän. "Joka näin rikoksiansa katuu ja palkitsee, hän ansaitsee kaikkein rehellisten ihmisten ystävyyttä ja kunnioitusta. Mutta meidän on nyt Jumalaa kiittäminen! Hän siunasi meitä, kun Hän näytti rankaisevan meitä suruilla, kärsimyksillä ja vaivoilla, ja kauniisti ovat toteen käyneet Apostolin sanat: *'jota Herra rakastaa, sitä Hän myöskin rankaisee!'*"

Syvästi liikuttettuina ajattelivat kaikki näitä sanoja, ja suuri, luja, järkähtämätön luottamus taivaan Herraan oli kalliin hedelmä näistä kovista koetuksista, joita he horjumatta olivat kestäneet. Eikä Jumalan siunaus koskaan puuttunut heiltä. Heidän elämänsä kaunistivat nuo ikivihannat kukat, joita ainoastaan todellinen jumalisuus ja hyvät avut voivat kasvattaa.

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by

U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR

NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it

takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.